

Tusenårsmålene – En rettighet?

**Realiseringen av FNs tusenårssmål i lys
av en menneskerettighetsbasert
tilnærming til utvikling**

Masteroppgave ved UiO
Institutt for Statsvitenskap
Siri Vasshaug
Vår 2008
Antall ord: 28 100

Forord

Først og fremst må jeg takke alle informantene mine. Deres velvillighet og lyst til å bidra var stor. Uten kompensasjon gav de av sin tid, for å snakke med en student fra et land de ikke en gang hadde hørt om. Jeg har lært mye av disse menneskene og tar med meg dere livsglede og utømmelig optimisme videre i mitt arbeid.

Til gjengen på rom 2417 – Tusen takk! Arbeidsomme, entusiastiske og hjelpsomme masterstudenter som alle har bidratt til denne oppgaven med analyse, oppmuntring og tilbakemeldinger. Uten dere hadde jeg aldri blitt ferdig.

En stor takk går til min veileder Dan Banik. Hans kommentarer og tilbakemeldinger har vært svært viktig, og han evne til å motivere meg til å fortsette har vært enorm.

Jeg vil spesielt få takk familien Andersen – Ole, Yolanda, Stefan og ikke minst min gode venninne Christina – for all hjelp i Kenya. De lot meg bo i deres hjem i Nairobi i flere uker og det hadde ikke vært mulig å gjennomføre feltarbeide uten deres gjestmildhet.

Jeg vil samtidig takke det satsvitenskapelig institutt som ved sin økonomiske støtte gjorde mitt studieopphold i Kenya en realitet.

Denne oppgaven hadde ikke vært mulig å få ferdigskrevet hadde det ikke vært for all hjelp og støtte fra venner og familie.

Innholdsfortegnelse

FORORD	2
1. INTRODUKSJON	5
1.1 FORMÅL	5
1.2. TEMA OG PROBLEMSTILLING	9
1.3 METODE	11
1.3.1 Valg av case.....	12
1.3.2 Datamateriell.....	14
1.3.3 Utfordringer og begrensinger ved metodevalget.....	15
1.4 VIDERE DISPOSISJON AV OPPGAVEN	17
2. TEORETISKE BETRAKTINGER	18
2.1. FATTIGDOM.....	18
2.1.1. Den konvensjonelle tilnærmingen.....	19
2.1.2. Den deltagende tilnærmingen.....	20
2.2. TUSENÅRSMÅLENE.....	23
2.2.1. Introduksjon og kort historikk	23
2.2.3. Det første tusenårsålet.....	28
2.3. MENNESKERETTIGHETSBASERT TILNÆRMING TIL UTVIKLING	30
2.3.1. Introduksjon og kort historikk	30
2.3.2. Rettighetshavere, pliktberere og ansvarlighet	33
2.3.3. Prosessen.....	35
2.4. KOBLINGEN MELLOM HRBA OG TUSENÅRSMÅLENE	36
2.5 HVORDAN MÅLE TEORIEN?.....	39
3. DET OVERORDNEDE NIVÅ – TUSENÅRSMÅLENE OG MENNESKERETTIGHETSBASERT TILNÆRMING TIL UTVIKLING I KENYA	42
3.1. INTRODUKSJON	42
3.2. KORT OM DEN POLITISKE OG ØKONOMISKE SITUASJONEN I KENYA.....	42
3.3. TUSENÅRSMÅLENE I KENYA	44
3.3.1. Politisk vilje.....	45
3.3.2. Økonomiske virkemidler.....	46
3.3.3. Strukturen på arbeidet.....	48
3.4. ARBEIDET MED HRBA I KENYA.....	49
3.4.1 Statens ansvar.....	50
3.4.2 Statens fokus på deltagelse i prosessen	50
3.4.3. Statens struktur på arbeidet med HRBA.....	52
3.5. AVSLUTTENDE KOMMENTARER.....	53
4. GRASROTA – FORHOLDET TIL FOLKET	54
4.1. MEDBESTEMMELSE OG DELTAGELSE.....	54
4.1.1. Opplevelsen av å bli hørt.....	55
4.1.2. Informasjon og kommunikasjon.....	57
4.1.3. Eierskap til prosjektet.....	59
4.2. ANSVAR	60
4.2.1. Maktbalansen	61
4.2.2. Virkelighetsforståelse – forholdet mellom ønsker og virkelighet.....	62
4.3. AVSLUTTENDE BEMERKNINGER.....	63
5. AVSLUTNING	65
5.1. OPPSUMMERING	65
5.2. KONKLUSJON OG VIDERE ARBEID	67
LITTERATUR	68

Tusenårsmålene – en rettighet?

VEDLEGG.....	79
VEDLEGG 1 KART	79
VEDLEGG 2 FNS TUSENÅRSMÅL MED DELMÅL OG INDIKATORER.....	81
VEDLEGG 3 AKRONYMER	83
VEDLEGG 4 EKSEMPEL PÅ INTERVJUGUIDE	84
<i>Intervjuguide til medlemmer av helsekomiteen i Sauri</i>	84
VEDLEGG 5 TABELLER.....	85

1. Introduksjon

1.1 Formål

TV-bilder av fattige, sultne barn sendes med jevne mellomrom over skjermen. Popstjerner står på scener og snakker om Fair Trade og gjeldslette. Verdens fattigdom er blitt en del av vår hverdag, både i Norge og ellers i den vestlige verden. Og fattigdomsbekjempelse er blitt ”populært” blant både politikere og kjendiser.¹ Men hva fører egentlig til utvikling? Og hvordan går verden fremtidens utfordringer i møter? Ulike tilnærminger til fattigdomsreducerende tiltak spenner fra direkte overføringer mellom stater, mellom ulike lokale, regionale og internasjonale organisasjoner, til nyetablering av næringsrettet aktivitet.

Det overordnede formålet med denne masteroppgaven er å belyse tiltak for å skape fattigdomsreduksjon. Herunder vil jeg benytte meg av FNs tusenårsmål som en forståelse på hvordan fattigdom kan måles og hva som defineres som utvikling. Spesielt vil oppgaven fokusere på og undersøke om hovedprinsippene i menneskerettighetsbasert tilnærming til utvikling (HRBA) kan benyttes for å øke og bedre måloppnåelsen.² HRBA er en teoretisk tilnærming som forklarer utvikling på bakgrunn av rettigheter og plikter. I motsetning til tradisjonelt syn på utvikling definerer ikke HRBA aktører som mottaker og donor, men beveger seg bort fra denne oppfattelsen. Istedenfor dannes begrepene pliktbarer og rettighetshaver. Med denne begrepsdannelsen endres oppfatningen av de fattige fra å være noen som står med lua i hånden og ber om hjelp til noen som står med rak rygg og krever sin rett. Formålet med å bruke HRBA er at grensen mellom utvikling og menneskerettigheter forsvinner, og kun gjennom å fokusere på begge deler i utviklingsarbeid vil man virkelig kunne oppnå langvarig og bærekraftig utvikling. Som en konsekvens av denne tenkningen må den tradisjonelle tilnærmingen til utvikling, som i stor grad bare fokuserer på et av begrepene, legges om.

Menneskerettighetserklæringen ble vedtatt av FN i 1948. Denne erklæringen er ikke juridisk bindende, men det er derimot, gjennom ratifisering, FNs ni internasjonale menneskerettighetsavtaler. Disse ble ratifisert fra 1965 til 1990. Gjennom en stadig diskusjon om rettigheter og omfanget av disse, ble tusenårserklæringen nedfelt og vedtatt av generalforsamling i FN i 2000. Den viser til de utfordringen verden møter på terskelen av et

¹ Les Stoltenberg (2006), Gjørund og Pettersen (2006) og Osvold (2005).

² Human Rights-Based Approach (HRBA).

Tusenårsmålene – en rettighet?

nytt årtusen. Alle FNs medlemsnasjoner, 186 totalt, signerte Tusenårserklæringen. På bakgrunn av en konsensus om at det internasjonale samfunnet var nødt til å handle for å hindre økningen i fattigdom, sult, sykdommer og trusler mot miljøet ble erklæringen skrevet. Andre paragraf viser til et:

“... collective responsibility to uphold the principle of human dignity, equality and equity at the global level. As leaders we have a duty therefore to all the world’s people, especially the most vulnerable and, in particular, the children of the world, to whom the future belong”
(United Nations 2000: 1).

Som en følge av erklæringen ble det også operasjonalisert åtte mål for å bekjempe fattigdom, sykdommer, sult og undertrykkelse. Disse målene ble kalt tusenårsmålene. De er ment å være kvantitative, målbare indikatorer som skal dokumentere utviklingen i verden og nasjoner, samt si noe om hvor vi skal. Tusenårsmålene representerer noe nytt fordi de er konkrete, tidsbestemte og målbare. Med utgangspunktet i at ved å vite *hva, hvordan og når*, er målsetningen at verden skal kunne jobbe mot felles mål og se resultater. Som en følge av dette mente også FN at målene burde bli en del av utviklingsprosjekt over hele verden. De åtte målene representerer en rettesnor og en prioriteringsliste for både FN, nasjonale myndigheter og organisasjoner som jobber for å redusere verdens fattigdom.

Parallelt med utformingen av tusenårserklæringen og fastsettingen av tusenårsmålene har debatten rundt ”retten til utvikling” og menneskerettighetsbasert tilnærming til utvikling økt. I de siste tiårene har fokuset rundt utviklingsteori skiftet retning fra strukturtilpassing til deltagende utvikling og rettighetsbasert utvikling. Samtidig er det flere tiltak som benytter tusenårsmålene som retningsgivende for i hvilken kurs utviklingene skal skje. Flere tiltak er iverksatt for å nå tusenårsmålene over hele verden, med ulike teoretiske tilnærminger. Noen av tiltakene er internasjonale, andre nasjonale, regionale eller lokale. I denne oppgaven vil jeg konsentrere meg om ett land – Kenya, med fokus på den kenyanske landsbygda. Jeg har valgt ut to små landsbyer, med to ulike prosjekter, som eksempler og case på fattigdomsbekjempelse.

I etterkant av formuleringen av tusenårsmålene startet den kjente økonomen, Jeffrey Sachs opp et arbeid med å finne praktiske løsninger på hvordan verdenssamfunnet kan nå målene.

Dette arbeidet resulterte blant annet i et prosjekt kalt Millennium Village Project (MVP). Dette prosjektet er et resultat av Sachs teoretiske vurderinger i boken ”How we can make poverty History”. I denne boken beskriver Sachs det han kaller for *the big push* – det store dyttet. Kort beskrevet legger teorien opp til at dersom det legges betydelige ressurser inn i lokalsamfunn, over relativt kort tid, vil de minst utviklede landene ha mulighet til å oppnå høyere og bedre livskvalitet. En av plassene MVP er blitt satt i gang er i Vest Kenya, like utenfor byen Kisumu.

Kenya, som ligger i Øst Afrika, grenser til det Indiske hav og til Tanzania, Somalia, Etiopia, Sudan og Uganda. Landet har et innbyggertall på over 33 millioner mennesker. I følge Verdensbanken (2006³) hadde Kenya et brutto nasjonalprodukt (BNP) for 2005 på 41 milliarder dollar⁴. BNP per capita er like over 1.000 dollar. Som en sammenligning, BNP per capita i Norge er 42.300 dollar. Kenya har for tiden en årlig vekst på BNP på 5,2 prosent (Verdensbanken 2006), men Kenya har også betydelig gjeld. Den langsiktige gjelden er på voldsomme 6 milliarder dollar, mens den årlige utviklingshjelpen og bistanden er på 768.3 millioner amerikanske dollar (Verdensbanken 2006).

I følge Verdensbanken (2006) lever over 1 milliard mennesker i verden for under 1 dollar om dagen. Ulikhetene i inntekter øker mellom de rike og de fattige – mellom individer og mellom stater. De rikeste 20 prosentene av verdens befolkning har tilgang til – og kontroll over – mer enn 80 prosent av verdens ressurser. De resterende 80 prosentene av menneskene må greie seg med 20 prosent av ressursene. Med utgangspunkt i denne utviklingen ble tusenårserklæringen og målene utformet og vedtatt. Datidens ledere mente det hadde gått for langt og mente det var på tide å snu utviklingen. Verktøyet for å gjøre dette ble tusenårsmålene. Tusenårsmålene er svært resultatorientert, og nevner ikke fattigdom som usikkerhet, frykt, følelser eller muligheter. I tusenårserklæringen er FNs menneskerettighetsprinsippene lagt til grunn. Disse prinsippene er nedfelt i de syv avtaler. Det er blant annet barnekonvensjonene som ivaretar barns rettigheter til en trygg og god oppvekst. Det inkluderer konvensjonen om sosiale rettigheter som skal sikre alle mennesker deres primærbehov, som tak over hodet, tilgang på rent vann og tilstrekkelig med riktig ernæring. I tillegg baserer tusenårserklæringen seg på

³ Henviser til Verdensbankens database som er tilgjengelig på <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/DATASTATISTICS/0,,contentMDK:20535285~menuPK:1192694~pagePK:64133150~piPK:64133175~theSitePK:239419,00.html>

⁴ Se for øvrig tabell 1 og 2 som følger som vedlegg 5 for den økonomiske utvikling i Kenya fra 1965 og fremt til 2004.

Tusenårsmålene – en rettighet?

menneskerettighetserklæringen fra 1948. Denne erklæringen beskriver alle menneskers rett til blant annet fri fra forfølgelse, rett til politisk frihet og rett til ytringsfrihet.

Forankringen i menneskerettighetene som eksisterer i tusenårserklæringen er ikke like sterk i formuleringen av tusenårsmålene. I målsetningen er det lite, eller ingen, refleksjon over at utgangspunktet for erklæringen av menneskerettighetsprinsipper. Den tydelig sammenhengen mellom utvikling, velstand, demokrati og rettigheter som har eksistert i teoriene, er forbigått i utformingen av de praktiske målsettingene.

HRBA, som er en tilnærming med menneskerettighetene som bakteppe, omfavner i større grad mange andre aspekter av fattigdom enn det målene beskriver. Det interessante, og intrikate spørsmålet er da; kan disse to oppfatningene – tusenårsmålene og HRBA – forenes? Er det mulig at et normativt, deskriptivt begrep som HRBA og de resultatstyrte tusenårsmålene kan forbindes? HRBA legger vekt på at utvikling skal integreres med menneskerettighetsarbeid, og på bakgrunn av at tusenårserklæringen vektla menneskerettigheter burde det være klare likehetstrekk mellom tilnærmingen og målene. Helhetstanken som ligger til grunn for HRBA, om medfødte rettigheter, menneskesentrert utvikling og valgmuligheter, må ikke nødvendigvis gå på bekostning av resultatbasert utvikling, men det kan ta fokus bort fra målene og over på prosessen.

I 2004 startet Earth Institute ved Columbia University opp prosjektet Millenium Village Project (MVP) som en del av FNs arbeid med å nå tusenårsmålene. Prosjektet er styrt av The Earth Institute, men har tilknytning til FNs Millennium Project, og baserer sine tiltak på tusenårsmålene. MVP – som ønsker en ny tilnærming til utviklingsbistand – har vært igangsatt i flere land og regioner i Afrika sør for Sahara, for å iverksette tiltak for å nå tusenårsmålene. Landsbyprosjektet tar ikke over all aktivitet i landsbyene hvor de engasjerer seg, men har som mål å koordinere ulike tjenester og bistand – privat så vel som offentlig – slik at innsatsen fremstår som enhetlig og samlet. Landsbybeboere skal i samarbeid med MVP, forskere fra Earth Institute og eksperter på utviklingsarbeid i felter som landbruk, ernæring, helse, utdanning, energi, vann, kommunikasjoner og miljø bemyndiggjøre landsbyens innbyggere til å nå alle tusenårsmålene i løpet av ti år – i 2015.

Som en følge av at MVP ble startet opp ble landsbyen Sauri i Kenya valgt ut til å bli den første Millennium Research Village (MRV), med oppstart av survey undersøkelser i januar

2005. Siden Sauri har elleve nye landsbyer, i Ghana, Malawi, Mali, Nigeria, Senegal, Tanzania, Rwanda og Uganda, blitt MRV. Hver landsby er lokalisert i et tydelig klimatisk miljø. Noen av landsbyene er konsentrert omkring landbruk; noen er nomadiske samfunn; noen av områdene har konstant mangel på vann, andre igjen mangler kommunikasjonsmidler. Hver enkel landsby og region har ulike problemer knyttet til sykdommer, landbruk og infrastruktur. Landsbyen Sauri er den landsbyen som har kommet lengst i både å implementere tiltak, men også i forhold til å organisere implementeringen i landsbyen. Erfaringene som lokalbefolkningen har høstet gjennom oppstartfasen er viktig i arbeidet med å forstå hvordan medbestemmelse, bemyndiggjørelse og ansvarsfordeling kan brukes aktivt i utviklingsarbeid.

1.2. Tema og problemstilling

Denne oppgaven skal forsøke å gi noen bidrag til hvordan fattigdom kan bekjempes på en effektiv måte. De fleste akademikere har vært teoretisk orientert i tilnærmingen til tusenårsmålene, dette er en studie som skal forsøk å se på en empirisk og praktisk tilnærming til tusenårsmålene. Likeledes har mange akademikere studert og forsket på HRBA og på hvordan rammeverket kan bli et viktig metodologisk verktøy i kampen mot fattigdom. I valg av tema for denne oppgaven har jeg valgt å gjøre et forsøk på å forene disse to forskningsfeltene, med spesielt fokus på de empiriske resultatene. Det kan synes om de to fagfeltene så langt ikke har vært tilstrekkelig oppmerksom på hverandre, og utgangspunktet for oppgaven, og dermed valg av tematiske avgrensning, er om det bare en tilfeldighet at de to fagfeltene ikke er mer oppmerksomme på hverandre? Og, er grunnen til denne avstanden at de rett og slett ikke lar seg forene, at tilnærmingene ikke jobber mot det samme målet, eller er fundamentalt uenig i hvilke prosesser som fører til utvikling? For å bevare disse spørsmålene har jeg utarbeidet en følgende overordnede problemstillingen:

I hvilken grad kan en menneskerettighetsbasert tilnærming til utvikling brukes for å realisere tusenårsmålene?

Jeg vil dele opp problemstillingen i fire underordnede spørsmål eller tematiske områder, og jeg vil besvare disse i både kapitel 2, 3 og 4. Først vil jeg se på den *teoretiske koblingen mellom tusenårsmålene og menneskerettighetsbasert tilnærming til utvikling*. Viktige spørsmål her blir da om det er mulig å forene målene, som er kvantitative begrep, men HRBA, som er et kvalitativt begrep. Er det mulig at et kvantitativt ”problem” kan ha

Tusenårsmålene – en rettighet?

kvalitative løsninger? Som et ledd i å bevare dette spørsmålet vil jeg se nærmere på forbindelsen mellom tusenårserklæringen og tusenårsmålene. I erklæringen er menneskerettigheter et sentralt begrep og begrepet knyttes opp til ”rett til utvikling” og til HRBA. Et sentralt spørsmål blir da om tusenårsmålene har sine røtter i tusenårserklæringen hvor menneskerettigheter var i fokus? Er det store forskjellene mellom tusenårserklæringen, som er tuftet på menneskerettighetene, og målene som mange mener er distansert, om ikke frakoblet fra, menneskerettighetsparadigmet?⁵ Spørsmålene som blir stilt her vil bli besvart i kapittel 2, som er det teoretiske kapitlet.

Deretter vil jeg fokusere på *implementering av tusenårsmålene i Kenya*. Denne delen av oppgaven vil i stor grad bli viet til hva Kenya har gjort så langt, og hva de eventuelt har oppnådd. Jeg vil diskutere hva som er nødvendig for å nå målene og hvorvidt Kenya har prioritet slik at målene er innenfor rekkevidde. Herunder vil jeg se på ulike mulige faktorer som påvirker resultatet. Jeg har valgt ut tre – politiske vilje, økonomiske ressurser og strukturering og organisering av arbeidet. Dette spørsmålet vil håndtere i første del av kapittel 3.

Derneft vil jeg undersøke *arbeidet med menneskerettighetsbasert tilnærming i Kenya*. Først og fremst vil jeg vurdere det ut fra en generell tilnærming om det er et fokus på menneskerettigheten i tiltakene og prioriteringene som den kenyanske staten gjør. Jeg vil deretter bryte det ned i noen konkrete variabler for å beskrive situasjonen bedre. Disse variablene vil være medbestemmelse og deltagelse, samt ansvar. Besvarelsen av den tredje delen av problemstillingen vil håndteres i andre del av kapittel 3.

Til slutt vil jeg begi meg inn på den mer praktisk biten av analysen, hvor jeg vil analysere arbeidet med å nå tusenårsmålene i landsbyen Sauri ved hjelp av elementer fra HRBA. Spørsmålet blir da *om det i praksis er mulig å forene de to tilnærmingene*. På bakgrunn av metoden som er benyttet vil ikke analyse her være av en generaliserende art. Det er ment å være en illustrasjon. I denne siste delen av analysen vil det være et spesielt fokus på de berørte. Altså de om skal nyte godt av utviklingen – de fattige. Spørsmål som vil bli diskutert her er blant annet hvem som bestemmer hva deltagelse er? Og hvem som sitter på sannheten

⁵ For mer om dette les Thomas Pogge: *The First United Nations Millennium Development Goal: A Cause for Celebration?*

omkring hva utvikling egentlig er – prosjektledelsen eller landsbybeboerne? Disse spørsmålene vil bli besvart i kapittel 4.

1.3 Metode

Bakgrunnen for valg av tematisk avgrensning av oppgaven og problemstillingen kommer fra en genuin interesse for fagfeltet og dermed også caset. Millennium Village Project (MVP) var retningsgivende for valg av problemstilling. Som følge av denne interessen – for et spesifikt prosjekt – har jeg valgt å benytte meg av case studier som metodisk tilnærming. Andersen mener at ”motivering for studier stadig er knyttet til interesse for det case som studeres” (Andersen 2005: 68). Jeg vil dermed benytte meg av teoretiske tilnærminger til å forklare og undersøke et case. Andersen fortsetter ”... samtidig som studiet av det enkelte tilfellet sees som et typisk eksempel på en (eller flere) klasser av fenomener som det allerede eksisterer en viss kunnskap om” (Andersen 2005: 68). I tråd med Andersens teori vil jeg ta i bruk utviklingsteorien HRBA, og vil se dem i sammenheng med utformingen og implementering av tiltak for å nå tusenårsmålene. På den måte vil jeg kombinere en interesse med kjente teoretiske tilnærminger.

Denne oppgaven er en studie av en prosess, prosessen med å nå tusenårsmålene i Kenya. Case studier passer best til denne typen studie fordi den gir muligheten til å studere en prosess samtidig som det inkluderer relevante aspekter i analysen. I følge Yin er det sterke trekket ved case studier er at det gir en mulighet til å håndtere et høyt nummer av variabler (Yin 2003: 13). For å oppnå en form for metodologisk kontroll over situasjonen er det behov for å bruke flere ulike kilder, en såkalt triangulering. I denne oppgaven er intervju hovedkilde til data, men også sekundære/skriftlige kilder er benyttet; dokumenter, forskingsrapporter; akademiske artikler og avis/magasin artikler. Dette resulterer i triangulering som medfører at empirien verken er ensidig, ensrettet eller i for stor grad subjektiv. Triangulering, i følge Yin, gir bedre kontroll over datamaterialet fordi det gir flere forskjellige kilder (ibid.: 92). Yin hevder at dersom det inkluderes flere forskjellige kilder vil konklusjonene og analysen ha større sannsynlighet for å være nøyaktig og overbevisende (ibid.: 98). Ved å ta i bruk en slik triangulering har jeg forsøkt å redusere mulighetene for at mine kilder. Caset som blir studert er et enkelt case, prosessen med å nå tusenårsmålene, og caset blir derfor å regne for et ”embedded case study” (ibid.: 41-44), fordi det vil være behov for å bryte caset ned i flere analytiske deler. Dette vil, når de er samlet, bidra til å svare det overordnede problemet.

Intervjuene er gjennomført var semistrukturerte med intervjuguide slik Mikkelsen (1995) beskriver.⁶ Intervjuene var i hovedsak det Rubin og Rubin (1995: 196) definert som ”topical”, altså styrt av emner. Dette gjorde at til tross for at der var spesifikke spørsmål jeg ønsket svar på hos de fleste informanter, forsøkte jeg også å la intervjuene styre seg selv. Jeg oppdaget straks at åpne spørsmål ofte ga mer interessante svar, spesielt på prosesser og samarbeid. Jeg fulgte naturligvis opp relevante innslag, og innimellom ledet dette meg vekk fra den prestrukturerte guiden.

Reliabiliteten på en casestudie relateres til om studien kan gjennomføres av en annen forsker på et annet tidspunkt hvor samme resultat oppnås (Yin 2003: 36). Dette sikrer en konsistent og standardisert metode for innsamling av data og analyse. Innsamlingen av data vil bli redegjort for nedenfor. Innsamlet data har i ettertid blitt systematisert og arkivert for fremtidig bruk; skriftlige sammenfatninger/referat fra intervjuene, notater og intervjuguidene er kodet og kategorisert. De er arkivert sammen med skriftlige kilder, som rapporter, møtetreferat og andre dokumenter. Dette skal sikre at en annen forsker på et senere tidspunkt skal kunne bruke mine data til enten en lignende studie, en videreføring av min studie eller en helt ny studie.

1.3.1 Valg av case

Kenya ble valgt som case fordi landet var, på det gjeldende tidspunktet, et relativt politisk stabilt land i en region med mye ustabilitet. I ettertid viser det seg at denne stabiliteten var svært skjør og valget av ny president og nasjonalforsamling i slutten av 2007 satt Kenya på randen av sammenbrudd. En koalisjonsregjering er på plass, med Kibaki som president og Odinga som statsminister, men denne er svært ustabil.

Etter mange år som ettpartistat hadde staten gjennomgått mange endringer, som blant annet presse- og ytringsfrihet, men til tross for dette har ikke landet lyktes i å bekjempe fattigdommen i landet. På grunn av FNs tilstedeværelse er mange lokale, regionale og internasjonale NGOs også tilstede i Kenya.⁷ Det gjør at landet har mange som interessere seg for, og arbeider med å redusere fattigdommen i landet. Landet arbeider med en Poverty

⁶ Eksempel på intervjuguide følger som vedlegg. Det ble brukt ulike intervjuguides avhengig av hvem informantene var og hvilken tilknytning til arbeidet med tusenårsmålene informantene har.

⁷ UNEPs hovedkontor ligger i Nairobi, samt mange andre av FNs regionale kontorer.

Reduction Strategy Paper (PRSP) og har hatt, og har, gjennom mange nasjonale og internasjonale program forpliktet seg til fattigdomsbekjempelse. Det er interessant at på tross av alle initiativene har ikke Kenya lykke i å redusere fattigdom og øke utvikling. Det er antatt at i Kenya er opptil 80 prosent av befolkningen direkte involvert i og avhengig av landbruk som levebrød (United Nations 2004: 7). For at Kenyas økonomi skal vokse – for å minske arbeidsledigheten, og for å redusere fattigdom – er det nødvendig at landbruket produktivitet må økes betydelig (MVP, 2005:12). Bærekraftig og forutsigbar avling vil gi befolkningen en stabil kilde til fremtidige inntekter.

Valget av case falt naturlig på Sauri. Det er et klassisk eksempel på ”typisk afrikansk fattigdom” (Sachs 2005: 227). De fleste fattige i Afrika er bønder med en lite land, og de overlever med nesten ingen inntekt. Mange bor også forholdsvis avsidesliggende og isolert, med få muligheter til handler og kommunikasjonsmidler (ibid.: 230). Av de, så langt, tolv lokalitetene hvor MVP har satt i gang tiltak, er Sauri det eldste. Jeg mener derfor at Sauri ga det beste utgangspunktet for å gjennomføre studien min. Det er avgjørende at de tiltak som er iverksatt har vært i virke en periode slik at det er mulig å trekke noen konklusjoner fra tiltakene og resultatene.

Sauri ligger i vest i Kenya og består av flere mindre, totalt åtte, landsbyer. Landsbyen ligger i det kenyanske høylandet, i en høyde på 1400 – 1500 meter over havet, 30 kilometer nord fra Lake Victoria. Kisumu som ligger ved innsjøen og er den tredje største byen i Kenya ligger omtrent 48 kilometer fra Sauri. Det totale innbyggertallet i Sauri er like under 6000 (Ombai, 2007). Det har tidligere eksistert flere utviklingsprosjekt i området, og dette var også en av grunnen til at MVP ønsket å starte sitt prosjekt her (MVP, 2004:4). ICRAF (The World Agroforestry Centre) har hatt et prosjekt i Sauri i de siste åtte årene som har fokusert på bruken av trær som binder nitrogen som naturlig gjødsel. The Earth Institute (EI) har også tidligere vært involvert i Sauri og mange av instituttets forskere har jobbet i landsbyene. I hovedsak har EI jobbet med trening og implementering av forbedret bruk av upløyd land som en strategi for å øke jordens produktivitet. UNDP jobber også i regionen, det gjør også U.S. Centre for the Disease Control and Prevention (Mutuo, 2007).

Valget av Sauri som case baserer seg på to forhold. For det første, MVP er et prosjekt som har som hensikt å vise at tusenårsmålene kan nås i småskala. Det vil si at MVP styrer etter målene, og måler resultat etter hvorvidt man realiserer, eller nærmer seg realisasjon, av

tusenårsmålene. For det andre, for å nå målene implementerer MVP tiltak som har mange likhetstrekk til menneskerettighetsbasert tilnærming til utvikling. De har ikke, i skriftlig dokumentasjon, referert til HRBA. De har derimot skriftliggjort stor fokus på deltagelse og medvirkning, samt sosiale rettigheter. På det tidspunkt da MVP ble startet opp var ikke HRBA et allment kjent begrep. Til tross for at HRBA ikke er nevnt spesifikt kan en likevel hevde at Millenium Village Project har tatt i bruk HRBA metodikk i sin tilnærming til utvikling.

1.3.2 Datamateriell

Det meste av datamateriellet ble samlet gjennom intervju. Jeg gjennomførte feltarbeid i Kenya rundt årsskiftet 2006/2007 i sju uker. Jeg har informanter fra både hovedstaden Nairobi og i mer rurale strøk, i hovedsak i området rundt Kisumu ved Victoria innsjøen, vest i Kenya. Intervjuene ble gjennomført både med individer og i noen tilfeller grupper. Total utførte jeg i overkant av 65 intervjuer og samtaler. I tillegg har jeg gjennomført uformelle samtaler, uten intervjuguide og strukturering med i overkant av 20 personer. Dette kan være alt fra samtaler med taxisjåfører til selvstendige næringsdrivende og studenter. Jeg brukte en forberedt intervjuguide under intervjuene, men anså denne kun som veiledende. Det var viktig for meg at samtalen skulle bidra til å skape gode diskusjoner som igjen ville gjøre det mulig for informanten å reflektere om temaene som ble tatt opp.

Jeg gjennomførte intervju med ledere av lokalsamfunnet; høvdinger så vel som representanter fra myndighetene. Medlemmer av de noen av ulike underkomiteene, utdanning, landbruk og helse, ble intervjuet. Lærere og helsepersonelle var også viktige informanter. For å få et grunnlag for å se nærmere på utfordringene som landbruket møter var det også viktig å intervju lokal bønder, fra ulike områder i Sauri (se kart 1). Dette var bønder som ikke nødvendigvis hadde et sterkt engasjement i styringsstrukturen i Sauri, men som kunne gi et bilde på hvordan prosjektet oppfattes også utenfor de strukturelle rammene. Jeg snakket også med ansatte i MVP, for å få forståelse av organisering, måloppnåelse og prioriteringer til prosjektet.

I tillegg til intervju med de lokale landsbybeboerne i Sauri var det nødvendig å intervju de nasjonale myndighetene i Nairobi.⁸ Spesielt fokuserte jeg på Ministry of Development and National Planning, som har det overordnede ansvar for utvikling og tusenårsmålene. Jeg intervjuet også mennesker tilknyttet FN, gjennom de ulike regionale kontorene (UNDP og UNEP i hovedsak). Som et viktig innspill, og også som korrektiv, intervjuet jeg i tillegg ansatte på den Norske Ambassaden.

1.3.3 utfordringer og begrensninger ved metodevalget

Underveis i feltarbeidet støtte jeg på flere utfordringer. Spesielt var det vanskelig å få avtaler med regionale myndigheter i Kisumu, og jeg bestemte meg etter hvert for å ikke bruke mye tid på å ”etterlyse” disse. Avgjørelsen ble tatt fordi jeg hadde knapt på tid, og ville heller bruke tid på dem som var villig til å treffe meg, enn de som ikke ville det. Jeg hadde et ønske om å få intervjuet flere regionale aktører, og jeg mener at informanter på regionalt nivå kunne ha styrket oppgaven min. Nå dette imidlertid krevde mye arbeid, og når jeg ikke var sikret positiv tilbakemelding, samt at jeg hadde begrenset med tid, valgte jeg å henlede fokus på andre områder og informanter. Som en positiv overraskelse var menneskene både i Sauri og svært velvillig til å snakke med meg. De utviste en så stor velvillighet at det ofte var flere tilbud om intervju enn hva jeg rakk over – det opplevdes neste som om at de sto i kø. De var opptatt av å fortelle om sin situasjon, og var både reflekterte og veloverveide i sine svar. Disse intervjuene gav meg svært stor innsikt i både prosessene og historien omkring utvikling i området.

Jeg har i stor grad benyttet meg av primære kilder. Der det har vært muligheter har jeg supplert informasjonen som kommer inn gjennom intervju, med skriftlige kilder. Ikke overraskende viste det seg for øvrig at det er få skriftlige kilder i Sauri, og de som eksisterer er vanskelig å innhente. Spesielt skriftlige kilder på MVP viste seg å være vanskelig å få tak i. Det meste er av statistisk art, dokumenter av mer strategisk art finnes det lite av.

En utfordring med valget av Sauri som case er at den var den første landsbyen som ble en del av MVP. Dermed har prosjektet og lokalsamfunnet fått uforholdsmessig mye oppmerksomhet, både fra media og potensielle donorer. Denne typen oppmerksomhet vil ikke vedvare, og presset fra omverden vil etter hvert minske. Det er dermed en mulighet for at det

⁸ Kart følger som vedlegg.

gis falske forhåpninger til hva og når tiltak kan iverksettes og finansiering. Dette kan gi negative utslag for forskningen da Sauri ikke kan reelt sett ses på som noe som kan skaleres opp med det samme presset konstant.

Jeg betalte ikke informantene mine, fordi jeg ikke ville at lovnader om økonomisk gevinst skulle styre svarene som ble gitt. Informantene gav meg dermed av deres tid som kunne ha vært brukt på noe annet; jobb; familieliv; eller pløye jord. I Sauri var jeg avhengig av assistanse og hjelp fra MVP. Dette gav dessverre det resultat at de også bisto meg i utvalgt av informanter. Dette kan ha resultert i at jeg kun traff på informanter som var positive til MVP og/eller som hadde mottatt noe fra MVP. Representanter fra MVP var ofte i nærheten når intervjuene ble gjennomført, noe som muligens kan ha ført til at informantene var mer restriktive i sine uttalelser. Til tross for at jeg ikke betalte intervjuobjektene var det ofte at de forventet noe tilbake. Dette kan ha noe med at det ofte har vært ”muzunguer” (rike, hvite mennesker) i Sauri som har hatt med seg gaver eller lovnader. Jeg var også bekymret for at jeg ble oppfattet som en del av prosjektet, og at følgen av dette var at informantene ikke forholdt seg nøytralt til meg til tross for at jeg i begynnelsen av hvert intervju brukte tid på å forklare hvem jeg er og formålet med opphødet mitt.

For å kommunisere godt med informantene benyttet jeg meg av tolk. Etter anbefaling fra MVP ansatte jeg en jente fra Sauri som tolk. Ikke bare kjenner hun området og menneskene, men det er også en måte å gi noen av menneskene i landsbyen en ekstra inntekt. Ulempen med dette var at oversetteren ikke var utdannet i oversetterfaget, og var ikke vant til settingen. Jeg antar at det noen ganger ikke ble oversatt nøyaktig eller konkret og umiddelbart slikt det ble sagt fra min side, og at spørsmålene mine etter hvert ble forkortet. Fordi spørsmålsstillingen er viktig ved intervju kan noe ha blitt mistet i oversettelsen. Spesielt vil noe av begrepsforståelsen gå tapt, dersom jeg som intervjuer ikke blir gjort oppmerksom på at min ordbruk ikke er forstått godt nok. For å bøte på dette mulige problemet var jeg nøye med å stille kontrollspørsmål, slik at jeg fikk informantene til å svare på de samme spørsmålene flere ganger. I Nairobi møtte jeg på en utfordring med ansatte i departementene. De ønsket at over halvparten av svarene de gav ikke var offisielle svar, og krevde at de ikke ble brukt i oppgaven. Da jeg selvklaart kunne ha brukt kildene ved å anonymisere dem anså jeg ikke dette som noen stor utfordring, men jeg bruke likevel litt tid og ressurser på å få uttalelsene konfirmert fra andre hold, enten skriftlige kilder eller muntlige primærkilder.

1.4 Videre disposisjon av oppgaven

Oppgaven er begrenset til å omhandle prosessen med å implementere tiltak for å redusere fattigdom i Kenya – måloppnåelse av det første tusenårsålet, og om disse lar seg forene med den relativt nye tilnærmingen menneskerettighetsbasert tilnærming til utvikling. Viktige momenter her er medvirkning, deltagelse, bemyndiggjørelse, ansvarliggjørelse og overvåkning av program og implementering.

Strukturen på oppgaven blir som følger: Det teoretiske og analytiske perspektivet blir nærmere beskrevet og debattert i kapittel to. Dette kapitlet vil inneholde de teoretiske perspektiver med operasjonalisering av problemstillingen. I det tredje kapitlet vil jeg forsøke å svare på de to delene av problemstillingen som omhandler Kenya på generelt nivå. Her vil jeg belyse hvorvidt HRBA kan bidra til fattigdomsbekjempelse og utvikling. Jeg vil vise til arbeidet med å nå tusenårsmålene i Kenya er gjennomført, og hvorvidt Kenya har tatt i bruk HRBA i utviklingsarbeid. I det fjerde kapitlet vil jeg bruke caset fra Sauri for å vise om det er hensiktsmessig å ta i bruk HRBA for å realisere utviklingsmål. Det femte, og siste, kapitlet vil bestå av en kort oppsummering og konklusjon, hvor jeg også vil peke ut hvordan mitt arbeid kan bidra i debatten videre.

2. Teoretiske betraktninger

Problemstillingen i kapitel 1 inkluderer to sentrale begreper; tusenårsmålene og menneskerettighetsbasert tilnærming til utvikling. Dette kapitlet vil ta for seg det teoretiske utgangspunktet for det to begrepene, og jeg vil besvare første del av problemstillingen i dette kapitlet. Jeg vil dele opp kapitlet i fire deler. Først vil jeg forklare og diskutere begrepet fattigdom. Jeg vil kort bevege meg innom diskursen omkring fattigdomsbegrepet, og se på sammenhengen mellom tidligere, konvensjonelle oppfatninger om fattigdom og den nyere, deltagende tilnærmingen til fattigdom. Jeg vil deretter diskutere formuleringen av tusenårsmålene, gjennom å vise til historikken før målene ble nedfelt. Jeg vil diskutere bruken av målene og deres validitet. Jeg vil gi en ekstra oppmerksomhet til tusenårsmål nummer 1 fordi dette målet omhandler generell fattigdomsbekjempelse og dette er et fokusområdet for oppgaven. I den tredje delen av kapitlet vil jeg gå nærmere inn på den teoretiske forståelsen av HRBA. Det vil være nødvendig å se på den pågående diskursen rundt begrepet, samt de negative og positive aspektene ved bruken av tilnærmingen. Den fjerde delen av kapitlet vil omhandle koblingen mellom tusenårsmålene og HRBA og vil gå direkte inn for å besvare problemstillingens første del. Jeg vil diskutere fordeler og ulemper ved å bruke HRBA som et mulig middel for å nå tusenårsmålene. Og hvorvidt det er en farbar vei for fremtidige prosjekt med hensikt å bekjempe fattigdom. De teoretiske perspektivene som nevnes i kapitel 2 vil danne grunnlaget for å operasjonalisere problemstillingen som vil komme sist i kapitlet og danne grunnlag for den videre diskusjon og analyse i kapitel 3 og 4.

2.1. Fattigdom

Fattigdom er en tilstand hvor en person eller et lokalsamfunn mangler de nødvendige ressursene for å leve i en viss standard. Siden fattigdom kan forstått på en mengde måter kan disse ressursene være mye forskjellig. Det kan være materielle ressurser som mat, rent vann og bosted, eller sosiale ressurser som for eksempel tilgang på informasjon, utdanning eller helsetjenester. Mangel kan også oppstå som mangel på mulighetene til å skaffe seg meningsfulle relasjoner med andre mennesker i samfunnet. UNDP (1996) definerer fattigdom som en tilstand hvor et menneske er fratatt alle nødvendige midler for et godt liv, som hus, mat, tilstrekkelig inntekt, arbeid, tilgang til sosiale tjenester og sosial status. Fattigdom kan også defineres med relative og normative begrep. Det normative begrepet fattigdom har

endret seg over tid – fra å beskrive mangle på materielle goder, til å omfatte ønsker, frihet og muligheter. Med denne utviklingen, og i noen tilfeller utvidelsen, av begrepet har andre tilnærminger til utvikling, bistand og økonomisk vekst endret seg. Fokuset er på større medvirkning og bedre ansvar i mottakerlandene, samt en åpenhet omkring beslutningene til donorlandet.

Fattigdom er fysisk, emosjonell og moralske kvaler, og er vanskelig å definere. To dimensjoner har likevel utpekt seg; den konvensjonelle tilnærmingen og den deltagende tilnærmingen. Disse to tilnærmingene inkorporerer flere aspekter og har flere underdimensjoner. Det er til tross for de noe klare oppdelingene i underdimensjonene verdt å merke seg at begrepet fattigdom likevel oppfattes som en sammenfatning av svært mange ulike begreper som ikke utelukker hverandre. I følge Gordon and Spicker (2003) er ofte fattigdom forbinde med visse sentrale begreper, bl.a. mangel på basale behov som for eksempel materielle goder og tjenester, begrensede ressurser, lav levestandard i sammenligning med andre, eksklusjon fra deltagelse i “normalt” hverdagsliv eller avhengighet (2005: 11). De to tilnærmingene tar for seg ulike aspekter, som gir ulike muligheter og begrensinger når program og prosjekt for utvikling skal utarbeides.

2.1.1. Den konvensjonelle tilnærmingen

De konvensjonelle tilnærmingene til fattigdom deler definisjonene inn i tre deler, hvor hovedtanken bak definisjonene er en mangel på elementære goder, som mat, vann og sanitære forhold. I følge Wratten (1995) er de tre delene;

- Absolutt og relativ fattigdom
- Inntekt og forbruk
- Sosiale indikatorer (som UNDP sin Human Development Index, Human Poverty Index, osv.).

Absolutt fattigdom refererer til en tilstand der man ikke har tilgang til materielle goder og tjenester som er nødvendig for å overleve. Relativ fattigdom betegner en fattig tilstand *i forhold til* noe annet. Tilnærmingen referer altså til et minimum i levestandard. Ved å bruke denne begrepsforklaringen kan en altså snakke om fattigdom i Mali og fattigdom i Norge, til tross for at en fattig person i Norge ikke nødvendigvis har de samme manglene som en fattig malier. Men opplevelsen av å være fattig, ved å ikke kunne delta i det sosiale liv på lik linje

med alle andre, er like reel for begge to. Inntekt og forbruk henviser til en økonomisk definisjon på fattigdom. Det være seg inntekten til enkeltindivider eller husstander, eller nivået av forbruk som er nødvendig og dermed i realiteten tilgjengelig. Tusenårsmål nummer 1 bruker betegnelsen *å leve for under en dollar om dagen* som et mål på fattigdom. Gjennom å bruke *Purchasing Power Parity* (PPP) vil en slik tilnærming fokusere på kjøpekraften til enkeltindivider. I tillegg til absolutt og relativ fattigdom har det etter hvert blitt supplert med sosial indikatorer. Disse inkluderer blant annet forventet levealder, barnedødelighet, ernæringsnivå, tilgang på utdanningstilbud, sanitære forhold og tilgang på rent drikkevann (Banik 2006: 14). Målinger av disse indikatorene resulterer i en årlig *Human Development Report*, en rapport utført av UNDP.

Fortrinnet med den konvensjonelle tilnærmingen er at den er både målbar og sammenlignbar. Den brukes dermed mye når internasjonale organisasjoner skal fortelle noe om hvordan og hvor fattigdom eksisterer på verdensbasis. Ved at begrepet blir gjort målbar kan det også føres betydelig oversikter over utviklingen til områder, land eller verden i sin helhet. Imidlertid tar tilnærmingen ikke hensyn til at inntekter og forbruk varierer fra tid til annen, og er ulik i forskjellige husstander. Banik (2006) bruker i sin bok et eksempel om to kvinner som tilsynelatende er lik med tanke på bosted og inntekt, men på bakgrunn av alder, familie, helse etc er ikke situasjonen til kvinnene lik.. Ikke alle medlemmene av husholdningen har derfor den samme muligheten til å fordele de tilgjengelige ressursen (for eksempel kvinner, barn, eldre). De konvensjonelle tilnærmingen har heller ikke fokus på for eksempel fravær av politisk friheter, deltagelse eller personlig sikkerhet. De konvensjonelle forståelsen er gode å bruke dersom man gjennomfører komparative studier, men de har samtidig den svakheten at det er få indikatorer og dekker dermed kun noe få, men spesifikke, områder.

2.1.2. Den deltagende tilnærmingen

Den deltagende tilnærmingen forklarer fattigdom som knapphet på immaterielle goder som sikkerhet og muligheten til å ta valg på vegne av seg selv og familien (Andreassen 2006: 298). Den deltagende tilnærmingen bygger under viktigheten av å øke menneskers tilgang til muligheter, sikkerhet og bemyndiggjørelse, som vil gi den synergieffekten av økonomisk vekst og fattigdomsreduksjon. (World Bank 2002b: 5). Tilnærmingen forteller omhandler sårbarhet og berettigelse, og muligheter og menneskers funksjoner.

Sårbarheten refererer til den usikkerhet som mange fattige lever med hver dag. Denne tilnærmingen har fokus på individer og deres evner og forutsetninger for å lykkes i livet. Banik henviser til sårbarhet som hvordan man har mulighet til å håndtere risikoer, også sagt som forholdet mulighetene som er tilstede, enten for individer eller for grupperinger som familie eller landsby, til å skaffe seg en inntekt med den risiko det medfører, og deres evne til å håndtere denne risikoen (2006: 15). Mangel på et forutseende livsvilkår, som det å vite at lønnen blir utbetalt hver måned, gjør at folk føler seg fattige. Å være fattig er å være ekstremt sårbar overfor det meste, fra tørke og flom til myndigheters maktmisbruk.

Berettigelse er et begrep som ble fremsatt av Amartya Sen, verdenskjent økonomi og vinner av Nobelprisen i økonomi, i hans bok *Poverty and Famine* (1981). Han hevdet at hungersnød kan skje selv om det er mat i regionen eller landet. Det er tilgangen på mat som avgjør som hungersnøden oppstår, ikke mengden mat i landet. Muligheten og retten til å få mat. Denne tilnærmingen fokuser på individer eller enkelthusholdninger. Sen bemerker at det faktum at materielle gode rekker eller når mennesker, skjer ene og alene gjennom deres evner til å “styre” tilgangen på godene. Disse evnene er individuelle, men blir skapt gjennom et sosioøkonomisk system. Mennesker vil dermed sulte, dersom deres berettigelser ikke er tilstrekkelig slik at de kan kjøpe eller produsere nok mat for å holde seg i livet. Denne tilnærmingen er nært linket til et annet begrep fra Amartya Sen – *capabilities*. *Capabilities* er funksjoner og muligheter.⁹ Sen argumenterer at en vurdering av levestandard ikke kun skal basere seg på inntekt, formue eller eiendom, men også se på de korresponderende mulighetene til enkeltmennesker (eller *mulighetsrom*) og funksjonene (Sen 1992). Han går videre til å beskrive at mulighetene representerer en kombinasjon av funksjoner (væren og laden) som et enkeltmenneske kan oppnå (Sen 1992: 40). Utvikling dreier seg dermed om å utvide menneskets muligheter. Mulighetsrommet “refers to the basic capacity that enables people to function” (Banik, 2006: 17). Fattigdom er dermed et resultat av mangel på muligheten til å fungere.

Verdensbankens ga i 2000 ut et trebinds verk om omhandler fattigdom og hvordan fattigdom oppleves. *The Voices of the Poor*, gir et bilde av hvordan fattigdom oppleves og defineres av

⁹ Begrepet er oversatt av forfatteren.

fattige.¹⁰ Studien fant at fattigdom ikke nødvendigvis blir oppfattet som mangel på materielle goder av den art som den konvensjonelle tilnærmingen måler. Studien fant at fattigdom defineres av de fattig selv som a) mangel på mat i tilstrekkelig kvalitet og kvantitet, b) manglende tilgang til nødvendig infrastruktur, som veier, kommunikasjon, sanitære forhold og rent vann, c) maktesløshet, avhengighet, skam, ydmykelse og opplevelsen av å ikke bli hørt, og d) utdanning – for å skape egne muligheter (World Bank, 2002a) Fattigdom er multifasettert, med mange ulike dimensjoner. De fattige snakker sjeldent om inntekt og mangel på penger. Men om tilgang på verdier (som land) og elementær infrastruktur. Den emosjonelle siden av fattigdom blir også belyst, og mange fattige opplever fattigdom som en tilstand av maktesløshet.

Den deltagende tilnærmingen er svært deskriptiv. Den forklarer spiraler – ”onde sirkler”, den har fokus på individer og den fokuserer også på de fattiges mangel på forutsigbarhet.

Konsekvensen av den deltagende forståelsen av fattigdom er bemyndiggjørelse.

Bemyndiggjørelse av de fattige. Verdensbanken definerer det som “...the expansion of assets and capabilities of poor people to participate in, negotiate with, influence, control, and hold accountable institutions that affect their lives” (World Bank 200b: 6). Utfordringen til de fattige er at de er avhengige av kunnskapen og innsikten til (inter-)nasjonale aktører. Denne avhengigheten gjør det problematisk for de fattige å formulere deres interesser og deretter kreve dem i den politiske sfære. Samtidig, som Alston (2005: 804) har påpekt, vil noe av problemstillingen være at ved å insistere på at strategier skal være bemyndiggjørende vil føre til usikkerhet omkring hvilke strategier som faktisk er bemyndiggjørende. Den medvirkende tilnærmingen er svært deskriptiv, og dermed problematisk å fastsette i mål. Denne typen definisjoner, som ville ha dekket flere aspekter av fattigdomsbegrepet, er kanskje, nettopp av denne grunnen, ikke tatt i bruk i FNs tusenårsmål Hvordan måles for eksempel ”forsvarsløs”?

Hvordan identifiserer og velges da indikatorer mellom ulike funksjoner? Og hvordan unngår man at seleksjonene blir subjektive? Martha Nussbaum (1999), som i mange år jobbet sammen med Sen, har foreslått at den lages et skille mellom tre ulike nivå når mulighetene og funksjonene velges. Disse tre er a) nødvendige, b) interne (eller personlige), og c) kombinerte muligheter (Nussbaum 1999). Til tross for Nussbaums nivåer vil den deltagende tilnærmingen

¹⁰ The *Voices of the Poor* er en studie utført av Verdensbanke. Studien er i tre deler, og hadde som målsetning å gi et stort antall fattige mennesker i ulike land muligheten til å dele deres synspunkter på fattigdom og utvikling, noe som igjen ble brukt i utformingen av *World Development Report 2000/2001*.

oppretholde stor fokus på individnivået. Og til tross for at det kan være en styrke, bør det samtidig være fokus på internasjonale maktforhold, sosiale rammevilkår for å faktisk utnytte mulighetene og ta egne valg samt hvordan bemyndiggjøresle av individer influerer sosiale strukturer.

2.2. Tusenårsmålene

2.2.1. Introduksjon og kort historikk

Starten på tusenårsmålene stammer fra *We the Peoples*, en rapport utarbeidet av FN hvor rollen til FN i et nytt årtusen diskuteres. På bakgrunn av denne rapporten ble tusenårserklæringen skrevet og vedtatt av generalforsamlingen. Videre ble det utarbeidet et *veikart* (Millenium Summit Road Map) som skulle stake ut veien mot en realisasjon av erklæringen. Dette kartet ble til tusenårsmålene. I etterkant har målene og erklæringen vært diskutert i flere runde, ved ulike anledninger. De mest markante er blant annet i Doha og Monterrey, og i oppfølgingen gjennomført av FN i 2002 og 2005. Sist i 2005 ble tusenårsmålene og utvikling diskutert av G8 landene i Gleneagles i Skottland, hvor de rike landene nok en gang bekreftet sin lovnad om mer bistand.

De åtte målene følger i stor grad en bistandsstrategi som ble utarbeidet av OECD i 1996. Denne strategien ble deretter bearbeidet i samarbeid med IMF og Verdensbanken, og presentert for FNs generalsekretær i forkant av Tusenårstoppmøtet. Strategien, som hadde fått navnet *En bedre verden for alle* fikk støtte fra FNs generalsekretær og dannet grunnlaget for det som etter hvert ble kjent som FNs tusenårs mål.¹¹ Strategien ble lagt fram i slutten av juni - etter at de frivillige organisasjonene hadde avsluttet sitt store Tusenårsforum i New York i mai for utarbeidelse av sine innspill til Tusenårsforsamlingen (*Millennium Forum Declaration*). Dokumentet ble imidlertid raskt omdøpt til "*Bretton Woods for All*" av de frivillige organisasjonene som var samlet i Genève i juni 2000 for oppfølging av FNs sosiale toppmøtet i København. Disse reagerte med sinne og vantro og oppfordret FN til å trekke sin støtte til dette initiativet fra de rike landene. De sier blant annet:

Ved å identifisere deg med de målene og de visjonene som fremmes i rapporten [...]har [Kofi Annan] sådd tvil om FNs vilje til bekrefte

¹¹ Fra eng. – A Better World for All.

Tusenårsmålene – en rettighet?

løftene fra København og omsette dem til effektive strategier for å utrydde fattigdom og videreføre en betydningsfull prosess mot målene om en menneske-sentrert (people-centered) tilnærming til sosial utvikling.¹²

Det blir hevdet at formuleringen av FNs tusenårsmål gir et inntrykk av at det eksisterer en enighet om økonomisk liberalisering som virkemiddel til å redusere den globale fattigdommen. Samir Amin (2006) mener at tusenårsmålene kun er en tildekt forsøk på å gjeninnføre det gamle slagordet om at ”growth will fix it all”. At alle land vil tjene på å produsere utvalgte varer for salg i et fritt marked. Amin mener derimot at rike land har best forutsetning for å hevde seg i en fri verdenshandel, og at systemet derfor fører til konsentrasjon av velstand slik at de rike blir rikere, mens de fattige blir fattigere (2006). Han går videre til å påstå at tusenårsmålene er således til for at de i bunn og grunn skal åpne tilgangen til markedene til utviklingslandenes investorer.

Tusenårsmålene består av totalt åtte målsetninger. Hvert mål består i tillegg av flere delmål, 18 til sammen, som igjen er delt opp i kvantifiserbare indikatorer. Det er totalt 48 indikatorer. De syv første målene er rettet mot kampen mot fattigdom, sykdommer og miljømessig degradering. Det åttende målet er i essensen en forpliktelse for et globalt partnerskap, bestående av både rike og fattige nasjoner, som skal jobbe sammen mot å nå de syv første målene. Målene er:

1. Utrydde ekstrem fattigdom og sult
2. Sikre grunnskole utdanning for alle barn
3. Fremme likestilling og styrke kvinners stilling
4. Redusere barnedødeligheten
5. Bedre helsen til gravide og fødende kvinner
6. Bekjempe hiv/aids, malaria og andre sykdommer
7. Sikre en miljømessig bærekraftig utvikling
8. Bygge et globalt partnerskap for utvikling¹³

¹² Brev fra WCC generalsekretær Konrad Raiser til FNs generalsekretær Kofi Annan.

¹³ Alle tusenårsmålene, med delmål og indikatorer, følger som vedlegg.

Tusenårsmålene – en rettighet?

En grunnleggende kritikk av tusenårsmålene som mange grupper fra Sør har gitt uttrykk for, ligger imidlertid i det politiske rammeverket som er bestemmende for hvordan tusenårsmålene skal oppnåes. De holder seg til nyliberale prinsipper om økonomisk vekst som er basert på åpne markeder for handel og investering. Likevel er det disse samme prinsippene som mange utviklingsland har fulgt med blind tiltro de to siste tiårene. Noe som har ført til at våre økonomier er mer utsatt for alvorlige kriser som et resultat av økt avhengighet av utenlandsgjeld og sårbarhet overfor ustabile markeder. Under nyliberal globalisering har økonomisk integrasjon vært en skjev prosess som har tilgodesett de store selskapene i Nord, og begrenset de valgene som er igjen for utviklingsland til selv å bestemme sine egne alternative veier til utvikling.

Videre blir dette vanskeliggjort gjennom regler som settes av regimet i Verdens handelsorganisasjon (WTO) og av strukturelle reformer igangsatt av Det internasjonale pengefondet (IMF). De oppskrytte periodene av vekst innen makroøkonomien i de såkalte nye markedene som er i ferd med å utvikle seg i f.eks. Asia og Latin-Amerika, har ikke ført til forbedrede liv for de fattige. Veksten tilfaller i stor grad de som allerede hadde noe til å begynne med. Disse vekstperiodene har videre vist seg å være nærmest luftslott med kort levetid. Ved ethvert tegn på en forestående krise, kolliderer økonomien som dominobrikker og påvirker hele befolkningsgrupper og forverrer fattigdomssituasjonen. Deretter kommer IMF's foreskrevne medisin til kriserammede økonomier, som i seg selv kun resirkulerer den samme nyliberale politikken som man ser i strukturelle reformer. Der intensjonene for å oppnå FN's tusenårs mål vektlegger behovet for at økonomisk vekst fører til en forbedring i fattiges liv, finnes det ingen garantier for dette så lenge det politiske rammeverket ensidig heftes ved et feilaktig mønster.

Det er rettet mye kritikk mot utformingen og oppfølgingen av tusenårsmålene. Feil i målbarheten har blitt påpekt, så vel som utilstrekkelig fokus på flere utfordringer utviklingsland står ovenfor. Dickenson mener at til tross for dette har "...in operational terms, the strategy proven to be a successful way of bringing greater focus to the aid policies of development countries, as well as the domestic social and economic policies within the developing world itself" (Dickson 2005). I følge en sentral kilde i NORAD "er viktig å innse at ingen trodde, realistisk sett, alle landene i Afrika sør for Sahara skulle nå tusenårsmålene innen 2015" (Norad 2005: 18), på tross av dette mener hun at man skal ikke undervurdere

den politiske verdien av målene har til å sette dagsorden i det internasjonale politiske miljøet. Jeg vil i det videre arbeidet gå inn på noen av disse elementene ved tusenårsmålene.

Det sivile samfunn har ved flere anledninger hevdet at tusenårsmålene ble vedtatt av regjeringer i FN uten at sivilsamfunnet i særlig omfang ble konsultert.¹⁴ Bissio (2003: 1) sier at erklæringen er en resolusjon fra FNs generalforsamling og at det sivile samfunnet ikke fikk ta del i dette fora, og dermed heller ikke i prosessen. Han hevder at på grunn av distansen mellom det sivile samfunnet og prosessen som skapte både erklæringen og målene er det sivile samfunn mer skeptisk til om målene kan oppnås. Årsakene er i stor grad mangel på et eierforhold til målene, og Bisso (2003) går videre til å sammenligne oppslutningene med den som finnes rundt Agenda 21, hvor det sivile samfunn i større grad ble tatt med i prosessene som ledet frem til A21.

Mobiliseringen av det sivile samfunn er viktig for suksessen av tusenårsmålene, og det er nødvendig for å nå målene at man i større grad inkluderer det sivile samfunnet. Bisso (2003: 8) hevder at en klar mobilisering av det sivile samfunnet omkring en strategi som er både en inspirasjon, men også en viktig ressurs, kan være vanskelig å måle, men den er likefullt avgjørende for å skape endringer. Så lenge som det oppfattes at de lokale/nasjonale UNDP -kontorene fremmer tusenårsmålene på en ukritisk måte og unnlater en til utstrekning sivilsamfunnet vil målene ikke nås. Flere kritikere har ytret at målene ikke er inkluderende for store deler av det sivile samfunn, og konsentrerer seg i for stor grad om noen få områder. Peggy Antrobus, tidligere generalsekretær av DAWN (Development Alternatives for Women in a New Era) sier det klart:

There is evidently widespread awareness of their limitation: their inadequate targets and indicators; their restriction to indicators that are quantifiable, when so much of what is most important – such as Women's Equality and Empowerment – is not really quantifiable; their omission of important Goals and Targets, such as Violence against Women and Sexual and Reproductive Rights; their silence

¹⁴ Her er det sivile samfunn definert som den sfæren av frivillige organisasjoner og aktiviteter som eksisterer relativt selvstendig i forhold til staten, det økonomisk markedet og de sosiale forhold. Se Cohen og Arato, Van Rooy, Habib og Kotzé.

Tusenårsmålene – en rettighet?

on the contest and institutional environment in which they are to be met...” (Bond 2003: 2)

Flere interessegrupper, her representert av Antrobus, viser til at målene ikke omhandler viktige aspekter av utvikling og at målenes sterke kvantitative resultat-orientering stenger ute viktige saker og politiske områder. Alston (2005: 756) mener at målene er svært avgrensede og svært selektive, og dermed prioriterer de kun enkelte mål. Samtidig er det mange andre områder som hvert år blir både finansiert og prioritert av det internasjonale samfunn som blir utelatt i nedtegnelsen av målene.

I en verden som preges av hendelsene som skjedde 11. september 2001, er det mange andre fokus verdens ledere har i dag enn tusenårsmålene. Kampen mot terror har tatt opp store deler av tiden i debatter internasjonale fora. Overordnede temaer som global fred og sikkerhet har fått økt oppmerksomhet fra politikere, byråkrater, media og folkeopinionen i årene etter 9/11. Krig og væpnede konflikter fører til økt fattigdom og sosial utrygghet. Ifølge økonomen Jeffrey Sachs (2005: 218) vil en krig i Midtøsten føre til alvorlige økonomiske konsekvenser ikke bare i Midtøsten, men også globalt ettersom oljeprisene har en tendens til å øke og vanlig handel bryter sammen. Og som det alltid er, vil de fattigste befolkningsgruppene betale den høyeste prisen for krisen. Resultatet er en økning av væpnede konflikter i landdistriktene, skoleklasser med barn får forstyrret sin undervisning, bønder mister grunnlaget for sitt levebrød og regjeringens ressurser tappes til militært bruk på bekostning av hardt tiltrenge grunnleggende sosiale tjenester (ibid.). Den nye globale politiske og militære situasjonen etter hendelsene 11. september har vanskeliggjort oppnåelse av tusenårsmålene i enda større grad enn tidligere. Målene kan bli dyttet bakerst i køen i det politiske engasjementet.

Får å nå tusenårsmålene innenfor tidsrammene, eller i det hele tatt, er det nødvendig å sikre god politisk styring av de organer som skal fatte beslutninger på vegne av befolkningen. Styringen må gi en effektiv, gjennomtenkt og rettferdig bruk av de tilgjengelige ressursene. Både i sør og i nord er det viktig å bygge sterke demokratiske, ukorruperte organisasjoner og institusjoner som skal utvikle og drifte tiltakene og initiativene som skal til for å nå tusenårsmålene. Gjennom et snevert syn på hva som skal til for å oppnå vekst og velferd i sør har man utelatt disse viktige prinsippene. Tusenårsmålene sier ingenting om politisk styring og politisk rammeverk.

Tempoplanen for implementeringen av tusenårsmålene, de begrensede finansielle løftene såvel som problemene i Sør (knyttet til bl.a. ressurser, kapasitet og infrastruktur) har blitt møtt med uro. I UNDPs tidsskrift i april i 2003 skrev bl.a. Bissio (2003: 1):

Why should the public mobilise behind them when so many earlier UN goals remain unfulfilled? Do the MDGs apply to everyone in the global street? Do the Goals concern only aid? What trade-offs took place in reaching the “Monterrey Consensus” and how fair are they? Do the MDGs represent a new global bargain or the old-style impositions?

På denne måten ble det gitt uttrykk for bekymring for mulige negative konsekvenser av nedslående forventninger skapt av tusenårsmålene. Mye av kritikken tar utgangspunkt i at tusenårsmålene er for ambisiøse og forholder seg i liten grad til nasjonale eller regionale forhold eller behov.¹⁵ Dessuten bidrar ikke de finansielle løftene fra Nord til optimisme om at målene vil bli nådd. De begrensede finansielle løftene oppfattes som ledd i en *design-for-failure*, selv om nivået på løftene innfris.

2.2.3. Det første tusenårs målet

Det første tusenårs målet er nok både det viktigste, mest omfattende og kanskje også det mest konkrete målet. Fattigdom har mange ansikt. Over en tredjedel av alle dødsfall er relatert til fattigdom, hvert år dør mer en 10 millioner barn av sult og sykdommer som kunne ha vært forebygget. Over 1 million mennesker lever for mindre en én dollar om dagen, og nesten halvparten av jordens befolkning lever for under 2 dollar om dagen. 600 millioner barn lever i absolutt fattigdom, og de tre rikeste statene i verden kontrollere mer velstand og verdier enn de 600 millionene som lever i verdens fattigste land (Millennium Campaign 2007)¹⁶.

Mål	Delmål	Indikator
Utrydde ekstrem	Halvere, mellom 1990 og 2015, andelen mennesker som lever	1. Andel av befolkningen under \$1 om dagen 2. Gjennomsnittlig fattigdomsgap (incidence

¹⁵ Blant dem den Sør Afrikanske sammenslutningen omkring sivilsamfunnets rolle i implementeringen av Tusenårsmålene.

¹⁶ www.millenniumcampaign.org

Tusenårsmålene – en rettighet?

fattigdom og sult	for under en dollar om dagen.	x depth of poverty)
	Halvere, mellom 1990 og 2015, andelen mennesker som sulter	3. De fattigstes andel av landets forbruk 4. Undervektige barn (under fem år) 5. Underernært befolkning

Tabell 1

Til tross for at målet er et av de mest konkrete er det nok også det som er vanskeligst å nå. Av de syv utviklingsmålene (det åttende omhandler globalt partnerskap) vil det være vanskelig å nå det første målet om ikke de resterende seks er nådd. Målene henger sammen. Suksess eller fiasko på det ene feltet vil påvirke muligheten til å nå de andre målene. I sin enkelhet handler mål nummer en om folks liv. Og da er det viktig å vurdere tiltakene. For fattigdomsreduksjon kan nås på mange måter, men hvilke endrer på livene til de fattige?

Thomas Pogge (2004) hevder at tusenårsmål 1 i generelle trekk er urealistisk og uopnåelig. Han hevder dette på grunnlag av måten FN "teller" de fattige. Pogge viser til tre kritiske feil; først, bruken av proporsjoner isteden for absolutte tall. Han henviser til en tidligere fattet erklæring og sier "The *Rome Declaration* spoke of halving by 2015 the *number* of undernourished, the later *Millennium Declaration* speaks of halving by 2015 the *proportion* of people suffering from hunger and extreme poverty" (Pogge 2004:378)¹⁷. For det andre, tusenårsmål 1 går bakover i tid. Isteden for å telle antallet som lever i absolutt fattigdom i 2000, da tusenårsmålene ble formuler, og jobbe med å halvere dette antallet, teller man fra 1990. Halveringen av prosenten av antallet som var fattig ti år før erklæringen ble skrevet skal være bærende for å nå målet. Og til slutt, FN teller hver region hver for seg, slik at store deler av befolkningen i Nord ikke er med i beregningen. I følge Pogge bli følgen av denne "regnefeilen" at i motsetning til Roma erklæringens ambisiøse målsetning på å halvere antallet som levde i fattigdom, er målet med tusenårsmål 1 i realiteten bare redusert med 19 prosent (Pogge 2004: 377).

I følge Pogge (2004) har ikke tusenårsmålet tatt opp i seg en grunnleggende forståelse av årsaker til fattigdom. Denne kritikken tar utgangspunkt i flere aspekter – definisjonen på fattigdom og realiteten av de eksisterende indikatorene – og jeg vil diskutere begge i denne oppgaven. Pogge (2004) fremholder altså at tusenårsmålene ikke er verken riktig eller nøy nok operasjonalisert. Tusenårsmålene tilhører den konvensjonelle forståelsen av begrepet

¹⁷ Roma erklæringen om "World Food Security" og "World Food Summit Plan of Action".

fattigdom. Fordelen med denne forholdsvis avgrensede, men konkrete, definisjonen er at resultatene er målbare og kvantifiserbare, og dermed også sammenlignbar. Ulempen er at inntekt og forbruk er forskjellige fra tid til annen og fra husholdning til husholdning. Det er svært få indikatorer som dermed sier svært lite, spesielt om muligheten for politisk frihet, deltagelse og personlig sikkerhet. Den andre definisjonen på fattigdom som ikke er tatt i bruk i FNs tusenårs mål ville ha dekket flere aspekter av fattigdomsbegrepet. Den deltagende tilnærmingene kan være et viktig, og hensiktsmessig, verktøy for å sette politisk dagsorden, men er også vanskelig å implementere i en målbasert tilnærming som tusenårsmålene er.

2.3. Menneskerettighetsbasert tilnærming til utvikling

2.3.1. Introduksjon og kort historikk

Menneskerettighetsbasert tilnærming (HRBA) til utvikling er en metode, en prosess og et mål for utviklingsarbeid. Arbeidet prioriterer virksomheter for de som lever i fattigdom til å drive utviklingsprosessene selv, og til å integrere menneskerettigheter i beslutningsprosesser. HRBA endrer fokus for utviklingsinitiativ fra behovene til mennesker som lever i fattigdom, til gjenkjennelse av de rettigheter til å få tilgang til ressurser som er nødvendig for deres velferd og sosialt inkludering. HRBA ser også på den ujevne maktbalansen som danner grunnlaget for fattigdom og sosial urettferd.

Bakgrunnen til HRBA kan spores til erklæringen om rett til utvikling. Erklæringen ble formulert og vedtatt av FNs generalforsamling i 1986. Erklæringen stadfestet at retten til utvikling er en menneskerettighet, og kom hele 38 år etter at menneskerettighetserklæringen hadde anerkjent at både sivile og politiske rettigheter var, og er, menneskerettigheter.¹⁸ Den første artikkelen i erklæringen stadfester retten tydelig:

The right to development is an inalienable human right by virtue of which every human person and all people are entitled to participate in and contribute to and enjoy economic, social cultural, and political development in which all humans and fundamental freedoms can be fully realized (United Nation 2000)

¹⁸ Artikkel 1 til 21 i menneskerettighetserklæringen.

Tusenårsmålene – en rettighet?

Rett til utvikling anerkjenner dermed enkeltpersoners rett til deltagelse i utviklingsprosesser og medbestemmelse i hvordan utvikling skal skje. Erklæringen bekrefter også at alle, individer så vel som grupper, skal ha like muligheter. Muligheter til å skape det beste livet ut i fra egne forutsetninger. Rett til utvikling anerkjenner at fattigdom også handler om fraværet av muligheten for å ta valg på vegne av seg selv og familien. Retten til å velge kreves for å kunne oppnå utvikling. UNDPs første Human Development Report i 1990 beskriver ”bærekraftig menneskelig utvikling” som en økning i menneskers valg. Ved å få større valgmuligheter vil utvikling bli mer demokratisk og en større deltagelse vil være et av resultatene (Andreassen 2005: 305).

I perioden hvor erklæringen ble utarbeidet var det stor uenighet omkring formuleringen, og uenigheten var i stor grad mellom land i sør og land i nord. Det var i stor grad i forskjellig oppfattelse av den politisk-normative rettferdiggjørelsen av rettigheten som lå til grunn. (ibid.: 309). Landene var ikke enig om hvorvidt erklæringen hadde nok legitimitet og dermed kunne utgjøre en viktig, substansiell forskjell i menneskerettslige normer. Spesielt var aktører i internasjonal rett usikker på om en slik rett kunne bli vurdert som en menneskerettighet når det ikke var noen klar aktør (stat eller individ) som var pliktig til å oppfylle rettighetene (ibid.: 309). Ut fra denne diskusjonen har debatten omkring HRBA utviklet seg. Til tross for at det ikke er nødvendig å akseptere retten til utvikling som en teoretisk tilnærming for å kunne godta HRBA som en tilnærming til utviklingsspørsmål, har tilnærmingene noen fellestrekk. Begge tilnærmingene har et grunnfundament som sier noe om hva utvikling er. Utgangspunktet for utviklingsprosjekt og -mål burde være at det oppleves at menneskerettigheter og friheter er befestet i, og beskyttet av, internasjonal menneskerett. Begge tilnærmingene betrakter i tillegg at utvikling skal være menneskesentret i utforming av initiativ og organisering (ibid.: 312).

HRBA viser til en klart behov for å integrere menneskerettigheter og utvikling, og ingen av disse begrepene er klare tilnærminger, men er en del av en større helhet. HRBA anerkjenner at individer som lever i fattigdom har medfødte rettigheter, med mange elementer som støtter dette i lov. HRBA fører til normative sammenhenger mellom lover, internasjonale, regionale og nasjonale menneskerettigheter – *The Universal Declaration of Human Rights* (UDHR) fra 1948, *The International Covenant of Civil and Political Rights* (ICCPR) fra 1966, og *The International Covenant of Economic, Social and Cultural Rights* (ESC), også fra 1966, har skapt hjørnesteiner i utviklingen av det internasjonale rammeverket for menneskerettigheter.

HRBA tar for seg prinsipielle årsaker til sosial eksklusjon og myndiggjør de som lever i fattigdom, slik at de kan selv kjempe fra meningsfulle endringer i deres eget (og andres) liv. Tilnærmingen HRBA kan defineres på mange ulike måter, og Andreassen (2006: 314) deler dem opp slik;

1. Et sett normative prinsipper
2. Et sett verktøy, med sjekklister og indikatorer
3. En komponent som skal innarbeides i utviklingsprogram
4. En underliggende rettighet

Disse fire punktene legger utgangspunktet til hvordan utvikling skal gjennomføres, samtidig som HRBA legger til rette for å lage en fremgangsmåte som kan bli vurdert og evaluert i ettertid, ved å knytte noen faste, universale retningslinjer til arbeidet. Til tross for dette gir det et stort rom omkring begrepsforståelsen av HRBA. Farer oppstår i det man simplifiserer HRBA til å kun være ”menneskerettighetsarbeid”, sett på hovedsaklig som et verktøy til å utforme politikk. Behovet for å smelte sammen utvikling og teoretisk tilnærming; sosiologi; og en bredere forståelse av internasjonal politisk økonomi, for eksempel, er uhyre viktig for det videre arbeidet og for en vellykket forståelse av HRBA. Problemene oppstår i implementeringen på grunn av den uspesifikke definisjonen av begrepene. Begrepene blir bruk for å legitimere prosjekt og organisasjoner, men uten noen som helst substansiell innhold følger med. Dette setter forståelsen av HRBA i fare. Uvin en av de fremste akademikerne på området HRBA, eksemplifiserer dette ved å si at utviklingsarbeidere vil lure på hvordan HRBA konkret vil endre og/eller hjelpe dem til å gjøre ting bedre på grasroten, I motsetning til å skrive fine dokumenter (2004:128). Det blir dermed viktig at begrepet ikke bare brukes til å dekke over gamle metoder, men samtidig bevare fleksibiliteten (Ibid.).

FNs institusjoner har oppnådd enighet omkring viktige aspekter ved HRBA.¹⁹ For det første, hovedfokuset skal være å oppnå fullverdige menneskeretter for alle. Dette innebærer at utviklingsprosjekt skal fokusere på, og jobbe mot, å oppnå elementær rettigheter, f. eks retten til utdanning. FN påpeker at selv om et program fokuserer på menneskerettighetene, behøver det ikke tillegge seg en HRBA. Det er dermed viktig, for det andre, at HRBA skal gjøre det mulig for mennesker å gjenkjenne og kreve rettigheter som er beskrevet i UDHR.²⁰ En slik

¹⁹ Fra den såkalte Stamford Consensus. For mer om dette les *A Human Rights-based Approach to Development Programming in UNDP – adding the missing link*

²⁰ Universal Declaration of Human Rights, underskrevet og adoptert av generalforsamlingen i FN i 1948.

identifisering skal bidra til utviklingen av mulighetene for pliktbererne til å opprettholde sine forpliktelser, og for rettighetshaverne å kreve sine rettigheter. Og for det tredje, menneskerettighetlige prinsipper (som de er beskrevet i internasjonale konvensjoner og avtaler) bør veilede all utviklingssamarbeid og programmer, i alle sektorer og i alle faser av utvikling av program og prosesser. I dette ligger en klar at også Tusenårsmålene, og prosessene mot å nå dem, må ha klare veiledningsprinsipper basert på nasjonale og internasjonale rammeverk for menneskerettigheter; likehet og ikke-diskriminering; deltakelse og bemyndiggjøring; progressiv realisering av menneskerettighetene; samt overvåkning og ansvarliggjøring. Til sammen utgjør disse elementene forskjellen mellom HRBA og tradisjonelle tilnærminger til utvikling. HRBA inkorporerer i større grad ”nedenfra-og-opp” løsninger og jobber mot bemyndiggjørelse av mennesker som lever i fattigdom, slik at de selv kan endre sine roller, krav og muligheter. HRBA forutsetter at ”A rights-respective society cannot be imposed from above or from outside, but must be cultivated from below” (Dicklitch & Lwanga 2003: 485).

2.3.2. Rettighetshavere, pliktberere og ansvarlighet

HRBA går bort fra de klassiske ”mottaker” og ”donor” merkelappene som har eksistert i utviklingsterminologi. HRBA identifiserer rettighetshavere og plikthavere (Andreassen 2006). Peter Uvin har i sin bok *Human Rights and Development* dratt opp noen klare linjer for betydningen av dannelsen av rettighetsberere og pliktholdere. Et av målene ved HRBA, i følge Uvin (2004) er å promotere og beskytte menneskerettigheter, og som en naturlig følge skapes rettigheter og plikter i HRBA, ikke filantropi og veldedighet. Ved å undertegne og ratifisere internasjonale konvensjoner og avtaler blir stater de viktigste aktørene som plikthavere. Stater skal respektere, beskytte og oppfylle alle typer menneskerettigheter som de har forpliktet seg til gjennom konvensjoner og avtaler. Også andre som; utviklingsprogram; organisasjoner; institusjoner; skoler; og bedrifter kan være plikthavere. Rettighetshavere har også ansvar – de må være aktive, og kreve og forlange deres rettigheter, både individuelt og kollektivt. En tydeliggjøring av plikter, rettigheter og muligheter er nødvendig for å operasjonalisere HRBA og få ut praktisk nytteverdier. Dette krever dermed at man har en befolkning som er klar over og kan forholde seg til sine egne rettigheter. I følge Dicklitch & Lwanga er det essensielt at elementene i et rettighetsbasert samfunn inkludere den sivile delen, og ser til at det er et aktivt samfunn som er opptatt av menneskerettigheter og har respekt for medmennesker (2003: 485).

Gjennom å definere at “noen” har en plikt, defineres noen til å følge opp rettigheten. Ansvarlighet er et viktig prinsipp i HRBA.²¹ Klare linjer om hvem som er ansvarlig for å levere goder er viktig for å gjøre rettighetseieren oppmerksom på hvor hun skal rette sine krav. Uvin (2004: 132) har en konkret, bildelig måte å forklare det på – dersom kravene ikke blir oppfylt, må det være klart ”whose head will roll”. Hvem er ansvarlig og må, eventuelt, ta konsekvensen av forsømmelsen? Uvin hevder at mange stater, spesielt mener han Afrika, ikke er vant til å bli holdt ansvarlig (ibid.: 131-133). Dette forklarer han med å vise til det han kaller en ”koloniansk arv”. De tidligere kolonimaktene, som i stor grad kun var opptatt av å eksportere råvarer, bruke små eller ingen ressurser på de innfødte innbyggerne. Uvin viser også til at denne tradisjonen er videreført med inntoget av utenlandsk bistand. I utviklingsdebatten har det vært hevdet at det var behov for å finne store deltagelse og bedre ansvarlighet i mottakslandene, samt store åpenhet omkring målsetningene fra donorlandene (Andreassen 2006: 313). Men hva skjer da, når en aktør kommer utefra? Hvilken kontrakt er inngått mellom for eksempel en bistandsorganisasjon og lokalsamfunnet? Organisasjonen er ikke rettslig bundet dersom den ikke levere det tilbudet som er lovet. En sosial kontrakt er inngått. Man er da bundet av en moralsk kontrakt, denne er ikke rettslig bindende (som en økonomisk kontrakt ville ha vært). Gråsonen som her oppstår gjør at aktører som benytter seg av HRBA ikke har klart å operasjonalisere begrepene som blir brukt. Fordi HRBA har store utfordringer når det kommer til å kunne operasjonaliseres er det et behov for en bedre konseptuel klarhet, på internasjonal, nasjonalt og lokalt nivå. For eksempel, HRBA insisterer på at utviklingsstrategier skal være bemyndiggjørende, men spørsmålet blir da, hva er egentlig bemyndiggjørende og hvem eier sannheten omkring definisjonene av begrepet?²²

For å sikre at stater tar sitt ansvar vil det være nødvendig med rettslig dokumentasjon og institusjoner som ivaretar det juridiske aspekter ved menneskerettighetene. Andreassen (2006: 308) hevder at utvikling ikke kan være bærekraftig dersom regler og lover ikke eksisterer, og en naturlig følge av denne oppfattelsen er å skape et juridisk avtaleverk. Uvin (2004: 133) hevder at reform av lovverk og regleverk bør være en viktig og markant del av en menneskerettighetsstrategi. Gjennom å legge opp til at stater har klare lovfestede rettigheter, vil også noe styre staten igjen. Det gir klare føringer på hva et individ eller organisasjon kan gjøre, kreve eller forvente dersom det oppleves at rettighetene blir brudd. Med en innføring av

²¹ Fra engelsk: Accountability.

²² Fra engelsk: Empowering.

lovfestede rettigheter følger også en forpliktelse i å lære befolkningen det juridiske rammeverket. For som Uvin (2004: 155) sier ”it is worth nothing to have laws and policies [...] if they are not implemented, if certain groups are excluded from them, if the relevant facts are not know to most people...”. Lovverket må implementeres og inkludere alle mennesker likeverdig. Samtidig må innbyggerne også gjøres oppmerksom på hva rettighetene betyr for dem. Dette er en utfordrende øvelse, og i følge Uvin kan et nødvendig, men også komplisert lovverk skape større avstand mellom de ”intellektuelle urbane” og de ”utdanningsløse rurale” (ibid.).

Ved å definere klare pliktberere vil en konsekvens være at utviklingsarbeid bli mer politisk. HRBA blir en politisk tilnærming fordi det sier noe om hva staten skal gjøre, og hva den ikke skal gjøre. Utviklingorganisasjoner og –institusjoner må dermed også arbeide mot å endre på styresett, til et som gir folket de rettighetene de har krav på. Uvin (2004: 136) belyser at dette kan fore til at utviklingsaktører kan bli plassert i en situasjon hvor de er nødt til å ta standpunkt til, og offentlig uttale seg i politiske saker som kan skape konfrontasjon mellom aktører, bade statlige og sivile. Enkelte organisasjoner har ikke tradisjoner på seg for å være politisk, eller for å kommentere en nasjons styresett, fordi de hevder dette kan ødelegge deres evne til å drive utvikling. Men, klarer man å få til en helhetlig utvikling uten å adressere disse problemstillingene? Andreassen (2006: 307) beskriver et av hovedprisnippene til HRBA som ”...human development model’s emphasis on freedom to make choices had to be combined with a commitment to communities and social institutions”. Skal en ha en menneskerettsbasert utvikling må også overordnede rammer ivareta det menneskerettslige aspektet.

2.3.3. Prosessen

Andreassen (2006) beskriver HRBA som en prosess, en prosess som er normativt basert på menneskerettsstandarder, altså måten utvikling skjer på eller er implementert. Et av de viktigste aspektene ved HRBA er fokuset på prosessen, ikke bare resultatene. Målet helliger altså ikke midlene. Ved å ta i bruk HRBA i utviklings spørsmål settes det fokus på hvordan målene nås. Uvin (2004: 131) beskriver det som at “A RBA will focus more on social structures, loci of powers, rule of law, empowerment, and structural change in favour of the poorest and most deprived...” enn å øke noen spesifikke tall i en tabell. Gjennom å sette focus på prosessen henter HRBA opp elementene fra Sens teorier om muligheter og evner. Ved å

stadfeste at prosessen skal være inkluderende, åpen og forståelig trekkes det inn flere aspekter av fsttigidom og utvikling enn kun de tallfaste og målbare indikatorene. Uvin hevder, i forlengelsen av denne forståelsen, at utviklingsbistand ikke kan påvirke fattigdomsbekjempelse for mer en noen få individer. I de fleste saker, hevder Uvin, vil styresettet, svekket eller styrket, ha mer betydning for flere mennesker (2004: 137). Fokuset på prosessen vil bidra til å skape ny oppfattinger om hva som er viktig for utvikling. Uvin forklarer nærmere:

An [H]RBA draw attention away from aggregates and averages – from GDP, average growth rates, numbers of the poor and malnourished – towards individual claims conferring rights and duties. As a result, development practitioners begin thinking more in terms of policy, inequality, exclusion, and discrimination – and not just poverty as fact of nature or some original state everyone departs from. (2004: 130).

Prosesen styrer dermed utviklingen, og gjør det ulike utviklingsprosjektene og – programmene mer fleksible og dynamiske. Fokus på prosessen åpner også for at de berørte partene, de som utviklingen faktisk skal komme til gode, blir hørt, og kan være med å forme utviklingen. Deltagelse, medbestemmesle og brukermedvirkning stryker utviklingsprosessen ytterligere. Ved å sikre at prosessen legger menneskerettigheten til grunn vil også prosessen i seg selv være et sterk til skudd til utviklingsprosessen. Uvin hevder dette er at av hovedaspektene til HRBA, og forklarer at HRBA skal skape en relisasjon omkring prosessen. Denne utviklingsprosessens mål er å oppfylle og respektere menneskerettighetene (2004: 137). Prosesen styrker ikke bare det endelig resultatet, men er faktisk en del av resultatet.

2.4. Koblingen mellom HRBA og Tusenårsmålene

Det debatteres om hvorvidt HRBA kan gis en praktisk tilnærming til utvikling, eller om den vil fortsette å kun være et normativt utgangspunkt. HRBA vektlegger prosessen mot å nå utviklings mål. Tusenårsmålene er mål. Likevel fines det en klar sammheng mellom de to; og Verdensbankes *Human Development Report* fra 2001 stadfester at “...HD shares a common vision with HR. The goal is human freedom” (HDR 2001). Det finnes klare

Tusenårsmålene – en rettighet?

eksempler på at det i tusenårserklæringen ble vektlagt en klar holdning til viktigheten av menneskerettighetene. Som et eksempel, i 6. paragraf, første punkt heter det ” Men and women have the right to live their lives and raise their children in dignity, free from hunger and from the fear of violence, oppression or injustice. Democratic and participatory governance based on the will of the people best assures these rights”. Likeledes, i ledd 11, under overskriften utvikling og fattigdombekjempelse i Tusenårserklæringen står det at de undertegnede “are comitted to making the right to developement a reality for everyone...” (United Nations 2000: 4). Erklæringen anser altså at utvikling og rettigheter henger nøye sammen, og at alle mennesker har en rett til utvikling og god livskvalitet.

Tusenårsmål nummer 1 tilhører den konvensjonelle begrepsforståelse av fattigdom, fordi målet ikke måler sosiale indikatorer når fattigdom skal beskrives. Fattigdom måles som det å leve for under en dollar om dagen, kjøpekraft og ernæringsnivå. Fordelen med denne forholdsvis avgrensede, men konkrete, definisjonen er at resultatene er målbare og kvantifiserbare, og dermed også sammenlignbar. Ulempen er at inntekt og forbruk er forskjellige fra tid til annen og fra husholdning til husholdning. Det er svært få indikatorer som dermed sier svært lite, spesielt om muligheten for politisk frihet, deltagelse og personlig sikkerhet. Den deltagende definisjonen på fattigdom som ikke er tatt i bruk i FNs tusenårsmål ville ha dekket flere aspekter av fattigdomsbegrepet. Den deltagende tilnærmingen til fattigdom (nedenfra og opp) er derimot svært deskriptiv. Hvordan måles for eksempel ”deltagelse”? Tilnærmingen kan være et viktig, og hensiktsmessig, verktøy for å sette politisk dagsorden, men er vanskelig å implementere i en målbasert tilnærming som tusenårsmålene er ment å være.

Nobels fredsprisvinner Prof. Wangari Maathai sa på Verdens Sosiale Forum (2007) at for at utviklingslandene skal få oppleve utvikling er man avhengig av et sterkt sivilt samfunn. Hun sa at når man har et sterkt sivilt samfunn kan dette holde staten ansvarlig (Maathai 2007). Ved å ha et sivilt samfunn som er oppmerksom på sine rettigheter og som er klar over hvilke plikter staten har vil samfunnet også kunne kreve at utviklingen skjer på befolkningens premisser. Dersom både tusenårsmålene og HRBA skal kunne jobbe med det sivile samfunnet, ikke mot eller på siden av, må det sivile samfunnet anerkjennes og få delta i prosesser. Det sivile samfunnet – kirker, NGOer, fagbevegelsen og uorganiserte grupperinger – bidrar til å skape et korrektiv til staten prioriteringer. HRBA bygger på prinsipper om at “a rights-respective society cannot be imposed from above or from the outside, but must be

cultivated from below” (Dicklitch og Lwanga 2003: 485). Det som skiller HRBA fra de tradisjonelle tilnærmingene til utvikling er at utviklingen skal skje på premissene til de som utviklingen skal komme til gode (ibid.: 486). Å nå tusenårsmålene gjennom ikke å involvere det sivile samfunn er å ta fra menneskene en eierfølelse til målene. I samfunn med allerede lav oppslutning til statens gjøremål, for eksempel valgdeltagelse, er det spesielt viktig å søke støtte i det sivile samfunn før oppgaver på størrelse med tusenårsmålene startes. Å bruke et HRBA perspektiv, ved å gi rom for at prosessen skal starte nedefra vil kun styrke deltagelsen i å nå målene.

Hvis de fattige skal bli hørt, hvem er det som skal lytte? HRBA definerer klart hvem som er pliktig i å oppfylle rettigheter – staten. Tusenårsmålene har unngått i stor grad å fordele ansvar for å nå målene. Hvilken rolle skal da staten ha i å nå tusenårsmålene? Spørsmålet blir da; vil statene ta dette ansvaret, og har de en mulighet til å oppnå målsetningen. Alston mener at “the goals are state-focused at a time when privatization and other policies are making the states less capable of responding”, og mener derfor at staten, uavhengig av vilje, ikke nødvendigvis har evnen til å nå målene (Alston, 2005:765). Tusenårsmålene definerer ikke hvem som er ansvarlig eller hvem som har rettigheter. I stor grad legger det åttende målet seg på den tradisjonelle linjen hvor utviklingen skal skapes av giver og mottaker. Ved å akseptere tankegangen bak HRBA må også nasjoner, både de i utvikling og de utviklede, tar ansvar for å opprettholde obligasjonene som er gitt. Problemer kan oppstå når befolkningen blir avhengig av assistanse fra det sivile samfunn, og staten blir ikke hold ansvarlig. Dermed vil ulike prosjekter initiert av det sivile samfunn, ødelegge for en utvikling hvor staten blir hold ansvarlig for fattigdomsbekjempelse og menneskerettighetsarbeid. Likevel, tusenårsmålene er formulert slik at de kan passes inn i HRBA prinsipp om ansvarliggjørelse av staten. Alston forklarer det slik at målene er, med hensikt, formulert slik at de kan males og dermed skapes også et grunnlag for å holde noen ansvarlig (ibid: 756). Dersom befolkningen, gjennom informasjon fra staten og andre aktører, ikke har en klar oppfatning om hvem som er ansvarlig for å gi dem rettigheter vil de heller ikke kreve dem.

Uvin spør om menneskerettigheter egentlig bare er intellektuelle eller retoriske konstruksjoner like en utopi. Om det egentlig ikke har noen relevans for det arbeidet som gjøres blandt de mer praktiske bistandsmedarbeiderne (2004:133). Svaret han gir er et klart nei. Men spørsmålet reiser noen viktige poeng. Så lenge begrepet og prosessen HRBA ikke er klart definert vil det være vanskelig å implementere den for å nå de konkrete, “hands-on” tiltakene som iverksettes

for å nå tusenårsmålene. Tusenårsmålene er relativt nye i utviklingsteoretisk forstand, og en av utfordringene er at prioriteringen som er tatt gjennom målformuleringen ikke skyver andre prosjekt, allerede eksisterende initiativ og prosjekt ut på sidelinjen. Alston henviser til en konkurranse mellom ulike tilnærminger når han hevder at tusenårsmålene i stor grad vil konkurrere (ut) andre tilnærminger hvor NGOer eller det sivile samfunn allerede jobber både vellykket og effektivt (Alston, 2005:765).

Avslutningsvis er det viktig å merke seg at HRBAs største fordel er at den tvinger folk til å tenke gjennom oppfattelsen av årsaken til hva de prøver å endre. Med HRBA vil selve grunnlaget for utvikling endres, hvor det er menneskene som utviklingen skal komme til gode som skal være med å definere både årsaker og løsninger. HRBA er ingen lett og rask løsning. Den er ikke en "one size fits all" mirakelkur mot fattigdom. Men det er en ny måte å se på utvikling, en ny måte å se på kampene som de fattige utkjemper hver dag, og den er en veiviser på vei mot en mer rettferdig global fordeling.

2.5 Hvordan måle teorien?

Jeffrey Sachs beskriver i sin bok det han omtaler som "The Big Push". Han hevder at dersom den rike verden har både mulighet og ressurser til å sikre finanser som kan nå de fattige og være en investering i fattigdomsbekjempelse. (Sachs 2005: 242-243). Gjennom dette store rykket mener Sachs at man kan nå tusenårsmålene på mindre enn fem år (Sachs 2005: 235). I teorien er dette formodentlig mulig, Sauri er ment å være laboratoriet som beviser dette. Sachs mener at mellom 600 og 1800 dollar per person er det som trengs i bistand (Sachs 2005: 250). Dersom en kalkulerer ut i fra at verden har 1 milliard mennesker som lever for under en dollar om dagen, blir totalbeløpet i beste fall 600 milliarder dollar, og i verste fall 1800 milliarder dollar.

All tidligere historisk kunnskap har vist oss at de rike landene ikke er villig til å donere økonomiske ressurser til u-land i den størrelsesorden som Sachs nevner. Derfor er valget av teori utenfor Sachs' "Big Push" teori. Oppgaven har derfor et fokus på menneskelige ressurser og om det er mulig å "få mer utvikling for mindre penger". Antakelsen er at ved implementering av HRBA kan målene nås uten det samme nivå av økonomisk investering.

I følge Ringdal er måling å ”knytte teoretiske begreper til empiriske indikatorer” (2003: 159). Måling, herunder også kvalitativ analyse, har således både utspring i teori og empiri. Observasjoner som redegjøres for i den empiriske gjennomgangen er indikatorer på de teoretiske begrepene (ibid.: 159). Operasjonalisering av de teoretiske begrepene er derfor viktig for å knytte sammen teorien og analysen basert på empiriske observasjoner. Operasjonalisering av begrepene i de første underordnede spørsmålene av problemstillingen, menneskerettighetsbasert tilnærming til utvikling og FNs tusenårs mål, er allerede adressert tidligere i dette kapitlet. Den andre underkategorien om handlet implementering av tusenårsmålene i Kenya, og viktige begrep her er politiske vilje, økonomiske ressurser og strukturering og organisering av arbeidet. Mye av teorier og tolkninger som er vist til i kapittel 2 vil bli trukket frem her.

Politisk vilje vil bli definert som beslutningstakeres mulighet til å få eller utføre makt, og dermed ha mulighet til å få gjennomført ideer og tanker. I oppgaven vil det i stor grad være fokus på aktørenes villighet til å *prioritere* – i dette tilfellet tusenårsmålene. Dickensons (2005) teorier om fokus, Alstons (2005) hentydning til prioriteringer og Bissos (2003) antakelser omkring tidsperspektiv og tilhørighet til nasjonal og regional politikk vil bli tatt opp her.

Økonomiske ressurser viser til mengden hjelpemiddel staten har til å rekke tusenårsmålene. Inn i dette begrepet vil det ses på hvilke økonomiske prioritering staten selv gjør, og hvilke bilaterale eller internasjonale midler som eksisteres for å realisere målene. Herunder vil det bli vist til arbeidet til Alston (2005), samt Pogges (2004) kritikk omkring operasjonalisering av målene.

Strukturering og organisering kan i stor grad defineres som system. Det er en planlagt sammenfatning av flere smådeler, i dette tilfelle fattigdomsreducerende tiltak. Spørsmålene rundt arbeidet med implementeringen med tanke på organisering vil i stor grad bli svart på ved henvisninger til Pogge (2005), Bisso (2003) og Bond (2003). Det sivile samfunnets mulighet for deltagelse og innvirkning på prosessen og prioriteringen vil bli nøye undersøkt og analysert.

I delspørsmål 3 vil arbeid med HRBA i Kenya blir adressert og hovedmomentene i HRBA, som medbestemmelse og deltagelse, samt ansvar, vil ha fokus.

Deltagelse viser til en aktivitet som har til formål eller resultat å øve innflytelse på beslutningsprosessen. Det vil si å fremme egne interesser, enten på vegne av enkeltindivid eller en kollektiv gruppe. *Medbestemmelse* kan forstås i en vid betydning her, og oppfattes ofte likt deltagelse. Medbestemmelse betyr derimot at de som berøres av en beslutning, eller er brukere av tjenester, får innflytelse på beslutningsprosesser og utforming av tjenestetilbud. Deltagelse kan derfor kort beskrives som en påvirkningsprosess, men medbestemmelse er en beslutningsprosess. I denne konteksten vil Andreassens (2006) fokus på prosess og måten utvikling skjer på eller er implementert på benyttes. De sentrale teoriene rundt inkludering av sivilsamfunn som Dicklitch & Lwanga (2003) trekkes opp vil også adresseres.

Ansvar utgjør en plikt til å utføre en handling, samt en rett til å gjennomføre en gerning. Forpliktelsen kan være enten moralsk, juridisk eller økonomisk bindende (eller ulike kombinasjoner av de tre), og ansvar henger ofte sammen med tillit og tiltro. Uvin (2004) er en sentral akademiker på dette feltet og mye av hans arbeid vil bli fokusert på i denne delen av masteroppgaven. Tesen om staten som pliktberer vil bli nøye beskrevet og analysert i de kommende kapitler.

I det siste tematisk området som problemstillinger fremstiller vil caset, Sauri, bli viet oppmerksomhet. Det vil i stor grad være fokus på å se de foregående begrepene, både fra formuleringene i underdel to og tre i en mer praktisk kontekst.

3. Det overordnede nivå – tusenårsmålene og menneskerettighetsbasert tilnærming til utvikling i Kenya

3.1. Introduksjon

I dette kapitlet vil jeg presentere empirien som jeg har samlet inn gjennom intervju og dokumentstudier. Jeg vil i stor grad bruke data fra mitt opphold i Sauri, Kenya, som eksempler på hvordan fattige i Kenya forholder seg til og opplever arbeidet med å nå tusenårsmålene, spesielt i lys av HRBA. Først vil jeg gi en kort beskrivelse av den historiske og dagens politiske situasjon i Kenya, samt vise til fattigdomsbildet i dagens Kenya. Denne delen er rent empirisk og er kun ment for å danne et bakteppe for analysen. Deretter går jeg inn i de delene som konkret henspiller på problemstillingen og de to underpunktene som omhandlet Kenya. I andre del av kapitlet vil jeg dermed forholde meg til implementering av tusenårsmålene. I hovedsak vil jeg vurdere å diskutere hvordan og med hvilke resultat Kenya har implementert tiltak for å realiserer tusenårsmålene. Jeg har valgt ut noen indikatorer eller variabler som jeg vil knytte opp til arbeidet med å nå tusenårsmålene. Variablene vil kun være av veiledende art, men de vil dannet en struktur for å analysere Kenyas tiltak og resultat.

3.2. Kort om den politiske og økonomiske situasjonen i Kenya

Kenya har et innbyggertall på omtrentlig 32 millioner mennesker, og hvor 75 – 80 % av disse bor i rurale områder (GoK 2005(a): 26). I 2004 var veksten i befolkningen på om lag 2 %, og representere en dramatisk nedgang siden 1980 årene da den var på 4 %, den høyeste veksten i verden (USC 2005: 6). Ved slutten av 2001 var Kenya vert til anslagsvis 220000 flyktinger fra nabolandene, i stor grad fra Somalia og Sudan (ibid.: 6). Av befolkningen som bor i urbane områder er det en sterk konsentrasjon i områdene rundt hovedstaden Nairobi. Ellers bosetter befolkningen seg rundt fruktbar jord, mest i sentral-Kenya eller vest i landet. I 2002 var den oppgitte befolkningstettheten på 53 mennesker per kvadratkilometer (ibid.: 6).

Landet er delt inn i 8 provinser, som igjen er delt inn i flere distrikter, med variasjoner av selvstyre. Kenya oppnådde selvstendighet fra Storbritannia i 1963, og ble de-facto en ett-parti stat, da opposisjonspartiet KADU slo seg sammen med posisjonspartiet KANU. I 1982 ble

Kenya en de-jure ett-parti stat, og denne varte frem til 1992. Parlamentet består i dag av 210 valget medlemmer og 12 nominerte medlemmer. 2002 markerte et vendepunkt i kenyansk politikk, da President Kibaki ble valgt. Dette valget blir sett på som det første frie og demokratiske valget i Kenyansk historie, til tross for at ett-partireglene ble opphevet av Moi så tidlig som i 1992. Siden 1992 har landet hatt en kraftig demokratisk evolusjon, med større friheter for det sivile samfunn. Et økende antall pressgrupper har oppstått det siste tiåret i områder som menneskerettigheter, fagbevegelsen og religiøse grupperinger, samt ikke-statlige organisasjoner (NGO) og internasjonale organisasjoner (GoK 2005(a): 29).

Kenya har i lengre tid hatt mye fattigdom i landet, og det har vært stor spredning mellom de rike og de fattige, men også mellom hvor de fattige bor og hvordan de lever. I 2002 levde 56 % av befolkningen i absolutt fattigdom, altså for under en dollar om dagen (GoK 2005(a): 8). I følge den kenyanske stats tusenårsmålrapport fra 2005 (ibid.: 12) lever over 80 % av de fattige i rurale områder, mens de resterende 20 % bor i urbane områder. Rapporten beskriver også at nødvendige behov som utdanning, helse, tilgang på rent drikkevann og sanitære forhold er mangler som fører til fattigdom i Kenya. Det største problemet er mangel på riktig ernæring og mengden næring som konsumeres hver dag, spesielt for barn. Hovedårsakene til sult i Kenya er i stor grad arbeidsledighet som fører til at befolkningen ikke er i stand til å produsere nok mat eller til å bringe til veie nok ressurser til å skaffe seg mat på andre måter enn egenproduksjon. Et stort problem at mange ikke eier land, og dermed ikke har mulighet til å starte egen produksjon. De som dog har land har i alt for stor grad fokusert på ensidig maisproduksjon, noe som fører til at mais blir overrepresentert på markedet og prisen synker. Samtidig er mais sårbar overfor både tørke og mye regn, som gjør det vanskeligere å produsere mye, uten kunnskap om dyrking og hjelpemidler (ibid.: 14). 2 millioner mennesker lever konstant på mat mottatt gjennom nødhjelp. Situasjonen forverrer seg i perioder av tørke hvor det kan være opp til 10 millioner som lever av nødhjelpen. Det er antatt at det brukers anslagsvis 40 – 65 millioner amerikanske dollar i året på tiltak for å forhindre hungersnød i Kenya (ibid.: 12).

De fleste har ikke tilstrekkelig tilgang på ressurser som kan brukes på tiltak som vil bidra til vekst, spesielt i landbruket. Dermed oppstår en ond sirkel, fattigdom fører til dårlig helse og ernæring, som igjen fører til lav produktivitet, fattigdom og dårlig helse. Staten mener at av de viktigste utfordringene til Kenya er å forhindre tørke slik at tilgangen på mat blir mer stabil og

forutsigbar (ibid.: 12). Til tross for statens gode intensjoner mener flere at det største problemet i Kenya ikke er for lite vekst, men for dårlig fordeling av veksten.

3.3. Tusenårsmålene i Kenya

12. juni 2002 ble arbeidet med tusenårsmålene formalisert i Kenya. En ”stakeholders workshop” ble arrangert av Ministry of Planning and National Development (MoPND) ved hjelp av UNDP. Som et resultat av denne workshopen opprettet MoPND en nasjonal arbeidsgruppe for implementering og oppfølging av tusenårsmålene (GoK 2005(a): 11). Arbeidsgruppens oppgaver var å organisere arbeidet med tusenårsmålene, promotere tusenårsmålkampanjen og forfatte den første fremdriftsrapport (ibid.: 1). Rapporten var ferdigskrevet og utgitt i juli 2003. Den pekte på det faktum at under dagens ressursbegrensinger, økonomisk vekst og politiske prioritering ville det være usannsynlig at Kenya vil nå målene. På bakgrunn av denne rapporten begynte myndigheten, gjennom en nasjonal styringsgruppe, et ekstensivt arbeid med å kartlegge utfordringer, planlegge initiativ, foreslå budsjettallokeringer og starte arbeide med det sivile og internasjonale samfunnet (ibid.: 3). Den overordnede koordineringen av er lagt til *The MDG Center* hos MoPND (ibid.: 11).

Arbeidet med tusenårsmålene i Kenya er nært tilknyttet arbeidet med *The Economic Recovery Strategy for Wealth and Employment Creation 2005 – 2007* (heretter ERS). ERS er basert på tusenårsmålene og skal formulere de nasjonale initiativ gjennom å strukturere og systematiserer prosessene rundt budsjettene og politikken. I ERS er det sterkt fokus på at Kenyas befolkning skal ut av fattigdom, og ERS har et ambisiøst mål om at i 2030 skal ingen leve under den nasjonale fattigdomslinjen (GoK 2005(a): 9). Utarbeidelse av ERS er en del av arbeidet som The Central Bureau of Statistics utfører. Fordi tusenårsmålene er svært målbare og statiske i utformingen bruker Kenya mye tid og ressurser på å sikre at de har pålitelige statistiske data. I tilknytning til ERS er det også utarbeidet en National Food Policy som tar for seg årsakene til feilernæring og forsøker å forbedre (mat)sikkerheten og øke matproduksjonen (GoK 2005(a): 11) Prosjektet heter *Njaa Marufuku Kenya* og betyr kast sulten ut av Kenya. Dette skal gjøres gjennom å øke ressursene til landbruk fra 5,6 % til nærmere 7 % i perioden 2005 – 2008, gi ut kreditt for bønder, styrke forskning på landbruksinteresser og sikre kontroll av korn og grønnsaker og sykdommer hos dyr.

Mange av tiltakene som den kenyanske stat har begynt å implementere er rettet mot matsikkerhet, mat produksjon og helserelevante områder. I de neste fire underkapitlene vil jeg se nærmere på fire ulike variabler som skaper konsekvenser for hvordan tusenårsmålene implementeres og resultatene. De fire variablene er valgt ut fra indikasjoner som fremkom under datainnsamlingen, spesielt med tanke på intervjuene som ble gjennomført i Kenya. Empirien vil danne bakgrunnene for denne fremstillingen, men jeg vil i alle underkapitlene både beskrive empirien, tolke dataene jeg har, samt analysere dette med tidligere nevnt teori.

3.3.1. Politisk vilje

Utad kan det virke som om det er stor politisk vilje til å gjennomføre og initiere tiltak for å nå tusenårsmålene. Det er opprettet en egen avdeling i finansdepartementet som har til oppgave å se til implementeringen av tusenårsmålene, samt at det er lagt ned mye arbeid i å produsere dokumenter som styrer arbeidet med tusenårsmålene. Etter anbefaling fra UNDP produserte Kenya i 2005 en tusenårsmålsrapport som la fra hvilke utfordringer Kenya har før de oppfyller alle målene, samt et kostnadsoverslag på hva det vil koste å realisere tusenårsmålene (GoK 2005(a)). Tusenårsmålene danner også grunnlaget for mange viktige strategiske dokumenter, som ERS, langtidspapiret *Vision 2030* og alle budsjett siden 2003. Landets president, Kibaki gjennom taler og skrevne dokumenter vist stor interesse for tusenårsmålene og viet dem stor oppmerksomhet (ibid.). En av de ansatte ved spesialavdelingen i finansdepartementet sa at det ble brukt mye tid og ressurser på å forsikre om at de ulike tiltakene som ble iverksatt av regjeringen var hensiktsmessige for å realisere tusenårsmålene (Sitati 2006 [intervju]). Han hevdet også at visjonen om tusenårsmålene styret de fleste av de politiske beslutningene som ble tatt enten av regjeringen eller av parlamentet. Han innrømmer samtidig at det dessverre kan bli for mye fokus på statistikken, og for liten tid på initiativene (ibid.). Det kan dermed tolkes dit hen at til tross for at det er et uttalt politisk ønske å nå tusenårsmålene er det verken midler eller struktur nok til å nå ”drømmen”. Gjennomføringen av *stakeholders workshop* vitner om en bred enighet om tusenårsmålene som viktige strategiske målsetninger. I forhold til nasjonale målsetninger og prioriterte områder har Kenya kommet langt. I følge ansatte ved spesialavdelingen har man rettet spesielt stor fokus på mål nummer 2 og 6 (henholdsvis fri skolegang og satsing på HIV/AIDS forebygging). Her har man også nådd langt (GoK 2005(a): 5). Det forstås likevel som om arbeidet har stoppet noe opp, og at å bevege seg fra den første fasen med strategier og prioriteringer til den andre og avsluttende fasen med målrettede tiltak som viser til resultater er vanskelig. I en stat med få

ressurser, økonomiske, men også intellektuelle, kan det vise seg at ord ikke er nok til å nå drømmen.

Ansatte ved FN i Nairobi hevdet at til tross for at den kenyanske stat i stor grad har jobbet lenge og godt med å realisere tusenårsmålene, glemmer både politikere og byråkrater de initiativ og prosjekter som allerede eksisterer (Bounda 2006 [intervju]). MoPND hevder på sin side at det er vanskelig å sammenfatte all aktivitet systematisk mot tusenårsmålene, og at internasjonale aktører setter for store krav til hva som er mulig å gjennomføre. Det er mulig at informanten mener at det i noen tilfeller er viktigere å ”glede” store donorer, som UNDP, Verdensbanken og det internasjonale pengefondet, enn å faktisk gjennomføre virkningsfulle tiltak. Alston (2005) hevdet at tusenårsmålene vil konkurrere ut andre tiltak, både velfungerende og mislykkede, bare fordi de ikke hører hjemme i den nye trenden. I lavt utviklede nasjonalstater, hvor det finnes begrenset med midler vil staten være avhengig av internasjonale og utenlandske aktører. Og i følge Alston (ibid.) vil det så lenge fokuset i resten av verden er på privatisering og store multinasjonale selskap, være vanskelig for staten alene å nå målene.

3.3.2. Økonomiske virkemidler

Som et virkemiddel for å øke satsningen på tusenårsmålene har den kenyanske stat lagt til rette for allokeringer av de tilgjengelige økonomiske ressursene. I følge en som innehar en høy stilling ved FNs kontor i Nairobi har staten har gjort noen endringer for å øke bevilgninger til satsningsområder, men mangel på kunnskap i finansdepartement bidrar til å skape en uklar økonomisk profil (Ogbugwe 2006 [intervju]). Ved å trekke frem manglende kunnskap gav informanten uttrykk for at det ikke nødvendigvis var viljen som manglet, men en evne til å vite hvordan man best kan nå tusenårsmålene. En annen ansatt ved FN hevdet at staten har allokert mye midler til helse og sosial, men uten at det nøyaktig definert hvilke tiltak innenfor sektorene som skal prioriteres (Bounda 2006 [intervju]). Nok en gang gir en informant uttrykk for at det ikke er helt klart hvordan de økonomiske og finansielle virkemidlene kan tas i bruk på en effektiv og målrettet metode. En nasjonal regel er likevel at 15 % av tusenårsmålenes fokusbudsjett kan ikke flyttes på, forklarte en ansatt ved det nasjonale MDG Center. (Sitati 2006 [intervju]). Dette ivaretar noe forutsigbarhet, men det er fremdeles uklart hva de 15 % brukes til, og om disse er knyttet opp til spesielle områder eller tiltak. Når informanten blir bedt om å spesifisere hva ressursene blir brukt på, svarer han unnvikende og henviser til

Tusenårsmålene – en rettighet?

strategidokumenter og det statistisk byrået. Tusenårsmålene legger opp til en tilnærming til vekst og utvikling som måles i tall, på spesifikke områder. For staten er det en omstilling å måtte være konkret i sine tiltak, ned til hver eneste lille kenyanske cent. Det er viktig for Kenya å bygge opp kompetansen i byråkratiet, spesielt i finansdepartementet og i det statistiske byrået. En oversikt over hvordan midler blir brukt vil ikke bare bidra til å få søkelys på de reelle kostnadene, men også forhindre og avsløre korrupsjon. Det er likevel ikke sikkert at denne nøyaktige og pedantiske holdningen til utvikling er det eneste rette. Pogge (2004) trekker frem at måltallene er urealistiske og i tillegg ”sminket” for å fremstå som lette å nå. En absolutt fokusering på å realisere mål og indikatorer som er kraftig debatter, tar vekk fokuset fra initiativ som allerede fungerer og initiativ som ikke nødvendigvis jobber direkte mot en av de målbare indikatorene, men som er rettet mot andre tiltak, som rettigheter og myndiggjørelse.

Ingen av de sentrale dokumentene som danner grunnlaget for arbeidet med å nå tusenårsmålene (ERS, *Needs Assessment*, budsjett for 2007) stadfester noe kostnad knyttet til å realisere målene. I følge Sachs (2005) er det behov for 110 US dollar per innbygger fordelt på 5 år for å nå tusenårsmålene. Med et enkelt regnestykke vil dette utgjøre omtrent 2 milliarder dollar for å at de 56 % av innbyggerne i Kenya som lever for under en dollar om dagen skal ha muligheten til nå tusenårsmålene. I følge *World Resource Institute* mottok Kenya i 2004 200 millioner dollar i bistand. Over fem år er det 1 milliard, altså halvparten av hva Sachs hevder er nødvendig for å nå tusenårsmålene. Dette skulle tilsi at med et ”spleiselag” hvor staten bidrar med 50 % og internasjonale donorer med 50 % er tusenårsmålene innen rekkevidde. Ansatte på det nasjonale MDG Center hevder imidlertid at internasjonale donorer ikke har hold sin del av avtalen, altså det åttende målet, og det er derfor vanskelig for Kenya å nå målene (Sitati 2006 [intervju]). Det kan tolkes dit hen at de ansatte mener det ikke er muligheter med ressursene staten har å nå målene, uten betydelig hjelp utenfra. Det kan synes som om rolleavklaringen mellom den kenyanske stat og de internasjonale donorene er noe uklar. En ansatt ved den norske ambassade sa, som et eksempel, at Norges bistand ikke var rettet mot områder som var klart relatert til tusenårsmålene (Munkeby, 2006 [intervju]). På grunn av ulike syn på hvilke områder som skal prioriteres vil staten i visse tilfeller være handlingslammet fordi det er gitt føringer av donorland eller -organisasjoner.

Tusenårsmålrapporten som er utarbeidet av den kenyanske stat hevder at Kenya trenger 10 % vekst for å kunne innfri tusenårsmålene innen 2015. Rådgivereneden ved ambassaden mente

videre at for det første er det usannsynlig at dette kommer til å skje, og for det andre at veksten ikke blir godt nok fordelt slik at den kommer de som virkelig trenger det til gode (Munkeby 2006 [intervju]). Gjennom sine uttalelser kommer det klart frem at majoriteten av veksten tilfaller det private næringsliv, og at den kenyanske stat har vært for dårlig til hente inn inntekter på denne. Det er en komplisert og sammensatt problemstilling sier en privat næringsaktør i Nairobi (Andersen 2006 [intervju]). Hun sier at det er vanskelig å finne den rette balansegangen mellom å gi sunne og gode vilkår for næringslivet og et skattenivå som gir inntekter til staten er. På grunn av Kenya er avhengig av økt vekst i årene fremover vil også næringslivet kunne holde på det nåværende skattenivået eller til og med presse det ned, hevdet den samme forretningskvinnen (ibid.). Kenya har til tross for dette gjort forsøk på å øke skatteinngangen, slik at det totale nasjonale budsjettet vil få større inntekter (GoK 2005(a)). Men det største problemet er at over 50 % av Kenyas befolkning er under 15 år (ibid.:8). Dette gjør at det er få arbeidsdyktige individer, som fører til færre inntekter fra inntektsskatt.

I følge Sachs (2005) er det helt nødvendig at den rike delen av verden bidrar i kampen for å realisere tusenårsmålene. Informantene gav klart uttrykk for at Kenya snart har nådd et bristepunkt hva staten kan klare å hente inn gjennom skattemessige forhold. Samtidig har staten begrensede mengder ressurser til å hamle opp med tusenårsmålene på egen hånd. Skal Kenya klare utfordringen med tusenårsmålene må det åttende målet styre utviklingen i større grad enn tidligere. Enten må det dannes bedre avtaler om ”global partnerskap” hvor mottakerlandene bidrar eller så må staten få større styring over ressursene som blir ført inn i landet.

3.3.3. Strukturen på arbeidet

Det kan synes som om staten mangler styring av prosessen og arbeidet med tusenårsmålene. Det er ingen klar styringsstruktur, og ansatte i MoPND kan ikke klart forklare hvem den øverste ansvarlige for tusenårskampanjen, rent byråkratisk og politisk, er (Sitati 2006 [intervju]). Seniorrådgiveren ved den norske ambassaden hevder at finansdepartementet mangler evne til å systematisere arbeidet. De er ikke helhetlig i sin tankegang og har ikke verken gode nok, eller sterke nok, medarbeidere til å gjennomføre prosessen og initiativene. (Munkeby 2006 [intervju]). Han illustrer dette ved å vise til at den nye strategiske og økonomiske langtidsplanen for Kenya ”Vision 2030” ikke konkret nok, og ikke inneholder

håndgripelige prioriteringer. Han mener tusenårsmålene er bedre fordi de er målbare og at man derfor kan vise til håndgripelige resultater. Sitati (2006 [intervju]) forsterker dette inntrykket ved flere anledninger. Han sier ”det er mye å ta tak i”, ”mange ting som skal gjøres på en gang” og ”det er mange som mener noe om hvordan implementeringen bør skje”. Informantene viser her at det ikke er klart hvem som styrer prosessene eller hvem som har det overordende ansvar. Dette fører til uhensiktmessige arbeidsforhold hvor alle enten tar alt ansvar eller skyver alt ansvar fra seg. Inntil en klar styringsstruktur blir klargjort vil ikke Kenya klare å bevege seg over i den avsluttende fase mot år 2015 hvor tiltak skal evalueres og resultatene måles. Ingen vet jo med sikkerhet hva som har blitt gjort, og av hvem.

Ved MoPND hevder en av de ansatte at mangler på midler og ressurser gjør at de ikke kan inkludere det sivile samfunnet i så stor grad som de ønsker (Sitati 2006 [intervju]). En slik uttalelse tilsier at til tross for at det anses som viktig å inkludere det sivile samfunn er byråkratiet handlingslammet. Det kan synes som om de ikke helt vet hvor de skal starte. Da tusenårsmålene ble utformet hevdet flere aktører i det sivile samfunnet (som tidligere referert til Antrobus og WCC) at i utformingen av målene ble ikke det sivile samfunn ikke tatt hensyn til. Det kan oppfattes som om viljen er tilstede, men det følger ikke handlinger etterpå som reflekterer viljen og ønskene. Bissio (2003) hevdet at for å lykkes med realiseringen av målene må det sivile samfunn gis mulighet til deltagelse. I Kenya er dette ennå ikke en realitet, og inntil det sivile samfunn er tatt med i utformingen av tiltak og implementeringsmetoder vil ikke målene bli nådd.

3.4. Arbeidet med HRBA i Kenya

I denne delen av oppgaven blir HRBA som mulig metode for fattigdomsbekjempelse analysert. I det fjerde og siste kapitlet vil en praktisk implementering av HRBA elementer analyseres, og det vil delen derfor kun dreie seg om staten rolle i dette kapitlet. Basisen for analysen vil i stor grad være intervjuer, med mindre supplerer fra skriftlige kilder. Mangelen på skriftlige kilder vil også bli adressert i analyse, da dette fremstår som et betydningsfullt funn i seg selv.

3.4.1 Statens ansvar

HRBA krever at der synliggjøres en pliktberer og en rettighetshaver. Oppfattes det slik at GoK har tatt dette grepet og definert seg selv som en pliktberer? I følge ansatte både i departement og den regionale administrasjonen har ikke den kenyanske stat tatt steget fullt ut (Sitati og Owino 2006 [intervju]). Dette begrunnes i en redsel for å synliggjøre plikter fordi man ikke har mulighet til å følge opp i praksis. Tydeliggjøring av plikter og muligheter er nødvendig for å operasjonalisere, hevder Uvin (2004). Når du har operasjonaliser gjenstår bare effektueringen. Det er tydelig at Kenya ennå ikke er klare til å påta seg ansvaret.

Informanten fra det regionale styringsnivå erkjente at staten ikke alltid sikret alle rettighetene, men mente også at det sivile og/eller enkeltmennesker må ta sitt ansvar? At ”de fattige” må uttale hva de mener er deres rettigheter (Owino 2007 [intervju]). Det kan tyde på at det råder stor usikkerhet om hva befolkningen faktisk ønsker, og om det er det samme som GoK. Usikkerheten hos informanten kan tyde på at det er større usikkerhet rundt regjeringens prioriteringer og satsningsområder jo lengre unna Nairobi man kommer. Samtidig uttalte intervjuobjektet en oppgitthet over at befolkningen ikke krevde mer, nesten slik at arbeidet kan får en retning. Dicklitch & Lwanga (2003) bemerker at en av de viktigste komponentene for å lykkes med HRBA er et aktivt og tilstedeværende sivilt samfunn som kan heve stemmen og si hva som er viktig for dem. I Kenya legger ikke staten opp til å høre på det sivile samfunn, og dermed oppstår en ond spiral hvor det sivile samfunn ikke er i stand til å si i fra lengre. Dette taper nødvendigvis både det sivile samfunn og staten på, og det bør være staten som tar det første steget for å rette opp denne sirkelen.

3.4.2 Statens fokus på deltagelse i prosessen

Påstanden om at HRBA vil skape behov for at mottarerlandene i større grad vil delta i utformingene av utviklingsprosjekt, som dermed føre til at mottakerlandene også er med på å forme politikken. En ansatt i et utviklingsprosjekt mener at det er mulig at ”dere i den vestlige verden” kan hevde at alle kan være med å forme politikken, men at ”vi opplever hele tiden at vi får pålegg trådd ned over hodet på oss” (Uwejamomere 2006 [intervju]). Underforstått oppfattes det som om tanken er en vestlig naivist form fornuft. Andreassen er tydelig på åpenhet rundt målsetningen til donorlandene er avgjørende for utviklingsprosjekts suksess (2006). Andreassen har rett i et behov for åpenhet, men problemet er likefullt hva eller hvem som definerer målet. Dersom det ikke er en prosess rundt målformuleringen bidrar ikke

Tusenårsmålene – en rettighet?

åpenhet omkring et uttalt mål noe videre til suksess. Det at donorlandene skriver målet på et papir, og viser det frem, fører ikke automatisk til at mottakerne plutselig er enige i oppbygningen eller strukturen på målene. De berørte parten er dermed heller ikke med på å forme utviklingspolitikken. Hvem eier definisjonsmakten over hva målene skal være? Reel medbestemmelse gir alle berørte muligheten til å faktisk være med å bestemme, også utformingen, ikke bare implementeringen av målene.

I statusrapporten for tusenårsmålene som er utarbeidet av GoK er det satt fokus på å skape et godt miljø for å nå målene. I den anledning blir statens rolle nevnt i en bisetning, deretter går en videre til å ramse opp utfordringer i infrastrukturen (som veier, jernbane, dårlig telekommunikasjon og teknologi) som utslagsgivende for måloppnåelse (GoK 2005(c): 32). Informanten som jobber med tusenårsmålene, sier at til tross for mye prat om prosesser og deltagelse hjelper det lite om ikke veier og andre kommunikasjoner fungerer. På samme måte som en medvirkning til prosessen er viktig er også infrastrukturen det. Og for folk som har lite er det viktigere å få solgt overskuddsmaisen på markede, ikke sitte i lange møter, bemerket informanten (Sitati 2006 [intervju]). Det er mulig at veier og kommunikasjon er viktige forutsetninger for å lykkes i å nå tusenårsmålene, men det er ikke klargjort hvem som har definert disse forutsetningene. Dicklitch & Lawanga (200?) påpeker i sin artikkel at endringen må komme nedenfra. At HRBA omhandler medfødte rettigheter som enkeltindivider sammen skal kjempe frem. Dette er tydeligvis ikke tilfelle i MoPND rapport, og så lenge denne inkluderende prosessen ikke finner sted er ikke intensjonene i HRBA oppfylt.

Artikkelen om rett til utvikling går langt i å stadfeste at politikk som omhandler utvikling bør revurderes til å inkorporere faktorer som er menneskesentrert og har deltagende elementer. Har GoK fokus på dette? Ved å endre spørsmålsstillingen til å adresse elementene rundt HRBA svarer MoPND at de legger vekt på deltagelse, blant annet viser de til strategien i forbindelse med tusenårsmålene (Sitati 2006 [intervju]). I MoPNDs månedlige nyhetsbrev kommer det frem at det er lagt en strategi for hvordan befolkningen skal involveres i arbeidet med tusenårsmålene. Her listes opp offentlige møter i alle regionenes hovedstad, 30 møter i ulike byer og landsbyer i hver region, et eget, nasjonalt radioprogram dedisert tusenårsmålene og workshops hvor utvalgte sektorer deltar, eks utdanning. (Gok 2005(b): 7). Det er tydeligvis en mangelfull forståelse for HRBA, men tydelig at GoK prøver å legge til rette for en åpen prosess. Beklageligvis er det usikkert om de tiltakene som er nevnt i heftet virkelig ble gjennomført i en slik skala som det ble skissert. Andreassen (2006) fokuserer på prosessen

som en viktig komponent i HRBA. Muligheten til å ta egne valg og selv kjempe fram endringer i livet gjennom å delta i utviklingsprosessen. Andreassen sier også at gjennom HRBA vil skape større deltagelse fordi HRBA legger opp til en styrket demokratisk utvikling (2006). Gjennom informantene er det tydelig at det er gjort forsøk på større åpenhet, men det er så langt ikke bevist at det er iverksatt. Det er utvilsomt at GoK har dokumentert et ønske om å skape mer deltagelse. Så langt ser det ut til at det blir på papiret, ikke i virkeligheten.

3.4.3. Statens struktur på arbeidet med HRBA

Klare rammer er en forutsetning for å lykkes med HRBA. Kenya har ratifisert seks av de ni menneskerettighetskonvensjonene, og signert en sjuende. I artikkelen vedtatt i 1989 om rett til utvikling står det blant annet at staten bør må innføre tiltak for å fjerne hinder for utvikling. Da MoPND ansatte ble konfrontert med denne formuleringen i artikkelen, ble de mest opptatt av å diskutere ordet *bør* og statens suverenitet til å selv bestemme fokus og prioriteringer i utviklingsspørsmål (Sitati 2006 [intervju]). Dette er en tydelig bortforklaring, hvor fokuset er flyttet fra realiteten av artikkelen til ordene i artikkelen. Det er nok særlig tilfelle i denne saken siden det er en konvensjon GoK har ratifisert. Samtidig er det en indikasjon på hvor vanskelig det er å tilnærme seg utvikling ved HRBA uten klare, entydige regler og retningslinjer. Uvin (2004) og Andreassen (2006) sier begge at dersom man ikke opprettholder lover og regler vil ikke HRBA funke. Tilnærmingen er basert på klare lovfestede rettigheter. Det må styre arbeidet. Inntil Kenya er i stand til å sette fokus på egne nasjonale lover og forskrifter, men også internasjonale avtaler, vil det være vanskelig å implementere HRBA i utviklingsspørsmål..

Mangel på skriftlige kilder som dokumenter spesifikk om HRBA er påfallende, og tyder på at arbeidet med iverksette tilnærmingen ikke er prioritert høyt nok av GoK. Dette ble også påpekt av informanter som jobbet i utviklingsbransjen som var overrasket over fraværet av HRBA fokus fra staten (Ombai og Mutuo 2007 [intervju]). Det kan tolkes dit hen at staten er uoppmerksom på den internasjonale debatten, om mulig ikke villig til å tenke nytt og prosessorientert. Det er tydelig at staten ikke er parat til å se utvikling som noe mer helhetlig enn vann, mat og malarianett. Gjennom en prosess skal det skapes en framgangsmåte som ikke bare har fokus på mål, men også på hva som danner målene (Andreassen 2006). En slik prosess gir lite rom for statusrapporter og tabeller, en arbeids- og rapporteringsform som mange utviklingsland er vant til fra tidligere krav fra donorland og internasjonale

organisasjoner. Som Uvin (2004) uttaler er ikke sosiale strukturer, maktfordeling, bemyndiggjørelse variabler som enkelt kan formuleres i ord og måles i tall. Det er et paradoks at samtidig som prosess vektlegges, etterspør også donorer målbare indikatorer som beviser effektiviteten til investeringen.

Representanten fra MoPND enig at HRBA kan ha visse fordeler, men mener samtidig at det kanskje bare er et nytt navn på noe som allerede gjøres. Det hevdes at GoK allerede forsøker å inkorporere menneskerettigheter i alle planer, uten å nødvendigvis kalle det HRBA (Sitati 2006 [intervju]). Er HRBA egentlig noe nytt? GoK har stadfestet at staten har fokus på rettigheter. I sin rapport for skrives det bland annet at noen av de viktigste sakene som må på plass for en riktig implementering av tusenårsmålene er blant annet en prioritering diskriminering av etnisitet, økonomi, rase eller sosial bakgrunn. Det skal være spesiell fokus på kjønn, barn og religion (Gok 2005(a): 193). HRBA forsterker synergieffekten mellom implementering og fremheving av menneskerettigheter og god utvikling. Mer spesifikt så inkorporere denne tilnærmingen standarder og prinsipper fra det internasjonale menneskerettighetssystem inni planer, politikken og prosessene i utviklingsprosjekt. Men dette kan allerede foregå uten at det heter HRBA, og det bli dermed uklart om de involverte, i både GoK og eksterne aktører, behøver å vite om eller referer til HRBA. Det holder at de implementerer elementene.

Som en oppfølging til dette temaet sier den samme ansatte i MoPND at det råder usikkerhet i departementene om hva HRBA er. Det hevdes at ”det finnes ingen retningslinjer, og vi vet ikke om noen andre land som har satt i gang slikt arbeid” (Sitati 2006 [intervju]). Det er tydelig at det er uklarhet om hva HRBA egentlig er, og det er mulig at de ansatte ikke vil innrømme at dette er et felt de egentlig ikke vet mye om. Dette henger nært sammen med den akademiske diskusjonen om HRBA. Uvin (2004) bemerker at det ennå er slik at HRBA er mest ”fine dokumenter” og ikke reall arbeid. Det er derfor nødvendig at både internasjonale organisasjoner og institusjoner, sammen med stater utarbeider en felles forståelse for hvordan HRBA kan implementere i vanlig drift av prosjekter og tiltak.

3.5. Avsluttende kommentarer

Kenya har fokusert på arbeidet med tusenårsmålene. Det er tydelig at den politiske viljen er tilstede og at beslutningstakerne er bevist på satsningen på målene. Det er god forståelse for

FNs arbeid på området, og det er også tema i samtaler med andre internasjonale aktører og andre stater. Det hersker derimot tvil til om staten klarer å følge opp de gode intensjonene med økonomiske, materialistiske og menneskelige ressurser. Det er startet et arbeid med å koordinere innsatsen, men det er ikke gjort klare rollefordelinger intern i staten. Dette viser seg også som en utfordring når det kommer til arbeidet med HRBA. Den kenyanske staten har ikke så langt vært villig til å klargjøre ansvarsforholdet, verken internt eller i relasjon til innbyggerne i Kenya.

4. Grasrota – forholdet til folket

Opplevelsen til de berørte partene er svært viktig i et HRBA perspektiv. Som tidligere nevnt i kapitel 2 er prosessen omkring utviklingsprosjekt vel så viktig som resultatene. Hvordan mennesker blir tatt med i prosessen, og om de får mulighet til å være med i utformingen av tiltakene kan være avgjørende for om prosjektet lykkes. I denne delen av analysen vil jeg fokusere på noen viktig aspekter ved å bruke et HRBA perspektiv ved fattigdomsbekjempelse. Jeg har valgt ut flere variabler som kan beskrive deltagelse. Først vil jeg adressere opplevelsen av å være deltager i prosjektet, deretter vil jeg se på kommunikasjon og informasjonsflyten mellom de ulike aktørene og til slutt vil jeg analysere hvem som føler eller har eierskap til prosessen. Jeg vil i stor grad vektlegge empiri samlet inn fra Sauri. Det vil i liten grad suppleres med skriftlige kilder. Grunnen til at denne delen av analysen har stort fokus på empirien som ble samlet inn under feltoppholdet er at det handler om enkeltmenneskers opplevelse av en prosess. Førstehåndsupplysning er i så måte beste egnet.

4.1. Medbestemmelse og deltagelse

Begrepene medbestemmelse og deltagelse er ofte bruk i ulike sammenhenger, som forskjellige som organisasjonsteori, lokaldemokrati og internasjonal politisk teori. Jeg vil videre i denne delen legge til grunn en forståelse av begrepene som er vide og inkluderende. Begge begrepene er knyttet til menneskers handlinger, og hvordan man kan være deltagende i sin hverdag og i samfunnslivet for øvrig. En endring fra individorientering til vektlegging av mennesket i sitt sosiale miljø vil øke behovet for medbestemmelse og deltagelse. Kort sagt handler begrepene om å ha muligheten til å være involvert i alle livssituasjoner, og dermed kunne påvirke hverdagen sin og innholdet i den, ut fra sine forutsetninger og behov.

4.1.1. Opplevelsen av å bli hørt

Medbestemmelse fordrer at noen er ”med og bestemmer”. Funn fra Sauri kan tyde på at dette ikke nødvendigvis er tilfelle. En ung, enslig mor sier at hennes deltagelse og medvirkning i Millennium Village Project (MVP) er at ”hun har mottatt en plan” (Nyadero 2007 [intervju]). Også en lokal bonde i Sauri, bruker de samme ordene ”vi har blitt gitt en plan”, og han presiserer videre at han ikke har vært med å formulere denne planen (Obiero 2007 [intervju]). Også ungdomsgruppe påpekte dette. De mente at MVP bestemmer ”alt” og de stilte også spørsmålstegn med hvorfor de skulle følge en plan de ikke hadde fått vært med å utforme eller ta beslutning om (Ambato, Aoko, Ochieng 2007 [intervju]). Skal utvikling skje gjennom medbestemmelse er det viktig at utviklingen skjer nedefra (Dicklitch & Lwanga 2003). Utviklingen kan ikke komme verken overfor eller fra siden, som Dicklitch og Lawanga (2003), men brukerne eller de berørte må være med å utforme tiltak. Skal MVP lykkes i å nå tusenårsmålene er det behov for å rette større fokus på ”bakteppe” til tiltakene. Befolkningen i Sauri må først få være med å definere hva som må til for å nå tusenårsmålene, og deretter må de også delta i prioriteringen av tiltakene. Bare på denne måten vil prosjektet få legitimitet blant befolkningen.

Et viktig ledd for å sikre medbestemmelsen er bindeleddet mellom lokalbefolkningen og prosjektet. Opprettelse av *facilitator* skal ivareta denne kommunikasjonen og drive prosjekt til daglig i lokalsamfunnet. Det finnes flere ulike *facilitators*, på ulike områder (landbruk, helse, næringsutvikling og lignende). Sterke ord ble innimellom brukt av informantene til å beskrive *facilitatorene*. I Helsekomiteen sa flere av informantene at disse personene kunne innimellom oppføre seg som en ”diktator”, eller fremstille MVP som et ”diktatur”, og at de i stor grad ikke tok innover seg hva lokalsamfunnet ønsket (Nandi 2008 [intervju]). Denne sterke oppfatning kan bero på forskjellige ting. Først, det kan jo hende at informantene har helt rett i sin oppfatning, at de som er ansatt som *facilitator* tar for mye styring og overlater ikke beslutningene til lokalsamfunnet. For det andre, kan det også hende at en slik stilling kan utløse misunnelse blant lokalbefolkningen. Og hvor reel disse synspunktene faktisk er kan være vanskelig å finne ut av. Men, det som er viktig er at noen oppfatter ikke MVP til å legge til rette for medbestemmelse fra lokalsamfunnet. Og, om årsaken til dette er dårlig informasjon, uklare styringsstrukturer, eller rett og slett motvilje til å slippe innbyggerne til, er det et ansvar som tilfaller prosjektledelsen. Prosjektledelsen må endre adferd dersom det er ønskelig å endre oppfattelsen.

En 25 år gammel kvinne mener at det største hindret for å bekjempe fattigdom er at "the poor are not being heard" (Achola 2007 [intervju]). Følelsen av å bli tatt på alvor varierer svært bland informantene. Bland medlemmene i helsekomiteen var tilbakemeldingen svært elt: fra følelse av å bli tatt svært seriøst, til den andre ekstremiteten hvor respondenten svarte at de aldri ble tatt på alvor, og MVP styrte hele samfunnet (Wangwe m.fl. 2007 [intervju]). Flere informanter uttalte at det vanskelig å nå gjennom til prosjektkoordinatoren eller andre i staben. Kvinnene i Kawita Womens Group²³ fortalte at de ved flere anledninger hadde gitt beskjed om problemer de hadde møtt på, men de fikk ingen respons (Abuonji m.fl. 2007 [intervju]). Eksempelvis hadde de et ønske om å reparere den ene veggen til den lille hytta hvor de lagre ovnene, men de hevder at de ikke fikk noe tilbakemelding fra prosjektet. Likeledes hevder en av lærerne ved Bar-Sauri at hun hadde forsøkt å ta om problemstillinger med prosjektet, men hadde blitt avvist (Ragwell 2007 [intervju]). Det finnes flere kjennetegn på deltagelse, et av dem er en omfattende brukerdeltagelse. Med brukerdeltagelse menes i denne sammenheng at befolkningen eller innbyggerne må gis mulighet til å delta i utformingen av offentlige virksomheter for at disse skal oppfattes som legitime. Med omfattende muligheter for "voice" - som forutsetter reell brukerstyring – følger dessuten plikten til å ta ansvar, og denne ansvarliggjøringen antas også å gi et viktig bidrag til systemets legitimitet. I følge Dicklitch & Lawanga (2003) vil man gjennom å involvere de berørt i avgjørlesene også gi det sivile samfunn en forpliktelse til å gjennomføre ideen og jobbe mot de vedtatte målene. Å legge til rette for deltagelse betyr også at noen, i dette tilfellet MVP, må være villig til å gi fra seg makt og kontroll. Skal de fattige bli hørt er det avgjørende at prosjektledelsen eller representanter fra staten klarer å behandle alle deltageres synspunkt likt.

Sommeren 2005 skrev lokalsamfunnet i Sauri, med hjelp fra Millennium Village Project, prosjektorganisasjonen som skal overse tiltakene, en erklæring som skulle rettlede og legge premissen for det videre arbeidet med prosjektet i Sauri. På bakgrunn av erklæringen ble det valgt medlemmer til flere forskjellige komiteer. Det ble opprettet åtte sektorielle komiteer, samt en hovedkomiteen som fungerer som en paraplykomité. Denne komité skal overse, koordinere og evaluerer arbeidet som blir gjort. Hovedkomiteen ble senere utvidet til åtte nye subkomiteer. Disse subkomiteene skal bistå hovedkomiteen med arbeidet og gir råd og

²³ Kawita Womens Group (KWG) produserer håndlagede kokeovner for salg i nærmiljøet.

anbefalinger (Millennium Village Projects 2006). Denne store komitéstrukturen er et bevist valg fra MVP, som har som formål å inkludere og involverer lokalsamfunnet (Mutuo 2007 [intervju]).

Deltakelsen bidrar til at mange flere enn ellers får detaljert innsikt i offentlige anliggender. Aktive lokale utvalg bidrar til å skape stor og bred brukerdeltagelse. Rektoren ved Nyaminia, en av tre skoler i Sauri, oppfatter at avgjørelsene som blir tatt gjennom en felles konsensus i lokalmiljøet, initiert av komiteene (Odero 2007 [intervju]). Komiteene bidrar til å skape en modell som klargjør hvor man henvende seg dersom man ønsker å delta eller bidra. En kvinnelig informant sier at dersom hun har en sak hun ønsker å få debattert eller utredet presenterer hun den for lederen av hovedkomiteen som tar det videre til MVP (Ochieng, 2007 [intervju]). Sykepleieren ved klinikken i Sauri, mener også at MVP er gode til å lytte til innbyggerne i landsbyen. Gjennom en slik modell legges det strukturelle rammer for deltagelse. Man sikrer at det er et system som ivaretar muligheten for medvirkning. Systemet i seg selv skaper ikke deltagelse, det må brukerne av systemet gjøre. HRBA's fokus på prosessen styrker oppbygningen av strukturer som ivaretar deltagelse. (Andreassen 2006). Ved å implementere elementer fra HRBA vil en forsterke fokuset MVP har på deltagelse og medvirkning.

4.1.2. Informasjon og kommunikasjon

Informasjonsflyten fra MVP hevder lokalbefolkningen er mangelfull. Skal prosjektet oppnå bred deltagelse og medvirkning må det være god informasjonsflyt. Rektoren ved skolen i Nyaminia sier ingen har identifisert deres mulighet til å kunne utvikle seg, og det er derfor vanskelig å bidra med noe. Hun la også til at enten GoK eller prosjektet burde ha startet med dette. Eksemplet med kuttet i utdeling av såkorn og gjødsel rekket fra som kroneksemplet på dårlig informasjon, og jeg vil bruke dette eksemplet for å illustrere behovet for bedre kommunikasjon.

I 2007 bestemte MVP seg for å kutte subsidiene med såkorn og gjødsel. Utgangspunktet til MVP var at i to år har bøndene hatt store avlinger, og høstet overskudd, og burde dermed kunne kjøpe varene selv (Ombai 2007 [intervju]). Det første år ble det lagt stor vekt på å få opp produksjonen av mat, og nødvendige avlinger. I det andre året ble det lagt større vekt på å lære innbyggeren opp i nye måter å drive landbruk på, og det ble fokusert på *diversifisering*.

Med dette menes det at man tilførte nye typer avlinger, som bananer, løk, tomater, og husdyrshold til bøndene i Sauri. På grunn av det ulike årstidene i området, med mye regn noen deler av året, og tørke i andre deler, blir jordbruket svært sårbar for svinginger. MVP mener det derfor er viktig å kutte ned på Sauris avhengighet av mais og bønner, og få inn nye typer landbruksprodukter for å øke sikkerheten til bøndene. Det tredje året, som er 2007, er målsetningen å ha mer fokus på entrepenørskap og handel. I dette ligger det også en forståelse at det er særdeles viktig å utvide markedstilgangen, for å unngå avhengighet av ”mellommenn” som tar stordelen av profitten (MVP 2006). Samtidig blir tildelingen av såkorn, kunstig gjødsel, bidrag til matprogrammet på skolene og lignende kuttet ned fra prosjektets side. Dette gjøres fordi prosjektadministrasjonen mener at dersom landsbyen skal klare seg selv, og være bærekraftig, etter de fem leveårene til prosjektet, må det gradvis trappe ned bidragene (Ombai 2007 [intervju]).

Informantene på sin side hevder at de ikke er blitt tatt med på denne beslutningen, og at de ikke er enige. I tillegg sier enkelte av informantene at de ikke ble fortalt om subsidiekuttet i god tid (Ochieng 2007 [intervju]). En av jentene fra ungdomsgruppen, sier at hun kan forstå avgjørelsen til MVP, men fordi de ikke har nevnt dette før blir det vanskelig for folk. Hun mener at prosjektet burde ha sagt i fra om denne endringen ved fjorårets høsting slik at innbyggerne hadde mulighet til å lage en plan for sparing. Ingen av informantene fra Sauri hadde fått noe informasjon i løpet av høste og vinteren, og da det begynte å bli tid for å så for den først regn periode fikk de tak i nyheten. De fleste oppfattes dette som urimelig sent, siden det ikke gav noe rom for å planlegge (Wangwe m.fl. 2007 [intervju]). Videre sier hun at MVP i alle fall kunne tatt seg ”bryet” med å diskutere saken med landsbybeboerne (Aoko 2007 [intervju]). En lokal bonde sier på sin side at det ”slettes ikke var rett avgjørelse og kutte subsidiene, og at hele prosessen bare beviser at MVP ikke bryr seg om hva folket mener, bare at det prosjektet ser fint ut for alle *muzungu*-vennene” (Obiero 2007 [intervju]). Uvin (2004) hevder at prosessen mot fattigdomsbekjempelse går gjennom åpenhet og forståelse. Flere av informantene sa klart at de for så vidt *forsto* avgjørelsen til MVP, men at de kunne ikke *reelt forholde seg til den* fordi beskjednen kom for sent. Utvidet forståelse av kommunikasjon må være tilstede skal en lykkes med HRBA.

4.1.3. Eierskap til prosjektet

MVP er et prosjekt som hevder at de baserer seg på involvering fra lokalsamfunnet (MVP, 2006). Samtidig viser tilbakemeldingen fra informantene at dette ikke alltid er tilfelle. En informant sier at siden MVP sitter på ”pengesekken” vil det alltid være prosjektet som til syvende og sist bestemmer. Hun sier samtidig at prosjektet tar med innbyggerne på råd, men prosjektet styrer utviklingen (Orao 2007 [intervju]). En annen informant, fra helsekomiteen sier at prosjektet kan presse initiativ på lokalsamfunnet fordi prosjektet er dem som har pengene (Wangwe 2007 [intervju]). Samtidig gir mange av de nye tiltakene økt ansvar på lokalsamfunnet og enkeltmenneskene. Korn Banken påpekte at gjennom å ta ansvar for egen avling – lagring og videresalg – ble landsbybeboerne bemyndiggjort (Otieno 2007 [intervju]). På denne måte blir folket selv stilt til ansvar for å lage, og opprettholde, viktige tiltak for utvikling. Likevel, en av informantene oppsummerte prosjektet med å fortelle at det en ”følelse av oven-fra-og-ned, selv om det ikke er uttalt” (Orao 2007 [intervju]). Det kan tyde på at prosjektet, enten bevist eller ubevist, ikke har lyktes i å skape et prosjekt som utformes på ”bunnen” – der hvor de pårørte er. Uvin (2003) viser til at bruken av HRBA i utviklingsprogram er viktig ikke bare for sluttresultatet, men også for prosessen underveis. Medvirkning og deltagelse skal bidra til at de fattigste av de fattigste skal føle at de selv skaper sin fremtid, og selv bestemmer over sin egen hverdag. Gjennom tilbakemeldingen som informantene har gitt sitter de involverte partene ikke igjen med dette bildet. En av årsakene til dette er at det eksisterer ulike virkelighets forståelser og ulike oppfatninger om hva som er ”sannheten”. Hvem bestemmer hva som er de riktige valgene og de beste tiltakene? Gjennom det avhengighetsforholdet som er dannet mellom Sauri samfunnet og prosjektet er det i stor grad de med pengesekken som får privilegiet å bestemme hva som er sant eller usant.

Befolkningen i Sauri har ikke vært med på å formulere formålet med prosjektet og de får derfor ikke noe eierforhold til MVP. I forhold til hvilken informasjon som er gitt ut kunne svært mange av informantene ikke kunne redegjøre for hva tusenårsmålene var, og hva de omhandlet. De viste derimot at målene hadde noe med prosjektet å gjøre (Omundi, Odumo, Odalo, Ochieng, Obiero 2007 [intervju]). Det at målsetningene ikke er godt nok kommunisert ut til de berørte er en alvorlig mangel, og fører til en distansering mellom prosjektet og lokalbefolkningen. Når prosjektet fikk mulighet til å kommentere dette viser de til erklæringen som ble skrevet ved prosjektets start. I selve erklæringen står det ikke om tusenårsmålene, men en informant fra prosjektets administrative kontor i Kisumu, hevdet at i

arbeidet med å utforme den ble det brukte mye tid på å forklare målsettingene (Ombai, 2007 [intervju]). Det er mildt sagt besynderlig at et prosjekt som internasjonalt hevder å være en illustrasjon på hvordan tusenårsmålene kan nås, ikke har diskutert eller nedfelt disse i utarbeidelsen av målsetningene. Uvin forklarer at dersom et prosjekt gjennomfører en ekskluderende prosess, vil det ikke være mulig å nå en prosessorientert utvikling (2004: 130). Å inkludere deltagerne tidlig i prosessene, dele informasjon og skape et grunnlag for deltagelse, må være sterkt tilstede dersom en vil oppnå utvikling gjennom en prosessorientert metodikk.

En mengde informanter nevnte også det følte at det manuelle arbeidet som ble lagt ned av innbyggerne i Sauri var lite verdsatt. De opplever det som om MVP forventer at de skal kunne stille opp når som helst, men som en av informantene sa det: ”jeg har en gård, en familie og en åker å ta vare på å drive. Den tiden jeg bruker på fellesarbeid gjennom MVP tar jeg fra tiden jeg burde ha brukt til å luke ugress i åkeren” (Ochieng 2007 [intervju]). Denne type fordeling av deltagelse gjør også at lokalbefolkninger føler at de er mindreverdige. De er ”gode nok” til å hogge ned trær, men ikke til å delta i de viktige foraene hvor avgjørelsene tas (Ambato, Aoko, Ochieng 2007 [intervju]). Det er av denne grunnen at lokalsamfunnet ikke føler noe eierskap til prosjektet. Det er ikke de som driver prosjektet, de bare arbeider for prosjektet (Odhiambo, 2007 [intervju]). For å få ut alle nytteverdier i et utviklingsprosjekt må rettigheter og plikter tydeliggjøres. Det er viktig i en slik prosess eller metode at også rettighetshaverne, i dette tilfellet befolkningen i Sauri, også har plikter. Plikter til å være aktive, og dermed kreve og forlange sine rettigheter (Uvin 2004). Dersom befolkningen er dermed for gjennomslag vil også følelsen av eierskap til tiltakene oppstå.

4.2. Ansvar

HRBA vil i følge Uvin (2004) føre til at nasjonalstaten må ta ansvar for de fattige. Både de interne forholdene innenfor landegrensene, men også de eksterne forholdene mellom landegrensene. Den kenyanske stat har ikke vært villig til å ta fullt ansvar for å innfri tusenårsmålene. Sitati, som leder *The MDG Implementation Unit* ved MoPND mener at også det internasjonale samfunn har deler av ansvaret for gjennomføringen (2006 [intervju]). Han viser til at de utviklede landene ikke har fulgt opp sin del av avtalen, når de ikke har klart å øke bistanden. På grunn av denne manglende finansieringen er det ikke sikkert at Kenya klarer å oppnå alle målene. Den samme tilnærmingen fra staten ser vi lokalt hos MVP. I Sauri

har den kenyanske stat (GoK) bidratt med 13 % av totalekostnadene (Millennium Village Project 2006: 28), mens det i den generelle prosjektbeskrivelsen er forventet at staten bidra med 27 %. GoKs representant i Sauri, høvdingen, mener at det ikke er staten rolle å drive slike prosjekt, det må komme fra frivillige (og rike) utenlandske organisasjoner. Mange av innbyggerne i Sauri hevder at GoK ikke tar sitt ansvar som pliktbarer. Ungdomsgruppen i Sauri sier at de vil fortsette å kreve å bli hørt, til tross for at de føler seg oversett. De går videre med å fortelle at "...GoK gjør lite for at vi skal få våre rettigheter og de gjøre lite for å fortelle oss om våre rettigheter" (Ambato, Aoko, Ochieng 2007 [intervju]).

4.2.1. Maktbalansen

Hvem skal så definere hva som er rettigheter eller ikke, og hva som er plikter eller ikke? Rektoren ved Nyaminia, i Sauri, skolen sier at det er "statens oppgave å identifiserer rettigheter og plikter(Odero 2007 [intervju]). Representanter for MoPND hevder på sin side at de kan ikke ta ansvar for "hva folk ikke vet" og mener at informasjonen er tilgjengelig dersom man ønsker å få den. Flere av informantene ga klart uttrykk for at staten ikke nødvendigvis vil at befolkning skal kjenne deres rettigheter. Uttalelser som "statten vil ikke at folk skal være klar over sine rettigheter" (Okech 2007 [intervju]) og "staten burde lære oss om våre rettigheter, og om hvordan vi kan kreve dem... Men det tror jeg ikke de noen sinne kommer til å gjøre" (Odhiambo 2007 [intervju]) viser en negative oppfattelse av staten. Soproduksjonsgruppen i Sauri hevdet at "det er en stor avstand mellom folket og state, og vi tror ikke at staten nødvendigvis vil være involvert" (Manas 2007 [intervju]). De sier samtidig at med etableringen av MVP har de (med hjelp fra MVP) blitt mer klar over hvilke bistand de kan forvente å få fra staten. Andre igjen mener at det slettes ikke er statens oppgave å informere og påpeke rettigheter. En lokal bonde i Sauri, mente at det var hver enkelts plikt å kjenne til rettighetene, og forsikre seg om at de ble oppfylt (Nyadero 2007 [intervju]).

Det kan synes som om befolkningen i Sauri har gitt opp staten. At de ikke forventer at staten skal innfri noen rettigheter, eller ta ansvar. En generell tilbakemelding på spørsmål om staten burde bidra til å skape utvikling var at det burde den. En enke i Sauri, mente at "GoK bestemmer om de vil gjøre noe, men de burde gjøre mer, som å bygge hus, sikre alle barn en god utdanning og forhindre at folk sulter" (Odaló 2007 [intervju]). Og her eksisterer det et viktig valg av formuleringer. Isteden for å si at staten *skal/må* ta ansvar, sa de fleste at staten *burde* ta ansvar. Det kan dermed tolkes dit hen at innbyggerne ikke mente det var et ansvar

staten hadde, men en forpliktelse staten kunne velge om den ville ta. I tillegg til denne oppfattelsen forsvarte også flere at staten ikke gjorde mer. Representantene fra Kawita Womens Group sa at ”staten har gode intensjoner, men hjelpen når ikke Sauri” (Abuonji m.fl. 2007 [intervju]). Og de kan virke som om at initiativet og intensjonene er nok. Flere av informantene forventer ingenting og de krever heller ingenting. Det virker som om de har gitt opp – blitt skuffet – og sitter maktesløse tilbake. Også sykepleieren ved helsestasjonen i Sauri prøvde å forklare hvorfor staten ikke gjør nok. Hun mener at på grunn av den utstrakte korrupsjonen i landet er det vanskelig for staten å oppfylle kravene (Orao 2007 [intervju]). Hun har rett i at korrupsjon er et stort problem i Kenya, men det som hun ikke sa, eller kanskje ikke reflekter over, er at kampen mot korrupsjon er også statens ansvar og kan dermed ikke brukes som en forklaring. Korrupsjon er en årsak til å det er vanskelig å drive utvikling, men det tar ikke bort det faktum at staten har et ansvar.

4.2.2. Virkelighetsforståelse – forholdet mellom ønsker og virkelighet

Kawita Womens Group i Sauri hevder at etter at MVP startet opp, og fokuset i stor grad vært på tusenårsmålene og spesielt produksjonssikkerhet og forutsigbarhet i landbruker, har deres virke blitt oversett av både staten og MVP (Abuonji m.fl. 2007 [intervju]). Prosjektet på sin side hevder at KWG har mottatt hjelp og at gruppen egentlig ikke eksisterer på grunn av tekniske problemer (Millennium Village Projects 2006: 31). Dette viser en uklarhet i virkelighetsforståelsen, og avhengigheten ulike grupperinger og enkeltmennesker har til MVPs velvilje. Dette har nok ført til at istedenfor å adressere statlige organer ved behov for bistand og hjelp, henvender lokalbefolkningen seg til prosjektet. Enkelte av informantene mente at de nå var blitt for avhengig av prosjektets tilstedeværelse at MVP har tatt over GoKs rolle som pliktberer (Wangwe m.fl. 2007 [intervju]). Viserektoren ved Bar Sauri skolen, Florence, gav noen kommentarer på hva hun mente kom til å skje etter prosjektets slutt. Hun sier at det ikke er noe håp om å fortsette utviklingen, og sier at ”...de [lokalsamfunnet] vil ikke klare og fortsette utviklingen etter de fem årene MVP skal være i Sauri” (Ragwell 2007 [intervju]). Det bemerkelseverdige med denne kommentaren er at hun ikke en eneste gang nevnte eller refererte til staten og hvilke obligasjoner den måtte ha ved prosjektets slutt. Dette kan tyde på at MVP har tatt over, og tar over, mye av statens rolle i Sauri. Medlemmene i Helsekomiteen bemerket at før MVP gjorde GoK ingenting, mens etter etableringen av MVP blir staten presset. Staten påtar seg noen små roller nå som MVP ikke ville, eller ikke kunne,

påta seg (Wangwe m.fl. 2007 [intervju]). De sier samtidig at landsbyen er for avhengig av prosjektet, mens statens ansvar eller involvering blir ikke nevnt.

Det oppfattes fra de empiriske dataene informantene bidro til at mange av innbyggerne i Sauri har gitt opp staten. De forventer ingen tjenester, og de krever heller ikke noe. Uvin (2004) hevdet at dersom organisasjoner, institusjoner eller nasjonalstater bruke det metodologiske verktøyet som HRBA er riktig, vil staten både ta ansvar og befolkningen gi staten ansvar. Etableringen av MVP har ført til at fokuset er skiftet bort fra statens roller og over til prosjektets rolle. Prosjektet har ikke klart å involvere staten i stor nok grad slik at innbyggerne i Sauri føler at dette er eid av staten og ikke av de rike *muzunguene*. Ved at denne oppfatningen vedvarer, vil heller ikke befolkningen i Sauri lære eller forstå at det ikke er utenforstående som viser dem vennlighet og barmhjertighet som skal hjelpe dem ut av fattigdom. Lokalbefolkningen vil aldri begynne og stille krav til staten, og staten vil aldri føle ansvar.

3.4. Avsluttende bemerkninger

Prosjektet i Sauri har vist klare, målbare forbedringer på visse områder. Spesielt de økte avlingene og nedgangen i malariasmittede er verdt å merke seg. Men hva er egentlig utvikling? Og hvordan er denne? Dersom det bare handler om at folk har nok mat, og bedre helse kan en si at man har nådd svært langt i Sauri. Men dersom man følger den tidligere nevnte tilnærmingen til fattigdom som Sen beskriver – om sårbarhet, berettigelse, muligheter og evner – har ikke MVP nådd like langt. Fremdeles, etter neste tre år med prosjektet føler de fleste innbyggerne at de ikke er delaktig i utformingen av prosjekttiltakene eller i beslutningsprosessene.

Det er tydelig at til tross for at prosjektet, og staten gjennom sin involvering, legger stor vekt på at prosjektet skal være styrt nedenfra er det ikke slik i praksis. Opplevelsen blant deltagerne i Sauri er ikke i samsvar med de metodiske målsetninger som MVP har. Skal man lykkes med denne målsetningen er god og gjensidig kommunikasjon er forutsetning. Det er også avgjørende at man på et tidlig tidspunkt henter inn demokratiske valgte representanter for befolkningen som kan være med i utformingen av både mål og metode. I den grad det brukes en slik ”kampanjetilnærming” som MVP hevder vil det være vanskelig å oppgradere prosjektet til å omfatte større geografiske arealer og større befolkningsgrupper.

Tusenårsmålene – en rettighet?

5. Avslutning

Analysen som ligger til grunn har vektlagt utviklingen av HRBA og muligheten for å nå kvantitative mål med en prosessbasert utviklingsmetode. Fokuset er på hva enkeltmennesker har, hvilke ressurser de rår over og hvordan disse kan nyttiggjøres for å bekjempe fattigdom.

5.1. Oppsummering

I problemstillingens første del ble det stilt spørsmål om det finnes en teoretisk mulig for at tusenårsmålene kan oppnås ved bruk av HRBA. Hovedspørsmålet er i denne sammenhengen er om en kan benytte seg av en prosessorientert metode for å nå kvantitative mål.

Forskjell mellom fokus på menneskerettigheter i erklæringen og målene skaper distanse mellom målene og HRBA. I erklæringen kommer det tydelig frem at det er en klar sammenheng mellom utvikling og menneskerettigheter. Denne er fraværende i målene. Det er mange utfordringer knyttet til en realisasjon av tusenårsmålene ved bruk av HRBA. For det første, HRBA svært normativt og den deltagende tilnærmingen er deskriptiv. Dette lar seg vanskelig forene med resultatorienterte målsetninger. Tusenårsmålene og Tusenårserklæringen fordeler ikke ansvar tilstrekkelig, slik at pliktberere og ansvarhavere ikke er definert godt nok. Uavhengig av den praktiske, direkte konsekvensen av HRBA er det helt klart at tankesett og vurderinger knyttet til utviklingsarbeid endres.

I det tredje kapitlet er det lagt vekt på den kenyansk stat. Det eksisterer en politisk vilje for å oppnå tusenårsmålene. Det er særlig satt fokus på noen av målene, mål 2 og 6. Og dette viser at det er en klar prioritering av tiltak. Tusenårsmålssatsningen i Kenya er viktig fordi den setter fokus på underinvesteringer i rurale strøk, hvor majoriteten av de fattige fortsatt bor. GoK har ikke så langt lagt inn nok i økonomiske ressurser og det kommer ikke klart frem av budsjett dokumenter hvilke prioritering som er direkte rettet mot tusenårsmålssatsninger. Struktur og organisering på arbeidet som GoK har lagt ned er ikke samkjørt godt nok, ikke prioritert tilstrekkelig og det er heller ikke klarhet i hvem som har ansvaret.

HRBA i Kenya er ikke tilstede i offentlige dokumenter eller i offentlige debatter. Så lenge den politiske situasjonen i Kenya ikke legger til rette for overordnede diskusjoner og fremtidsrettede politiske visjoner, men isteden blir konfrontert med løftebrudd eller bedrag vil

Tusenårsmålene – en rettighet?

ikke staten velge å være så tydelig som HRBA legger til grunn. Da blir HRBA for konkret i å fordele ansvar til at staten er villig til å implementere tilnærmingen. Til det er konsekvensene av å implementere HRBA for nært linket opp til penger og økonomiske ressurser.

HRBA som prosess for å nå tusenårsmålene kan bare lykkes når det settes krav til informasjon, eierskap, ansvarsfordeling, langsiktighet og lokal tilpassning. Kommunikasjonen mellom de ulike partene er avgjørende for suksess, og det er nødvendig at denne er gjensidig. Enveiskommunikasjon er ikke nok, det må legges opp til en informasjonsflyt som går flere veier og som er åpne og tilgjengelig for alle berørte parter. Samtidige er det viktig at det er deltagelse i utforming av strategi og mål. Uten en inkludering tidlig i prosessen blir det vanskeligere å føle eierskap til den videre prosessen. MVP hevder at de har en nedenfra-og-opp tilnærming, men prosjektet hadde likevel med seg tegningene og oppskriften på hvordan utviklingsprosjektet skal gjennomføres. Denne samme oppskriften er drevet av en ”kampanje” tilnærming. Denne typen tilnærming er uproblematisk i et forsøksprosjekt, men over lengre tid og i større skala vil behovet for forbindelse med markedet, med politiske prioriteringer med tanke på økonomi, sosial og miljø øke – og til slutt gjøre prosjektet om til noe annet et ”lukket laboratorium”. Dersom prosjektet blir større en liten landsby vil det til slutt ikke være mulig med *the big Push*. Initiativene som er iverksatt må da bli erstattet av initiativ som ligger innenfor lokal- og regionaladministrasjonens evner.

Det fjerde kapitlet har satt fokus på og vist til at der finnes distinksjoner mellom et behov og et ønske. Et behov består av de målene som er universal og som er nødvendig for alle mennesker for å unngå å bli skadelidende. Et ønske derimot er de målene enkeltindivider mener er viktige for dem selv, og disse er fundamentert i sosiale og kulturelle normen. I mange tilfeller kan både ønsker og behov overlappe hverandre, men de funnene som er gjort gjennom denne studien i Sauri viser at ut i fra ståsted, kulturell bakgrunn og tilknytning kan det være store forskjeller mellom ønsker og behov. Samtidig har oppgaven også vist at det er ikke bestandig at den samme situasjonen, eller tiltaket, oppfattes likt av alle involverte parter. Og i det videre arbeidet i Sauri er det viktig å huske at det er mange ønsker som kan være av større verdi for enkeltmennesker enn antatte behov. Og ingen andre enn enkeltmenneskene kan formulere og sette ord på hva ønskene er. Til tross for gode intensjoner kan nok heller ikke et utviklingsprosjekt det.

5.2. Konklusjon og videre arbeid

Dersom man skal få til en prosessorientert metodikk for å nå konkrete mål er det avgjørende at ansvarsfordelingen er avklart, og at det følger resurser med til å gjennomføre brede, gjennomtenkte og åpne/gjennomsiktige fremgangsmåter. For forfatteren av denne oppgaven har vektlagt den praktiske utfordringen ved implementering av HRBA. Det var avgjørende for forfatteren å se på hvordan tiltak initiert av deltagelse og medvirkning kan brukes for å skape debatt omkring relevansen av HRBA i utviklingsteoretiske diskurser.

Den bærende spørsmålsstillingen i denne oppgaven er om hva er utvikling? Og hvem kan definere dette? Når har man oppnådd utvikling? Oppgaven har vist at uten deltagelse, medvirkning og ansvarsfordeling vil ikke prosjektet være bærekraftig når lokalsamfunnet skal overta det og drive det alene. Beslutningsstrukturen er såpass uklare at det er usikkert om landsbybeboerne egentlig vet hvem som bestemmer hva. HRBA er ikke definer eller konkretisert nok til å kunne operasjonaliseres for iverksettelse på statlig nivå. Uavhengig av dette vil HRBA endrer tenkesett – måten vi ser på utvikling.

I det videre arbeidet med hvordan HRBA skal videreutvikles som tilnærming må konkretisering og operasjonalisering settes i førersetet. Oppgaven har vist at HRBA har mange gode elementer for et mer inkluderende utviklingsarbeid, men at det samtidig er svært mange uklare oppfatninger og forståelser av hvordan dette skal implementeres i det daglige utviklings- og bistandsarbeidet. Oppgaven er i så måte ikke entydig, verken i positiv retning eller negativ retning, når det kommer til videreutvikling av tilnærmingen. Videre forskning på området, med spesielt fokus på metode og praksis er nødvendig. Det er også hensiktsmessig å basere fremtidig forskning på evaluering av eksisterende prosjekter og tiltak, slik at reelle forsøk på HRBA i praksis kan bli bedømt. HRBA må bevegges ut av den teoretiske sfæren og over i den operasjonelle sfæren. Dette kan best gjøre gjennom en bredere og dypere analyse av konsekvensene og realitetene av en implementering av HRBA.

Litteratur

Bøker og artikler

Alston, Philip. 1988. *Making Space for New Human Rights: The Case of the Right to Development*. Harvard Human Rights Yearbook 1. Side 3 – 40. Cambridge: Harvard University Press

Alston, Philip. 2000. *A Human Rights Perspective on the Millennium Development Goals*. Tilgjengelig på <http://www.ohchr.org/english/issues/millennium-development/docs/alston.doc> [23.02.07]

Alston, Philip. 2005. *Ship Passing in the Night: The Current State of Development Debate Seen Through the Lens of the Millennium Development Goal*. Human Rights Quarterly 27. Side 755 - 829. Maryland: John Hopkins University Press.

Amin, S. 2006. *The Millennium Development Goals: A Critique from the South*. Monthly Review March 2006. Tilgjengelig på <http://www.monthlyreview.org/0306amin.htm>

Andersen, S. 2003. *Case-studier og generalisering*. Bergen: Fagbokforlaget

Andreassen, Bård A. 2006. *The Human Rights and Development Nexus: From Rights Talk to Rights Practices*. Poverty, Politics and Development, Interdisciplinary Perspectives. Side 298 – 323. Bergen: Fagbokforlaget

Banik, Dan. 2006. *Poverty, Politics and Development, Interdisciplinary Perspectives*. Bergen: Fagbokforlaget

Bell, Daniel A. og Carens, Joseph H. 2004. *The Ethical Dilemmas of International Human Rights and Humanitarian NGOs: Reflections on a Dialogue Between Practitioners and Theorists*. Human Rights Quarterly 26. Side 300 - 329. Maryland: John Hopkins University Press.

Tusenårsmålene – en rettighet?

Bernard, H. Russell. 1995. *Research Methods in Anthropology. Qualitative and Quantitative Approaches*. Walnut Creek, CA: AltaMira

Bisso, 2003. *Civil Society and the MDGs*. UNDP Development Policy Journal, Volume 3, April 2003. Tilgjengelig på http://www.choike.org/documentos/mdg_bissio.pdf [20.11.06]

Bond, Patrick. 2005. *Global Governance Campaign and MDGs: From Top-Down to Bottom-Up Anti-Poverty Work*. Tilgjengelig på http://www.choike.org/documentos/bond_mdgs_2005.pdf [05.09.05]

Chege, Kimani. 2004. *Leading Kenyan scientists join fight against poverty*. Science and Development Network. Tilgjengelig på <http://www.scidev.net/News/index.cfm?fuseaction=readNews&itemid=1720&language=1> [29.08.06]

Cohen, J. L. og Arato, A. 1992. *Civil Society and Political Theory*, Cambridge: MIT Press.

Dicklitch, Susan og Lwanga, Doreen. 2003. *The Politics of being Non-Political: Human Rights Organization and the Creation of a Positive Human Rights Culture in Uganda*. Human Rights Quarterly 25. Side 482 – 509. Maryland: John Hopkins Univeristy Press.

Dickson, D. 2005. *How 'scientific' are the Millennium Development Goals?* Editorial SciDevNet. Available on <http://www.scidev.net/content/editorials/eng/how-scientific-are-the-millennium-development-goals.cfm> [29.08.06]

Economics, The. *Aspirations and obligations*. 5. september 2005. Tilgjengelig på http://www.economist.com/finance/displayStory.fm?story_id=4385253

Food and Agriculture Organization of the United States. *The Rome Declaration*. Tilgjengelig på <http://www.fao.org/docrep/003/w3613e/w3613e00.htm>

Gjøvsund, Astrid og Pettersen, Trond Erling. *En kjendis i nød*. Dagbladet Magasinet 09.09.06. Tilgjengelig på: <http://www.dagbladet.no/magasinet/2006/09/09/476183.html> [23.02.07]

Gordon & Spicker. 2003. *Faces of poverty: sensitivity and specificity of economic classifications in rural Vietnam*. Scandinavian Journal of Public Health, Vol. 31, No. 1, side 70-75.

Government of Kenya (GoK). 2005 (a). *Achieving Millennium Development Goals in Kenya. A Need Assessment and Costing Report*. Nairobi: GoK

Government of Kenya (GoK). January 2005 (b). *The Bulletin*. Special Issue on the Millennium Development Goals. Vol. 2 Nr. 1. Nairobi: GoK

Government of Kenya (GoK). 2005 (c). *Millennium Development Goals. Status Report for Kenya 2005*. Nairobi: GoK

Habib, A, and H. Kotze. *Civil Society, Governance and Development in an Era of Globalisation*. Governance in the New South Africa. Omano Edigheji and Guy Mhone (red.) Cape Town: UCT Press, 2003.

Marks, Stephen P. 2007. *Misconceptions About the Right to Development*. Development Outreach. World Bank Group. Tilgjengelig på <http://www1.worldbank.org/devoutreach/textonly.asp?id=380> [23.02.07]

Mikkelsen, Britha. 1995. *Semistructured Interviews and Questions*. Methods for Development Work and Research: A Guide for Practitioners. London: Sage

Millennium Project. 2005. *Investing in Development – A Practical Plan to Achieve the Millennium Development Goals*. Earthscan: London, Sterling

The Millennium Village Project. 2005.. *A prototype for scaling-up a package of science-based development interventions at the village level based on the recommendations of the Millennium Project*. The Earth Institute

The Millennium Village Project. 2006. Annual Report for Sauri, Kenya. Millennium Research Village. The Earth Institute.

Tusenårsmålene – en rettighet?

Minority Rights Group International. 2005. *The Millennium Development Goals: Helping or Harming Minorities?* Presentation to UN Commission on Human Rights Sub-Commission on promoting and Protection of Human Rights, Working Group on Minorities. New York.

Tilgjengelig på <http://www.minorityrights.org/admin/download/pdf/WGM2005-MDGs.pdf>

[23.12.06]

Niggli, Peter. 2004. *After Globalization: Development Policy in the the 21st Century*. Zurich: Swiss Coalition of Development Organizations.

Nolen, Stephanie. 2006. *Millennium Man*. Atrikkel i The Globe and Mail, 11.03.06.

Tilgjengelig på <http://web.theglobeandmail.com>

Norad. 2005. *Tusenårsmålene – En avis om tusenårsmålene*. Bilag distribuert av Dagsavisen

Neumann, Iver B. 2001. *Mening, materialitet, makt: en innføring i diskursanalyse*. Bergen: Fagbokforlaget.

Neumayer, Eric. 2003. *Is Respect for Human Rights Rewarded? An Analysis of Total Bilateral and Multilateral Aid Flows*. Human Rights Quartely 25. Side 510 - 527. Maryland: John Hopkins Univeristy Press.

Nussbaum, Martha, and Sen, Amartya. 1993. *The Quality of Life*. Oxford: Clarendon Press

Nussbaum, Martha. 1999. *Capabilities, Human Rights and the Universal Declaration*. The Future of Human Rights. Burns H. Weston and Stephen Marks (red.). New York: Transnational Publications

Office of High Commissioner of Human Rights. *The Right to Development*. Tilgjengelig på <http://www.ohchr.org/english/issues/development/> [02.09.06]

Office of High Commissioner of Human Rights. 2006. *Frequently Asked Questions on a Human Rights Based Approach to development cooperation*. HR/PUB/06/08

Osvold, Sissel Benneche. 2006. *Ta imot: Afrika*. Dagbladet 02.07.2005. Tilgjengelig på: <http://www.dagbladet.no/nyheter/2005/07/02/436269.html> [23.02.07]

Pogge, Tomas. 2004. *The first United Nations Millennium Development Goal: A Cause for Celebration?* Journal of Human Development Vol. 5, No 3 Tilgjengelig på <http://www-ilo-mirror.cornell.edu/public/english/bureau/stat/download/papers/povdr.pdf> [19.08.07]

Pollin, Robert og Heintz, James. 2007. *Expanding Decent Employment in Kenya: The role of Monetary Policy, Inflation Control, and the Exchange Rate*. Country Study. Tilgjengelig på <http://www.undp-povertycentre.org/pub/IPCCountryStudy006.pdf> [12.05.07]

Raiser, K. *Letter from WCC general secretary Konrad Raiser to UN secretary general Kofi Annan*. Tilgjengelig fra RORG på <http://www.rorg.no/Artikler/724.html> [26.08.06]

Ravallion, Martin. 2005. *Evaluating Anti-Poverty Programs*. World Bank Policy Research Working Paper 3625. Washington DC: World Bank

Reddy, S. and Heuty, A. 2005. *Peer and Partner Review: A Practical Approach to Achieving the MDGs*. Available on www.millenniumdevelopmentgoals.org [26.08.06]

Ringdal, Kirsten. 2001. *Enhet og Mangfold*. Bergen: Fagbokforlaget

Robinson, Mary. 2004. *Advancing Economic, Social, and Cultural Rights: The Way Forward*. Human Rights Quarterly 26. Side 866 - 872. Maryland: John Hopkins University Press.

Roth, Kenneth. 2004. *Defending Economic, Social and Cultural Rights: Practical Issues Faced by an International Human Rights Organization*. Human Rights Quarterly 26. Side 63 - 73. Maryland: John Hopkins University Press.

Rubin, Herbert J. og Rubin, Irene S. 1995. *Qualitative Interviewing: The Art of Hearing Data*. Thousand Oaks, CA: Sage

Sachs, Jeffery. 2005. *The End of Poverty, How We Can Make it Happen in Our Lifetime*. London: Penguin Books Ltd.

Sen, Amartya. 1982. *Poverty and Famines: An Essay on Entitlements and Deprivation*. Oxford: Clarendon Press

Sen, Amartya. 1992. *Inequality Re-examined*. Oxford: Clarendon Press.

Sen, Amartya. 1999. *Development as Freedom*. Oxford: Oxford University Press

Sengupta, Arjun. 2000. *The Right to Development as a Human Right*. Francois-Xavier Bagmond Center for Health and Human Rights. Harvard University. Tilgjengelig på http://www.hsph.harvard.edu/fxbcenter/FXBC_WP7--Sengupta.pdf [23.02.07]

Sengupta, Arjun. 2002. *On the Theory and Practice of the Right to Development*. Human Rights Quarterly 24 (2002) p. 837 – 889. Maryland: The John Hopkins University Press.

Stiglitz, Joseph. 2002. *Globalization and its Discontent*. London: Penguin Books

Stoltenberg, Jens. 2006. *Et innlegg mot Framtidspessimismen*. Dagbladet 07.09.2006
Tilgjengelig på <http://www.dagbladet.no/kultur/2006/09/07/476013.html> [23.02.07]

United Nations. 1948. *Universal Declaration of Human Rights*. General Assembly resolution 217 A (III). Tilgjengelig på <http://www.un.org/Overview/rights.html> [20.09.06]

United Nations. 2000. *The Millennium Declaration*. A/res/55/2. Tilgjengelig på <http://www.un.org/millennium/declaration/ares552e.htm> [20.09.06]

United Nations. 2004. *Resident Coordinators Annual Report - Kenya*. Tilgjengelig på http://cfapp2.undp.org/dgo_unct_report/reports/index.cfm?fuseaction=show_report_results&ty_id_c=KEN [02.09.06]

United Nations. 2006. *The MDGs Report 2006*. Tilgjengelig på <http://mdgs.un.org/unsd/mdg/Resources/Static/Products/Progress2006/MDGReport2006.pdf> [29.08.06]

Tusenårsmålene – en rettighet?

United Nations Development Program. 1996. *Glossary, National Human Development Report, Georgia*. Tilgjengelig på www.undp.org/rbec/nhdr/1996/georgia/glossary.htm [03.09.06]

United Nations Development Program. 2003. *Human Development Report. Millennium Goals: A compact among nations to end human poverty*. New York: UNDP.

United States Congress. Kenya Country Report 2005. Tilgjengelig på <http://lcweb2.loc.gov/frd/cs/profiles/Kenya.pdf> [20.09.06]

Van Rooy, A (red.). 1998. *Civil Society and the Aid Industry*. London: Earthscan Ltd

The World Bank. 2002 (a). *Voices of the Poor*. Tilgjengelig på <http://www1.worldbank.org/prem/poverty/voices/index.htm> [20.09.06]

The World Bank. 2002 (b). *Empowerment and Poverty Reduction: A Sourcebook*. Tilgjengelig på <http://siteresources.worldbank.org/INTEMPowerment/Resources/486312-1095094954594/draft.pdf> [20.09.06]

The World Council of Churches. 2000. *NGOs call on the UN to withdraw endorsement of "A Better World for All" document*. Tilgjengelig på <http://www.wcc-coe.org/wcc/what/jpc/ngo-state.html> [22.09.06]

Wratten, E. 1995. *Conceptualising urban poverty*. IIED 'Urban poverty: characteristics, causes and consequences', *Environment and Urbanization*, Vol 7 No 1

Yin, Robert. 2003. *Case Study Research. Design and Methods*. 3rd Ed. London: SAGE Publications

Internett sider

CIA World Factbook. Tilgjengelig på www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos.html [02.09.06]

Millennium Campaign. Tilgjengelig på:

<http://www.millenniumcampaign.org/site/pp.asp?c=grKVL2NLE&b=138312> [14.04.07]

Millennium Villages Project. Tilgjengelig på:

<http://www.earth.columbia.edu/millenniumvillages/index.php> [14.04.07]

United Nation Systems Staff College. *Online Result Matrix Database*. Tilgjengelig på

http://www.unssc.org/web1/programmes/rcc/cca_undaf_training_material/UNDAF/files/details.asp?view=matrix [05.09.06]

The World Bank. *Key Development Data and Statistics*. Tilgjengelig på

<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/DATASTATISTICS/0,,contentMDK:20535285~menuPK:1192694~pagePK:64133150~piPK:64133175~theSitePK:239419,00.html>

[05.09.06]

Taler, foredrag og forelesninger

Banik, Dan. 2006. *Politics of Poverty*. Universitet i Oslo. Forelesninger i faget STV 4325B, 14.08.06 – 29.09.06.

Maathai, Wangari. 2007. *Women and empowerment*. World Social Forum, Nairobi. Paneldebatt 23.01.07.

Intervjuer og samtaler

Abang, Shadrack Ogutu. *Medlem av Hovedkomiteen i Sauri*. Gruppeintervju 10.01.07

Abrahamsen, Nandrup. *Frivillig på ARO-Center, Majiwa*. Uformelle samtaler i perioden 13.01.07 til 16.01.07

Abuonji, Margret. *Medlem av Kawiti Womens Group*. Gruppeintervju 10.01.07

Abuonji, Rodah Amimo. *Leder av Kawiti Womens Group*. Gruppeintervju 10.01.07

Achieng, Benter. *Lokal bonde, Sauri*. Intervju 12.01.07

Achieng, Evelyne. *Medlem av Kawiti Womens Group*. Gruppeintervju 10.01.07

Achola, Vigdis. *Computer manager, ARO Center*. Intervju 14.01.07

Adede, Mary Olwande. *Medlem av Kawiti Womens Group*. Gruppeintervju 10.01.07

- Adede, Wilson.** *Medlem av Kawiti Womens Group.* Gruppeintervju 10.01.07
- Adede, Mary Okinyo.** *Medlem av Kawiti Womens Group.* Gruppeintervju 10.01.07
- Ambato, Vincent Ogonda.** *Ungdomsrepresentant i Exceutive Commitee og medlem av Sauri Utviklingsgruppe for Ungdom.* Intervju 10.01.07 og gruppeintervju 11.01.07
- Amondo, Fred.** *Bonde og Change Agent, Majiwa.* Uformell samtale og Intervju 14.01.07
- Amondo, Mary Anyango.** *Change Agent Training Facilitator, Majiwa.* Intervju 15.01.07
- Andersen, Ole.** *Selvstendig næringsdrivende, Nairobi.* Gjentatte samtaler i perioden 06.12.06 til 23.01.07.
- Andersen, Yolanda.** *Selvstendig næringsdrivende, Yolanda Tavares Public Relations.* Gjentatte samtaler i perioden 06.12.06 til 23.01.07.
- Andika, Sara.** *Medlem av utdanningskomiteen i Sauri* Gruppeintervju 09.01.07
- Aoko, Roselyne.** *Medlem av Sauri Utviklingsgruppe for Ungdom.* Gruppeintervju 11.01.07
- Aringo, Elivd Orwa.** *Leder av Utdanningskomiteen i Sauri.* Gruppeintervju 09.01.07
- Atieno, Hellen.** *Medlem av Kawiti Womens Group.* Gruppeintervju 10.01.07
- Awour, Rodah.** *Medlem av Kawiti Womens Group.* Gruppeintervju 10.01.07
- Bjørge, Åke.** *E-course designer, GRID- Arendal.* Intervju 07.12.06
- Bounda, Serge.** *Sjefsbibliotekar, FNs bibliotek Nairobi.* Intervju 07.12.06.
- Goul, Connie.** *Frivillig på ARO-Center, Majiwa.* Uformelle samtaler i perioden 13.01.07 til 16.01.07
- Johansson, Mattias.** *Kommunikasjons rådgiver, The MDG Center, Nairobi.* Uformell samtale 09.01.07
- Kamau, Jimmy.** *Selvstendig Næringsdrivende, Nairobi.* Gjentatte samtaler i perioden 06.12.06 til 23.01.07.
- Magut, Mohammed.** *Tilrettelegger for næringsaktiviteter, Millennium Village Project.* Intervju 09.01.07
- Majiwa Moderen Farmers Group.** *Medlemsmøte.* Tilhører på medlemsmøte 14.01.07
- Manas, Otima.** *Sekretær for Sauri Sopp Gruppe.* Intervju 10.01.07
- Mbilu, Partrisia Anyango.** *Lokal bonde, Sauri.* Intervju 12.01.07
- Munkeby, Jan Arne.** *Rådgiver. Den kongelige Norske Ambassade, Nairobi.* 13.12.06
- Nandi, Perez.** *Medlem av Helsekomiteen i Sauri.* Gruppeintervju 09.01.07
- Njyna, John.** *Selvstendig Næringsdrivende, Nairobi.* Gjentatte samtaler i perioden 06.12.06 til 23.01.07.
- Nyadero, Jenipher.** *Lokal bonde, Sauri.* Intervju 12.01.07
- Nyakune, Selline.** *Change Agent Traniee, Majiwa.* Intervju 15.01.07

- Obiero, Debx Aduda.** *Lokal bonde, Sauri.* Intervju 12.01.07
- Ochido, Agneta.** *Medlem av utdanningskomiteen i Sauri.* Gruppeintervju 09.01.07
- Ochido, Beatrice A.** *Medlem av utdanningskomiteen i Sauri.* Gruppeintervju 09.01.07
- Ochieng, Christian Bernard.** *Medlem av Sauri Utviklingsgruppe for Ungdom.* Gruppeintervju 11.01.07
- Ochieng, Susan.** *Lokal bonde, Sauri.* Intervju 12.01.07
- Odalo, Tequelah Adikinyi.** *Lokal bonde, Sauri.* Intervju 12.01.07
- Odembo, Joseph.** *Leder Majiwa Moderen Farmer Group og Change Agent Training Facilitator.* Uformell samtale 14.01.07
- Odera, Meshack.** *Medlem av Hovedkomiteen i Sauri.* Gruppeintervju 10.01.07
- Odero, Lawewnce.** *Rektor, Nyaminia Barneskole.* Intervju 09.01.07
- Odeyoh, John Jaguga.** *Change Agent Traniee, Majiwa.* Intervju 15.01.07
- Odhiambo, John Olod.** *Rektor, Bar-Turo Barneskole.* Intervju 09.01.07
- Odhiambo, Nourine Awino.** *Change Agent Traniee, Majiwa.* Intervju 15.01.07
- Odumo, James.** *Medlem av Hovedkomiteen i Sauri.* Gruppeintervju 10.01.07
- Odumo, Millicent.** *Lokal bonde, Sauri.* Intervju 12.01.07
- Oduor, Stephen.** *Lokal bonde, Majiwa.* Intervju 14.01.07
- Ogbuigwe, Akpezi.** *Seniorrådgiver UNEP.* Intervju 07.12.06 og 12.12.06, samt flere uformelle samtaler
- Ogutu, Aeneas Otieno.** *Medlem av Hovedkomiteen i Sauri.* Gruppeintervju 10.01.07
- Ogwi, James Okoth.** *Center Staff av Sauri Sopp Gruppe.* Intervju 10.01.07
- Okech, Monica A.** *Leder av Hovedkomiteen i Sauri.* Gruppeintervju 10.01.07
- Okelloh, Anaitirsiah.** *Medlem av Kawiti Womens Group.* Gruppeintervju 10.01.07
- Okoth, Willis Ohyango.** *Tilrettelegger for Helsearbeid, Millennium Village Project.* Intervju 09.01.07
- Okwaro, James.** *Leder av Sauri Utviklingsgruppe for Ungdom.* Gruppeintervju 11.01.07
- Okwaro, John Achieng.** *Medlem av Hovedkomiteen i Sauri.* Gruppeintervju 10.01.07
- Oldo, Martin Wasonga.** *Change Agent Training Facilitator Majiwa..* Intervju 15.01.07
- Ombai, Willis.** *Program Koordinator, Millennium Village Project.* Intervju 08.01.07
- Omodi, Millicent Atieno.** *Lokal bonde, Sauri.* Intervju 12.01.07
- Omoro, Daniel.** *Medlem av Hovedkomiteen i Sauri.* Gruppeintervju 10.01.07
- Orao, Linda Akoth.** *Sykepleier, Sauri helse stasjon.* Intervju 09.01.07
- Otieno, Augustine.** *Tilrettelgger for næringsaktiviteter. Millennium Village Project.* Intervju 09.01.07

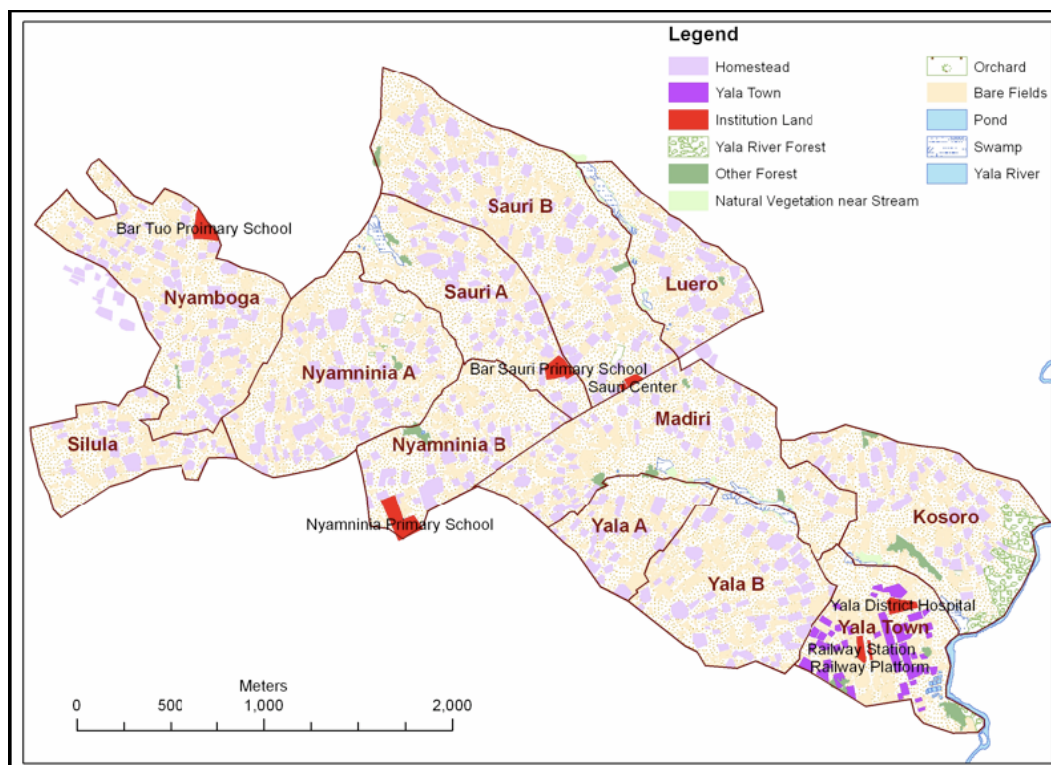
- Otieno, Ester.** *Medlem av Kawiti Womens Group.* Gruppeintervju 10.01.07
- Otieno, Jackeline Akinyi.** *Center Staff av Sauri Sopp Gruppe.* Intervju 10.01.07
- Otieno, Margret A.** *Medlem av utdanningskomiteen i Sauri.* Gruppeintervju 09.01.07
- Otieno, Milcan Antango.** *Medlem av Helsekomiteen i Sauri.* Gruppeintervju 09.01.07
- Otieno, Perez.** *Medlem av utdanningskomiteen i Sauri.* Gruppeintervju 09.01.07
- Ouma, Bernard Akinyi.** *Medisinsk lab.teknikker, Sauri helse stasjon.* Intervju 09.01.07
- Owegi, Anjeling Aloo.** *Medlem av utdanningskomiteen i Sauri.* Gruppeintervju 09.01.07
- Owino, Austine Dunia.** *Government Officer, Ministry of Provincial Administration and national Security.* Intervju 08.01.07
- Owino, Bishop James Chriss.** *Change Agent Traniee, Majiwa.* Intervju 15.01.07
- Oyier, Edward.** *Leder for Landbrukskomiteen og Kornbanken.* Intervju 09.01.07
- Oyomba, Rev. George.** *Medlem av utdanningskomiteen i Sauri.* Gruppeintervju 09.01.07
- Rafoss, Tor Steinar.** *Frivillig på ARO-Center, Majiwa.* Uformelle samtaler i perioden 13.01.07 til 16.01.07
- Rading, Jared.** *Assisterende Sekretær for Utdanningskomiteen i Sauri.* Uformell samtale 08.01.07 og Gruppeintervju 09.01.07
- Ragwell, Florence Awor.** *Viserektor, Bar-Sauri Barneskole.* Intervju 09.01.07
- Mutuo, Dr. Patrick.** *Prosjektleder, Millennium Village Project.* Intervju 08.01.07
- Siganda, Barnabas.** *Medlem av utdanningskomiteen i Sauri.* Gruppeintervju 09.01.07
- Sitati, Moses.** *Rådgiver, National Unit for MDG Implementation. Ministry of National Planning and Developement.* Intervju 14.12.06 og 17.12.06
- Uwejamomere, Timeyin.** *Policy Rådgiver, Urban Water and Santitation Services.* Samtale 10.12.06
- Wanhonya, John O.** *Nestleder av Hovedkomiteen i Sauri.* Gruppeintervju 10.01.07
- Wangwe, Evans Oduor.** *Medlem av Helsekomiteen i Sauri.* Gruppeintervju 09.01.07
- Wanjawa, Caroline.** *Medlem av utdanningskomiteen*

Tusenårsmålene – en rettighet?

Kart 3 Vest Kenya

Kilde: <http://www.weather-forecast.com/locations/Kisumu>

Kart 4 Kart over Sauri

Kilde: www.millenniumvillage.org

Vedlegg 2 FNs tusenårsmål med delmål og indikatorer

Mål	Delmål	Indikator
Utrydde ekstrem fattigdom og sult	Halvere, mellom 1990 og 2015, andelen mennesker som lever for under en dollar om dagen.	1. Andel av befolkningen under \$1 om dagen 2. Gjennomsnittlig fattigdomsgap (incidence x d poverty) 3. De fattigstes andel av landets forbruk
	Halvere, mellom 1990 og 2015, andelen mennesker som sulter	4. Undervektige barn (under fem år) 5. Underernært befolkning
Sikre grunnskole utdanning for alle barn	Sikre at innen 2015 har alle barn, både jenter og gutter, mulighet til å fullføre grunnskolen	1. Andelen som skrives inn i grunnskolen. 2. Andelen av de som starter i 1. klasse som når klasse. 3. Leseferdigheter i alderen 15-24 år.
Fremme likestilling og styrke kvinners stilling	Sikre full likestilling i grunnskoleutdanningen, fortrinnsvis innen 2005, og innen 2015 på alle utdanningsnivå	1. Likestilling i barneskolen 2. Likestilling i ungdomsskolen 3. Likestilling i videregående skole 4. Lese- og skrivekyndighet blant unge kvinner i til menn 5. Likestilling i arbeidslivet 6. Likestilling i styring av landet
Redusere barnedødeligheten	Redusere dødelighetsraten for barn under fem år med to tredeler mellom 1990 og 2015	1. Andelen barn som dør før fylte fem år. 2. Spedbarnsdødelighet 3. Andelen av alle ettåringer som vaksineres mot meslinger.
Bedre helsen til gravide og fødende kvinner	Reduserer dødelighetsraten for gravide og fødende kvinner med tre fjerdedeler mellom 1990 og 2015	1. Dødelighet blant mødre. 2. Andel av alle fødsler som følges av kvalifisert helsepersonell.
Bekjempe hiv/aids, malaria og andre sykdommer	Innen 2015 ha stanset, og begynt å redusere, spredingen av hiv og aids	1. Hiv-smitte blant gravide kvinner mellom 15-1 2. Bruk av kondom. 3. Antall barn som blir gjort foreldreløse på grunn hiv/aids
	Innen 2015 ha stanset, og begynt å redusere, spredingen av malaria og andre viktige sykdommer	1. Antall tilfeller og dødsfall som skyldes malari
Sikre en miljømessig bærekraftig utvikling	Integrere prinsipper for bærekraftig utvikling i nasjonal politikk, og reversere forringelsen av miljøet	1. Bevarte områder 2. CO2-utslipp per innbygger 3. Forbruk av ozonødeleggende klorfluorkarbons 4. Befolkning som bruker biomasse-brensel
	Innen 2015 halvere andelen mennesker uten tilgang til trygt drikkevann og tilfredsstillende sanitærforhold	1. Befolkning med tilgang til rent vann på landsk
	Innen 2015 ha oppnådd betydelig forbedring i levekårene til minst 100 millioner slumboere	1. Befolkning med tilgang til rent vann i byområ 2. Bybefolkning med tilgang til velutbygde sanitæranlegg

Tusenårsmålene – en rettighet?

		3. Befolkning som lever i slum i byer
Bygge et globalt partnerskap for utvikling	Utvikle videre et åpent, regelbasert, forutsigbart, ikke-diskriminerende handels- og finanssystem	1. Bistand bevilget til de minst utviklede landene (MUL) 2. Andel av BNI brukt til bistand 3. Bistand bevilget til grunnleggende sosiale tjenester 4. Ubunden bilateral bistand 5. Bistand mottatt av land uten kystlinje 6. Bistand mottatt av små øystater med u-landsst 7. Subsidier til eget landbruk i OECD-landene 8. Nedbetaling av gjeld
	Øke bistanden som andel av giverlandenes BNI. Målsetningen er at bistanden skal nå 0,7 prosent av de rike landenes BNI, og at 0,15 prosent skal gå til de fattigste landene	
	Spesielle tiltak for at de fattigste landene, fri markedsadgang, mer gjeldslette og mer bistand til landene som forplikter seg til fattigdomsreduksjon	
	Utvikle og implementere strategier for anstendig og produktivt arbeid for ungdom, i samarbeid med utviklingslandene selv.	1. Arbeidsledighet blant unge 2. Arbeidsledighet blant unge kvinner 3. Arbeidsledighet blant unge menn
	I samarbeid med legemiddelselskapene: sørge for at folk i utviklingsland får tilgang til nødvendige medisiner til en pris de kan betale	
	I samarbeid med privat sektor: gjøre fordelene av ny teknologi, særlig informasjons- og kommunikasjonsteknologi, tilgjengelig for fattige land.	1. Telefon- og mobilforbindelser 2. Internettbrukere 3. Antall datamaskiner i bruk

Kilde: FN <http://www.un.org/millenniumgoals/>

Vedlegg 3 Akronymmer

ERS	The Economic Recovery Strategy for Wealth and Employment Creation
FN	De Forente Nasjoner
GoK	Government of Kenya
HRBA	Human Rights Based Approach to Development (menneskerettighetsbasert tilnærming til utvikling)
KADU	Kenyan African Democratic Union
KANU	Kenyan African National Union
KWG	Kawitas Women's Group
MDG	Millennium Development Goals (tusenårsmålene)
MoPND	Ministry of Planning and National Development
MVP	Millennium Village Project
NGO	Non-Governmental Organization (ikke-statlige organisasjoner)
ODM	Orange Democratic Movement
UNDP	United Nations Development Program (FNs utviklingsprogram)
UNEP	United Nations Environmental Program (FNs miljøprogram)
WCC	World Council of Churches

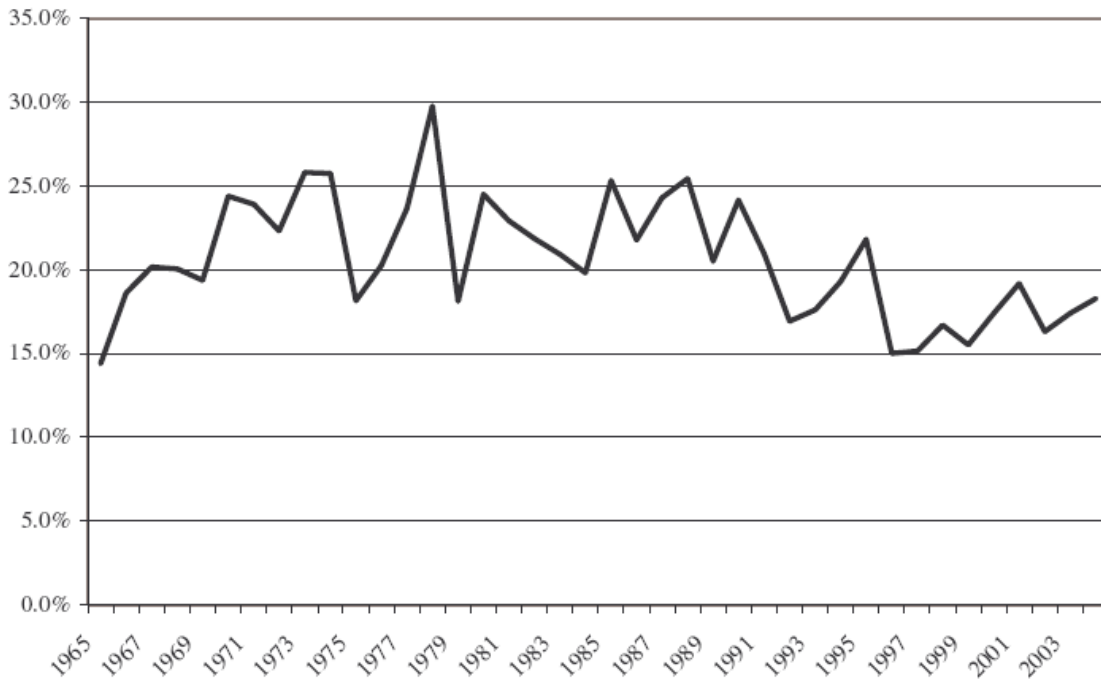
Vedlegg 4 Eksempel på intervjuguide

Intervjuguide til medlemmer av helsekomiteen i Sauri

1. Personalia og ”personlig historikk”
2. Hva er fattigdom?
 - a. Er du fattig?
 - b. Er folk i Sauri fattig – generelt sett?
 - c. Hvem kan definere fattigdom?
3. Rett til utvikling - ansvar
 - a. Hvem skal sørge for at utvikling skjer?
 - b. Er utvikling en rettighet?
 - c. Ansvar?
 - d. Har staten ansvar?
 - e. Hva kan enkeltmennesket gjøre? Plikter
 - f. Har andre land (donorer) ansvar?
 - g. Hva er MVP pliktige til?
4. Medlemskap i komiteen
 - a. Hvordan ble du med?
 - b. Hvordan foregikk utvelgelsen/valgene?
 - c. Fikk kandidatene informasjon fra MVP
 - i. Mandat
 - ii. Sammensetning
 - iii. Arbeidsform
5. Komiteens arbeid
 - a. Hva gjør dere?
 - b. Viktige saker?
 - c. Kommunikasjon med MVP
6. Medvirkning
 - a. Når dere har forslag, føler dere at MVP hører på dere?
 - b. Hvordan går dere frem for å få gjennomslag?
 - c. Får dere gjennomslag for viktige saker
 - d. Hvem bestemmer? Og er det de ”riktige” som bestemmer?

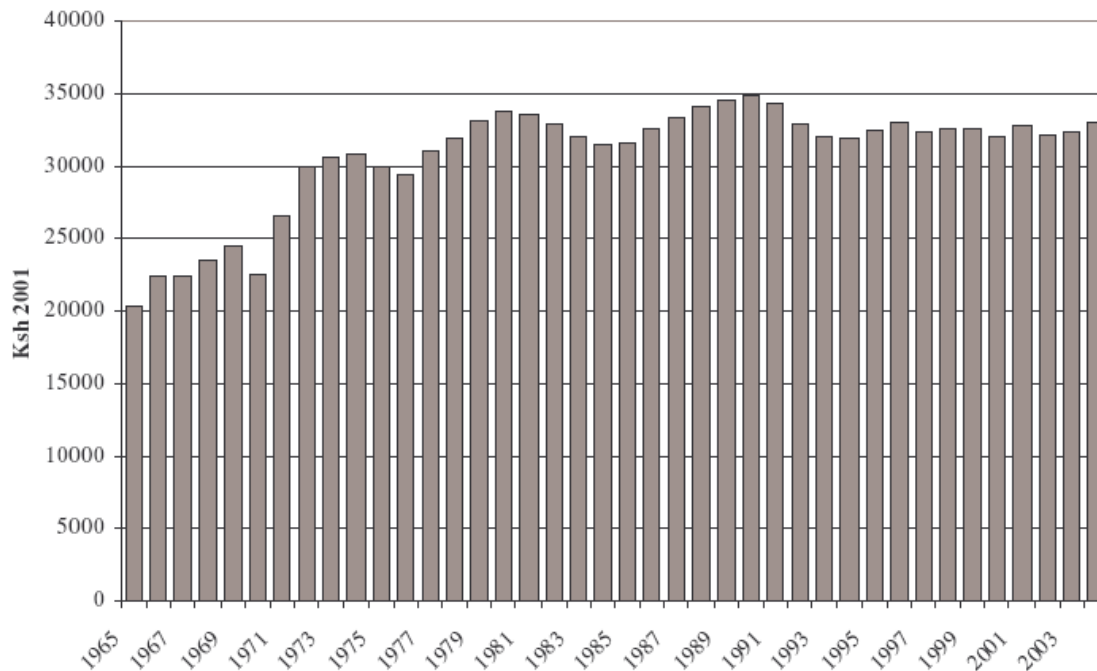
Vedlegg 5 Tabeller

Tabell 1
Gross Investment as a percentage of GDP, Kenya, 1965 - 2004

UNDP <http://www.undp-povertycentre.org/pub/IPCCountryStudy006.pdf>

Tabell 2
Real Per Capita GDP, Kenya 1965 – 2004 (in 2001 Kenyan Shilling)

UNDP <http://www.undp-povertycentre.org/pub/IPCCountryStudy006.pdf>

Tusenårsmålene – en rettighet?